

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Diplomová práce

**Zhodnocení ekonomiky podniku hospodařícího
v méně příznivých oblastech v ČR**

Kateřina Soukupová

© 2019 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Kateřina Soukupová

Provoz a ekonomika

Název práce

Zhodnocení ekonomiky podniku hospodařícího v méně příznivých oblastech ČR

Název anglicky

Assessment of economic indicators of holding in the Czech areas with natural constraints

---

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zhodnocení ekonomických ukazatelů vybrané farmy s referenčními skupinami farem databáze FADN.

Metodika

Těžiště DP bude postaveno na údajích vybraného zemědělského podniku, které budou srovnávány s vybranými ukazateli skupin podniků FADN. K rozboru bude využita explorační analýza dat a dále pak souhrnné indikátory, které budou sloužit k agregaci různých vstupních ukazatelů do jedné veličiny.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Farma, ekologické zemědělství, FADN, ekonomika, dotace, LFA/ANC

Doporučené zdroje informací

ATA AGRICONSULTING (BRUSEL, BELGIE), – ČESKO. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, – VÝZKUMNÝ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY. *Zemědělská účetní datová síť v ČR – FADN CZ 2001 = Farm accountancy data network in the Czech Republic – FADN CZ 2001*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 2001. ISBN 80-85898-92-6.

DOTACE : poradce pro evropské fondy. Praha: ISSN 1802-7660.

EVROPSKÁ LIDOVÁ STRANA (KŘESŤANŠTÍ DEMOKRATÉ) A EVROPŠTÍ DEMOKRATÉ, – FAJMON, H. *Společná zemědělská politika Evropské unie a český venkov : informační příručka europoslance Hynka Fajmona*. [Brno]: Centrum pro studium demokracie, 2008.

HENDL, J. *Přehled statistických metod : analýza a metaanalýza dat*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0981-2.

KUBAČÁK, A. – BERANOVÁ, M. *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-113-4.

PĚLUCHA, M. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU*. Praha: IREAS, 2006. ISBN 80-86684-42-3.

VÝZKUMNÝ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY, – WOLLMUTHOVÁ, P. – HANDLOVÁ, J. – HRABALOVÁ, A. *Vývoj ekologického zemědělství v zemích střední a východní Evropy v letech 1997 až 2004..*

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Tomáš Hlavsa, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 15. 1. 2019

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 2. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 19. 03. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zhodnocení ekonomiky podniku hospodařícího v méně příznivých oblastech v ČR" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.3.2019

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Tomáši Hlavsovi, Ph.D. za odborné rady, věcné připomínky a vstřícný přístup k vypracování diplomové práce.

Zhodnocení ekonomiky podniku hospodařícího v méně příznivých oblastech ČR

Abstrakt

Tématem diplomové práce je zhodnocení ekonomiky vybraného zemědělského podniku a jeho porovnání se zvolenými referenčními skupinami farem v letech 2014 až 2017. Vybraným zemědělským podnikem je rodinná ekologická farma zabývající se chovem masného skotu bez tržní produkce mléka hospodařící v horské méně příznivé oblasti. V první části práce je zpracována literární rešerše, kde se rozebírají teoretické poznatky z odborné literatury. Je zde zkoumán vývoj a stav zemědělského sektoru, popis ekonomické situace zemědělských podniků v ČR a popis faktorů, které jejich ekonomickou situaci ovlivňují. Druhá část práce obsahuje popis vybraného zemědělského podniku a referenčních skupin farem, u kterých je provedena ekonomická analýza, vycházející z porovnání hospodářských výsledků farem a z výpočtů poměrových ukazatelů. Pro komplexní hodnocení byly vypočítány souhrnné indikátory založené na analýze 19 ekonomických ukazatelů, rozdělených do čtyř tematických okruhů. Závěr praktické části je věnován identifikaci nejvýznamnějších ukazatelů a jejich vlivů a sestavení jednoho souhrnného indikátoru umožňujícího zhodnocení pozice jednotlivých referenčních skupin a vybraného podniku.

Klíčová slova: farma, ekologické zemědělství, FADN, ekonomika, dotace, LFA/ANC

Assessment of economic indicators of holding in the Czech areas with natural constraints

Abstract

The theme of the diploma thesis is the evaluation of the economy of farm operating in less favoured areas of the Czech Republic and its comparison with selected reference groups of farms in 2014 to 2017. The selected farm is a family ecological farm which operating in the less favoured areas. The main activity of the company is breeding cattle. The work is divided into two parts, the theoretical and the practical. In the first part is the literature review, which include theoretical knowledge of literature. There are characterized the evolution and status of the agricultural sector, description of the economic situation of agricultural enterprises in the Czech Republic and a description of the factors affecting their economic situation. The second part contains a description of the selected farm and reference groups and their economic analysis, which is based on a comparison of farm results and calculations of financial indicators. Summary indicators are based on the analysis of 19 economic indicators, divided into four topics, which were calculated for a comprehensive assessment. Conclusion of the practical part is devoted to identifying the most important indicators and their effects in order to build confidence indicator enabling a comprehensive assessment of the position of individual reference groups and the selected farm.

Keywords: farm, organic farming, FADN, economics, subsidies, LFA/ANC

Obsah

1 Úvod.....	13
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika	14
3 Teoretická východiska	23
3.1 Základní charakteristika zemědělského sektoru ČR	23
3.2 Zemědělský půdní fond ČR	25
3.3 Ekonomika farem	32
3.4 Vybrané faktory ovlivňující ekonomiku (efektivnost) farem	43
3.5 Databáze FADN	58
4 Vlastní práce	59
4.1 Popis zemědělského podniku	59
4.2 Komparace ekonomických výsledků farem v letech 2014 – 2017	61
4.3 Výběr sledovaných ukazatelů	74
4.4 Výběr metody kalkulace souhrnných indikátorů	77
4.5 Hodnocení pomocí souhrnných indikátorů v letech 2014 – 2017.....	79
5 Závěr.....	89
6 Seznam použitých zdrojů	93
6.1 Seznam použité literatury.....	93
6.2 Seznam použitých internetových zdrojů	97
7 Přílohy	99
7.1 Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh finanční stabilita.....	99
7.2 Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh výkonnost.....	100
7.3 Výsledky souhrnných indikátorů pro produkční okruh	101
7.4 Výsledky souhrnných indikátorů pro sociální okruh	102

Seznam obrázků

Obrázek 1 – ANC od roku 2018	27
Obrázek 2 – Průměrný podnik v ČR a EU	31
Obrázek 3 – Koncept výpočtu ekonomických ukazatelů dle metodiky FADN	32
Obrázek 4 – Faktory ovlivňující efektivnost farem	43
Obrázek 5 – Schéma aktivní zemědělec	57

Seznam grafů

Graf 1 – Graf vývoje půdy v ha	25
Graf 2 – ČPH/AWU podle ekonomické velikosti	34
Graf 3 – ČPH/AWU podle výrobního zaměření	35
Graf 4 – ČPH/AWU podle zařazení LFA	36
Graf 5 – ČPH/AWU podle velikosti, zařazení LFA a FS	38
Graf 6 – ČPH, provozní dotace podle výrobního zaměření v ekologicky a konvenčně hospodařících podnicích 2016	39
Graf 7 – Hodnota zemědělské produkce v ekologicky a konvenčně hospodařících podnicích 2016	40
Graf 8 – Zisk na ha z. p. v ekologicky a konvenčně hospodařících podnicích (tis. Kč/ha)	41
Graf 9 – ČPH na AWU v letech 2014-2017 (Kč/AWU)	62
Graf 10 – Provozní dotace na ha v letech 2014 až 2017 (Kč/ha)	63
Graf 11 – Náklady zemědělské produkce na ha (Kč)	64
Graf 12 – Hodnota zemědělské produkce na ha (Kč)	66
Graf 13 – Důchod ze zemědělské činnosti (Kč/FWU)	67
Graf 14 – Poměrová metoda 2014	80
Graf 15 – Poměrová metoda 2015	82
Graf 16- Poměrová metoda 2016	84
Graf 17 – Poměrová metoda 2017	85
Graf 18 – Celkový souhrnný indikátor v letech 2014-2017	87

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Ukazatele postavení agrárního sektoru v národním hospodářství 2016	24
Tabulka 2 – Změna LFA na ANC	26
Tabulka 3 – Velikostní struktura podniků fyzických a právnických osob obhospodařujících zemědělskou půdu 2016	30
Tabulka 4 – Podnikatelská struktura fyzických a právnických osob v zemědělství 2016 ...	30
Tabulka 5 – Vymezení tříd ekonomické velikosti podniků podle standardní produkce FADN	33
Tabulka 6 – Zadluženost podniků (%) 2002-2012	37
Tabulka 7 – ČPH/AWU (Kč/AWU) podle režimu hospodaření a zařazení do LFA	40
Tabulka 8 – Sazby v ANC 2018	53
Tabulka 9 – Rozdělení farem do skupin	61
Tabulka 10 – Provozní dotace na ČPH (%)	63
Tabulka 11 – Vstup roční pracovní síly AWU na podnik	67
Tabulka 12 – Rentabilita aktiv	68
Tabulka 13 – Rentabilita vlastního kapitálu	69
Tabulka 14 – Rentabilita tržeb	69
Tabulka 15 – Rentabilita nákladů	70
Tabulka 16 – Pohotová likvidita	70

Tabulka 17 – Cash flow likvidita.....	71
Tabulka 18 – Celková zadluženost	71
Tabulka 19 – Úrokové krytí.....	72
Tabulka 20 – Doba splatnosti pohledávek	72
Tabulka 21 – Obrat aktiv	73
Tabulka 22 – Doba splatnosti krátkodobých závazků	73
Tabulka 23 – Čistý pracovní kapitál (tis. Kč).....	74
Tabulka 24 – Okruhy souhrnných indikátorů	76
Tabulka 25 – Výběr metody výpočtu souhrnného indikátoru	78
Tabulka 26 – Pořadí souhrnných indikátorů 2014.....	80
Tabulka 27 – Pořadí souhrnných indikátorů 2015.....	82
Tabulka 28 – Pořadí souhrnných indikátorů 2016.....	84
Tabulka 29 – Pořadí souhrnných indikátorů 2017.....	86
Tabulka 30 – Celkový souhrnný indikátor	86
Tabulka 31 – Variační koeficient pro celkový SI v %.....	87
Tabulka 32 – Variační koeficienty pro jednotlivé okruhy v %.....	88
Tabulka 33 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh finanční stabilita 2014	99
Tabulka 34 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh finanční stabilita 2015	99
Tabulka 35 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh finanční stabilita 2016	99
Tabulka 36 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh finanční stabilita 2017	99
Tabulka 37 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh výkonnost 2014.....	100
Tabulka 38 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh výkonnost 2015.....	100
Tabulka 39 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh výkonnost 2016.....	100
Tabulka 40 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh výkonnost 2017.....	100
Tabulka 41 – Výsledky souhrnných indikátorů pro produkční okruh 2014.....	101
Tabulka 42 – Výsledky souhrnných indikátorů pro produkční okruh 2015	101
Tabulka 43 – Výsledky souhrnných indikátorů pro produkční okruh 2016	101
Tabulka 44 – Výsledky souhrnných indikátorů pro produkční okruh 2017.....	101
Tabulka 45 – Výsledky souhrnných indikátorů pro sociální okruh 2014.....	102
Tabulka 46 – Výsledky souhrnných indikátorů pro sociální okruh 2015.....	102
Tabulka 47 – Výsledky souhrnných indikátorů pro sociální okruh 2016.....	102
Tabulka 48 – Výsledky souhrnných indikátorů pro sociální okruh 2017.....	102

Seznam použitých zkratk

ANC – Areas with Natural Constraints

AWU – Annual Work Unit

ČPH – čistá přidaná hodnota

ČR – Česká republika

DJ – dobytčí jednotka

EHS – Evropské hospodářské společenství

EU – Evropská unie

FADN – Farm Accountancy Data Network

FWU – Family Work Unit

LFA – Less Favoured Areas

LPIS – Veřejný registr půdy

RV – rostlinná výroba

SZIF – Státní zemědělský finanční fond

ŽV – živočišná výroba

1 Úvod

Ekonomická situace a hospodářské výsledky zemědělských podniků jsou sledované a velice citlivé informace vypovídající o efektivnosti a výkonnosti podniků a o důchodové situaci farmářů. Objektivní zjišťování těchto informací tak, aby byly skutečně reprezentativní, srovnatelné a umožňovaly i hlubší analýzu příčin hospodářských výsledků zemědělských podniků, není jednoduché. Oficiálním zdrojem informací o ekonomické situaci farem se po vstupu do Evropské unie stává zemědělská účetní datová síť FADN, která byla založena v roce 1965 a každoročně realizuje statistické výběrové šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků. Zemědělské podniky v současné době potřebují jasné strategie, které jim odpovídajícím způsobem pomohou reagovat na probíhající změny.

V dnešní době se stále řeší problematika dotační politiky v agrárním sektoru. Diplomová práce se tedy zabývá popisem hospodaření a zhodnocením ekonomických výsledků vybraného zemědělského podniku a zvolených referenčních skupin. Snahou práce je poukázat na nezbytnost finančních podpor pro zabezpečení funkčnosti a prosperity zemědělských podniků a porovnat referenční skupiny mezi sebou. Vybraný zemědělský podnik se zabývá chovem skotu bez tržní produkce mléka v ekologickém režimu a nachází se v oblasti LFA. Potýká se tedy se značným znevýhodněním v hospodaření, které je farmě kompenzováno právě již zmíněnými dotacemi, jak z národních, tak evropských zdrojů.

Zhodnocení ekonomické situace vybraného zemědělského podniku a referenčních skupin farem vychází z výpočtů ukazatelů finanční analýzy, konkrétně poměrových ukazatelů rentability, aktivity, likvidity a zadluženosti, dále pak pomocí souhrnných indikátorů, které slouží k agregaci různých vstupních ukazatelů do jedné veličiny, a tím komplexně hodnotí ekonomickou situaci. Hodnocení je provedeno od roku 2014 do roku 2017 a všechna data pocházejí z již zmíněné databáze FADN.

Snahou diplomové práce je získanými znalostmi z výsledků zlepšit orientaci v hospodaření podniku a upozornit na možné příležitosti dalšího rozvoje či naopak varovat před možným nebezpečím, poukázat na zemědělství jako na důležitou složku národního hospodářství a upozornit na odlišnosti tohoto odvětví.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je zhodnocení ekonomických ukazatelů vybrané farmy a její porovnání s referenčními skupinami farem od roku 2014 do roku 2017. Těžiště práce je postaveno na údajích vybraného zemědělského podniku, které jsou srovnávány s vybranými ukazateli skupin podniků FADN. K rozboru je využita explorační analýza dat spolu s finanční analýzou a dále pak souhrnné indikátory, které slouží k agregaci různých vstupních ukazatelů do jedné veličiny.

2.2 Metodika

Metodika diplomové práce je tvořena na základě stanovených cílů. Nejdříve je zpracována literární rešerše, která je vytvořena na základě deskripce odborného textu s využitím citační normy ISO 690. Je zde zkoumán vývoj a stav zemědělského sektoru v ČR, ekonomika farem a faktory ovlivňující jejich ekonomiku. V druhé části je uskutečněn popis podniku a jeho porovnání s vybranými skupinami farem, pro posouzení jejich ekonomické situace slouží níže uvedené metody. Všechna data jsou získána z daňové evidence, přiznání daně z příjmů, centrální evidence skotu a databáze FADN.

2.2.1 Poměrová analýza

Poměrová analýza je technika používaná ve finanční analýze. Je založena na práci s poměrovými ukazateli, které představují podíl dvou absolutních ukazatelů. Příkladem absolutního ukazatele může být přírůstek, úbytek či meziroční index. Poměrové ukazatele můžeme rozdělit na:

- Ukazatele rentability
- Ukazatele likvidity
- Ukazatele zadluženosti
- Ukazatele aktivity

2.2.1.1 Ukazatele rentability

Ukazatele rentability neboli výnosnosti měří schopnost podniku dosahovat zisku. Tyto ukazatele jsou důležitým faktorem při investičním rozhodování. Nemalou roli při výpočtu ukazatelů výnosnosti hraje druh zisku, se kterým je počítáno. Záleží, zda se jedná o zisk před zdaněním či po zdanění (Rosochatecká, 2014).

Rentabilita celkového kapitálu (ROA)

Rentabilita celkového kapitálu je komplexní ukazatel, vyjadřující efektivnost hospodaření podniku. Celkový kapitál zahrnuje veškeré zdroje, které byly použity k financování všech prostředků, uvažujeme tedy celý souhrn aktiv. Výkon aktiv je povětšinou vyjádřen v zisku před zdaněním a před úhradou úroků (Kubíčková, Jindřichovská, 2015).

$$ROA = \frac{\textit{zisk}}{\textit{Celková aktiva}} \quad (2.1)$$

Rentabilita vlastního kapitálu (ROE)

Ukazatel rentability vlastního kapitálu definuje poměr mezi čistým ziskem a vlastním kapitálem. Vyjadřuje tedy, kolik 1 koruna vlastních zdrojů generuje čistého zisku (Strouhal, 2014).

$$ROE = \frac{\textit{zisk}}{\textit{vlastní kapitál}} \quad (2.2)$$

Rentability tržeb (ROS)

Ukazatel ziskovosti tržeb vypovídá o tom, kolik zisku bylo vyprodukováno v 1 koruně tržeb. Jedná se tedy o schopnost podniku vyrábět při nižších nákladech, než je odpovídající cenová úroveň, nebo o schopnost podniku prodávat za vysokou cenu. Jde o podíl zisku a tržeb, přičemž na místě zisku může být použit zisk na různých úrovních před zdaněním a úroky, před zdaněním nebo po zdanění. Na místě tržeb jsou používány buď tržby za vlastní výkony a zboží nebo celkové výnosy (Kubíčková, Jindřichovská, 2015). Za optimální výsledek lze považovat 10 % (Rosochatecká, 2014).

$$ROS = \frac{\textit{zisk}}{\textit{tržby}} \quad (2,3)$$

Rentabilita nákladů (ROC)

Rentabilitu nákladů je nutno hodnotit velmi obezřetně, většinou je používána jako doplňkový ukazatel k rentabilitě tržeb. Ukazatel udává, jaká část zisku nebo ztráty připadá na 1 korunu nákladů. Na jeho velikost má například vliv změna nákladů či změna prodejní marže (Kubíčková, Jindřichovská, 2015).

$$ROC = \frac{\textit{zisk}}{\textit{náklady}} \quad (2.4)$$

2.2.1.2 Ukazatele likvidity

Ukazatele likvidity měří schopnost uhradit své dluhy. Srovnává tedy objem toho, co má podnik zaplatit, s tím, co může zaplatit. Pro tyto veličiny je charakteristická různá doba splatnosti a různá doba likvidnosti, proto z těchto diferencí mohou vyplynout mimo jiné i odlišné standardizované hodnoty jednotlivých likvidit (Synek, 2006).

Likvidita 2. stupně

Likvidita druhého stupně neboli pohotová likvidita vyjadřuje schopnost podniku dostat svým závazkům bez prodeje zásob, jež jsou považovány za nejméně likvidní zdroj (Kalouda, 2015). Zjišťuje se jako poměr peněžně pohledávkového fondu a krátkodobých závazků (Kubíčková, Jindřichovská, 2015).

$$\textit{Likvidita 2. stupně} = \frac{\textit{finanční majetek} + \textit{krátkodobé pohledávky}}{\textit{krátkodobé závazky}} \quad (2.5)$$

Cash flow likvidita

Cash flow likvidita nehodnotí likviditu podniku staticky, tedy k určitému datu, nýbrž dynamicky. Cash flow likvidita vyjadřuje schopnost podniku hradit krátkodobé závazky z peněžních toků (Živělová, 1998).

$$\textit{Cash flow likvidita} = \frac{\textit{cash flow}}{\textit{krátkodobé závazky}} \quad (2.6)$$

2.2.1.3 Ukazatele zadluženosti

Jde o ukazatele, které vyjadřují poměr vlastních a cizích zdrojů, jedná se o položky pasiv nacházejících se v rozvaze. Tyto ukazatele jsou konstruovány v několika podobách (Strouhal, 2014).

Ukazatel celkové zadluženosti

Jinak také ukazatel věřitelského rizika, který definuje poměr mezi cizími zdroji financování a celkovými aktivy. Při správném dodržení bilance by tento poměr měl činit 50 %. Podíl, který je menší než 50 %, představuje nižší zadluženost a nízké využití efektu finanční páky a podíl větší jak 50 % představuje vyšší podíl cizích zdrojů (Kubičková, Jindřichovská, 2015).

$$\text{Ukazatel celkové zadluženosti} = \frac{\text{závazky}}{\text{aktiva}} \times 100 \quad (2.7)$$

Ukazatel úrokového krytí

Tento ukazatel označuje kolikrát celkový zisk pokryje úrokové platby. Úrokové krytí znázorňuje velikost bezpečnostního polštáře pro věřitele (Synek, 2006). Ukazuje, zda-li je firma schopna splatit své úroky z úvěrů ze zisku. Optimální hodnota ukazatele by neměla být větší než 5, avšak čím vyšších hodnot ukazatel nabývá, tím vyšší je jeho schopnost platit náklady spojené s využíváním cizího kapitálu (Strouhal, 2014).

$$\text{Úrokové krytí} = \frac{\text{zisk} + \text{placené úroky}}{\text{placené úroky}} \quad (2.8)$$

2.2.1.4 Ukazatele aktivity

Ukazatele aktivity informují, jak efektivně podnik hospodaří se svými aktivy. Tyto ukazatele vyjadřují vázanost ve dvou formách:

- jako dobu obratu, tj. dobu, po kterou je kapitál vázán v určité formě aktiv, vyjádřenou jako počet období,
- jako rychlost obratu, tj. kolikrát za vymezený časový interval se zvolená položka obrátí v objemu podnikových výkonů za dané období (Kubičková, Jindřichovská, 2015).

Doba obratu pohledávek

Tento ukazatel informuje, za kolik dní průměrně dojde ke splacení pohledávek dlužníky. Výsledná hodnota by se měla pohybovat okolo 30 dní (Strouhal, 2014).

$$Doba\ obratu\ pohledávek = \frac{pohledávky}{tržby} \times počet\ dní \quad (2.9)$$

Doba splatnosti závazků

Jedním z dalších ukazatelů zadluženosti je doba splatnosti závazků. Tento ukazatel vypovídá o tom, za jak dlouho dobu je podnik schopen vlastními silami splatit své dluhy (Knápková, Pavelková, Šteker, 2013).

$$Doba\ splatnosti\ závazků = \frac{cizí\ zdroje - rezervy}{Provozní\ cash\ flow} \quad (2.10)$$

Obrat aktiv

Obrat aktiv vypovídá o tom, jaká je efektivnost využití veškerého majetku, informuje tedy o tom, kolikrát se celková aktiva vrátí v tržbách za zboží a za prodej vlastních výrobků a služeb ve sledovaném období. Čím vyšší je jeho hodnota, tím lépe. Minimální hodnota obratu celkových aktiv uvedená v literatuře je 1 (Synek 2006).

$$Obrat\ aktiv = \frac{tržby}{aktiva} \quad (2.11)$$

2.2.1.5 Rozdílové ukazatele

Čistý pracovní kapitál se počítá jako rozdíl mezi krátkodobými oběžnými aktivy a krátkodobými pasivy, tedy závazky, a je úzce spjat s likviditou (Živělová, 1998).

2.2.2 Metody výpočtu souhrnného indikátoru

Snahou souhrnných indikátorů je provedení integrace více proměnných do jednoho indexu tak, aby bylo dosaženo jediného údaje poskytujícího celkový obraz o daném jevu. Je tedy schopen zjednodušit soubor původních indikátorů a zároveň je schopen přidávat informace nové. Do souhrnných indikátorů musí být vhodně zvoleny proměnné a použit vhodný agregační algoritmus, s jehož pomocí dochází ke sloučení dílčích dat, ukazatelů či indikátorů. Souhrnné indikátory jsou schopné shrnout a objasnit procesy v jednoduché formě, která posléze umožňuje představitelům snadnější porovnání vzhledem k dané problematice. Výsledky indikátorů lze relativně jednoduše a jednoznačně prezentovat bez využití složitých statistických metod. Jednoduchá interpretace však může vést k tvorbě zjednodušujících závěrů, proto by měl být souhrnný indikátor použit spolu se vstupními indikátory, čímž dojde k vytvoření sofistikovanějších závěrů. Samotnou konstrukci souhrnného indikátoru lze definovat jako vhodně zvolenou agregaci vybraných ukazatelů (subindikátorů), tuto fázi ovlivňují subjektivní faktory. Autor sám určuje pro každý ukazatel, zda je maximalizační (výnosový) či minimalizační (nákladový). Maximalizačním kritériem se rozumí kritérium, pro které je nejvhodnější maximální hodnota, a naopak minimalizačním kritériem se rozumí kritérium, pro které je nejvhodnější minimální hodnota. Souhrnné indikátory lze tvořit ve vážené a nevážené formě. Pro sestavení souhrnných indikátorů byly uvažovány čtyři metody výpočtu.

2.2.2.1 Poměrová metoda

Poměrová metoda využívá k hodnocení střední hodnotu jednotlivých ukazatelů. Za střední hodnotu může být zvolen průměr či medián. V případě hodnocení skupin farem byl zvolen průměr. Průměrem je vydělena hodnota každého ukazatele v modelu, tím vznikají bezrozměrné veličiny, které lze agregovat. Výsledné hodnoty se za každý ukazatel zprůměrují. Nejvyšší hodnoty průměru, pak prezentují nejúspěšnější podnik (Sedláček, 2011). Podle toho, zda je ukazatel maximalizační nebo minimalizační, se zvolí vzorec pro výpočet. K výhodám této metody patří, že na rozdíl od metody pořadí bere v potaz i odchylky hodnot ukazatelů od průměru.

$$SI_i = \frac{\sum_{j=1}^m y_{ij}}{m} \quad (2.13)$$

Maximalizační kritérium

$$y_{ij} = \frac{x_{ij}}{\bar{x}_j} \quad (2.14)$$

Minimalizační kritérium

$$y_{ij} = \frac{\bar{x}_j}{x_{ij}} \quad (2.15)$$

$\bar{x}_j$ = průměrná hodnota

x_{ij} = původní hodnota j-tého ukazatele pro i-tou skupinu

y_{ij} = upravená hodnota j-tého ukazatele pro i-tou skupinu

$i = 1, \dots, 4$

$j = 1, \dots, m$

m = počet ukazatelů v daném tematickém okruhu

2.2.2.2 Standardizační metoda

Standardizační metoda převádí hodnoty různorodých proměnných na bezrozměrná čísla, standardizuje tedy proměnné. U této metody je zapotřebí vypočítat nejen průměr, ale i směrodatnou odchylku. Hodnotícím kritériem je průměr standardizovaných proměnných. Střední hodnota je 0 a nejlepší podnik je ten, který dosáhl nejvyšší kladné hodnoty. Výsledky jsou méně ovlivňovány extrémními hodnotami ukazatelů, ať už se jedná o maximální nebo minimální hodnoty. V případě ukazatelů, u kterých je nižší hodnota příznivější, byly hodnoty zahrnuty do souhrnných indikátorů s opačným znaménkem (Synek a kol., 2011).

$$SI_i = \frac{\sum_{j=1}^m y_{ij}}{m} \quad (2.16)$$

$$y_{ij} = \frac{x_{ij} - \bar{x}_j}{s_j} \quad (2.17)$$

$\bar{x}_j$ = průměrná hodnota

x_{ij} = původní hodnota j-tého ukazatele pro i-tou skupinu

y_{ij} = upravená hodnota j-tého ukazatele pro i-tou skupinu

s_j = směrodatná odchylka

$i = 1, \dots, 4$

$j = 1, \dots, m$

m = počet ukazatelů v daném tematickém okruhu

Škálovací metoda

U škálovací metody se s průměrem nekalkuluje, pracuje s variačním rozpětím, na první pohled tedy není znát, které hodnoty jsou podprůměrné a které nadprůměrné. Tato metoda je také velice odolná vůči odlehlým hodnotám (Sedláček, 2011).

$$SI_i = \frac{\sum_{j=1}^m y_{ij}}{m} \quad (2.18)$$

Maximalizační kritérium

$$y_{ij} = \frac{x_{ij} - \min x_j}{\max x_j - \min x_j} \quad (2.19)$$

Minimalizační kritérium

$$y_{ij} = \frac{\max x_j - x_{ij}}{\max x_j - \min x_j} \quad (2.20)$$

x_{ij} = původní hodnota j-tého ukazatele pro i-tou skupinu

y_{ij} = upravená hodnota j-tého ukazatele pro i-tou skupinu

$\max x_j$ = maximální hodnota j-tého ukazatele

$\min x_j$ = minimální hodnota j-tého ukazatele

$i = 1, \dots, 4$

$j = 1, \dots, m$

m = počet ukazatelů v daném tematickém okruhu

3 Teoretická východiska

3.1 Základní charakteristika zemědělského sektoru ČR

Zemědělství je důležitým odvětvím české ekonomiky a neodmyslitelnou součástí národního hospodářství. V současné době není chápáno jen jako nástroj pro zabezpečení dostačující potravinové základny a výrobu surovin, ale stále více se zdůrazňuje jeho vliv na mimoprodukční funkce udržování krajiny a na ochranu ekosystémů. Zemědělci jsou k těmto prospěšným činnostem vedeni celou řadou podpor z národních i evropských zdrojů. V České republice je hlavním orgánem Ministerstvo zemědělství, které vytváří podmínky pro zemědělskou a potravinářskou výrobu. Od roku 2004, ve kterém se ČR stala členem Evropské unie, se její zemědělská politika řídí i dle pravidel Společné zemědělské politiky EU.

Podíl zemědělství na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství je přibližně 2 % při zhruba 105 tis. AWU (ČSÚ, 2016). Zkratka AWU Annual Working Unit je vstup roční pracovní jednotky, který reprezentuje 2000 hodin práce za rok. V porovnání s EU se podíl zemědělství spolu s lesnictvím a rybolovem na celkové produkci národního hospodářství blíží k průměru zemí EU. Podle údajů Eurostatu dosáhla ČR v roce 2016 úrovně 88 % průměrného HDP na obyvatele za EU 28 vyjádřeného v paritě kupní síly.

Podle Souhrnného zemědělského účtu (SZÚ)¹ v roce 2016 dosahoval podíl zemědělství na hrubém domácím produktu (HDP) 0,91 % a podíl zemědělství na celkové zaměstnanosti v národním hospodářství 2,45 % (ÚZEI, 2016). Jako ve většině evropských zemí je dlouhodobým trendem snižování zaměstnanosti v zemědělství, díky němuž dochází ke stárnutí zemědělské populace. Měsíční mzda v zemědělství (vč. Lesnictví a rybářství) činila za rok 2016 22 379 Kč.

---

¹ Souhrnný zemědělský účet (SZÚ) je základním metodologickým nástrojem pro měření ekonomické velikosti a výkonnosti odvětví zemědělství.

V následující tabulce jsou znázorněny základní ukazatele stavu agrárního sektoru v roce 2016:

Tabulka 1 – Ukazatele postavení agrárního sektoru v národním hospodářství 2016

Ukazatel	2016
Podíl na HPH ² v základních b. c. - podle statistiky národních účtů (%)	2,46
Odvětví zemědělství	1,78
Výroba potravin, nápojů a tabákových výrobků	2,19
Podíl zemědělství na HDP v základních b. c. - podle SZÚ (%)	0,91
Podíl agrárního vývozu na celkovém vývozu (%)	5,09
Podíl agrárního dovozu na celkovém dovozu (%)	6,45
Podíl na celkovém počtu zaměstnanců v NH (%)	2,45
Odvětví zemědělství	2,10
Výroba potravinářských výrobků, nápojů a tabákových výrobků	2,59
Poměr průměrné měsíční mzdy v zemědělství k průměrné měsíční mzdě v NH (%)	79,4
Podíl na celkových výdajích státního rozpočtu (%) - odvětví zemědělství	4,27
Podíl výdajů státního rozpočtu pro odvětví zemědělství na HDP v b. c. (%)	1,11

Zdroj: ÚZEI, 2016

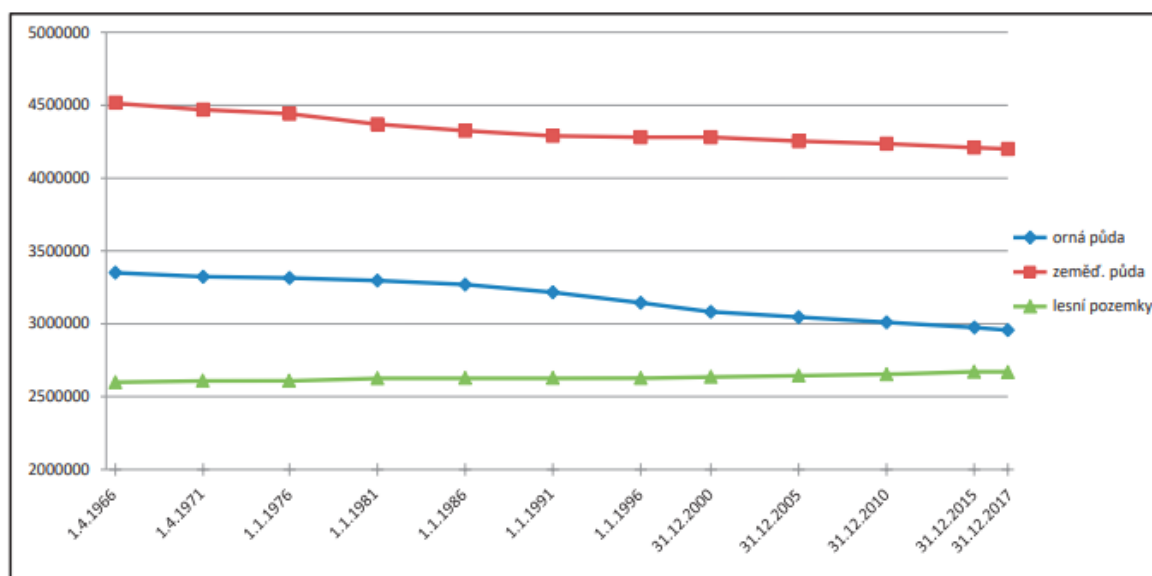
² hrubá přidaná hodnota (HPH) reflektuje souhrnnou výkonnost odvětví, a je tak „čistým“ ukazatelem výkonnosti ekonomiky

3.2 Zemědělský půdní fond ČR

Zemědělská půda tvoří přibližně 53 % celkové rozlohy ČR, z toho 70 % zemědělské půdy tvoří orná půda. Výměra zemědělské půdy v ČR na 1 obyvatele je 0,4 ha (ČÚZK, 2018). V grafu č. 1 je znázorněn úbytek zemědělské půdy v České republice. Úbytek je způsoben především převodem zemědělské půdy na stavební plochy (bytovou a průmyslovou výstavbu) a na lesní pozemky a těžbou nerostných surovin (Ministerstvo životního prostředí, 2010).

Graf 1 – Graf vývoje půdy v ha

Zdroj: ČÚZK, 2018

3.2.1 ANC oblasti

V méně příznivých oblastech (od programového období 2014 – 2020 oblasti s přírodními a jinými omezeními) se nachází zhruba 50 % z celkové výměry zemědělské půdy ČR (Ministerstvo zemědělství, 2017). Půdní fond je rozdělen do oblastí ANC (Areas with Natural Constraints), na méně příznivé oblasti a na oblasti mimo ANC. Ministerstvo zemědělství (2018) vymezuje jako horské ANC obce, případně katastrální území:

- jejichž průměrná nadmořská výška je větší nebo rovna 600 m nebo
- jejichž průměrná nadmořská výška je větší nebo rovna 500 m a menší než 600 m a zároveň na více než polovině výměry těchto obcí, případně katastrálních území, je svažitost větší než 15 %

Ostatní ANC jsou oblasti, které čelí značným přírodním znevýhodněním, jako jsou nízká teplota, suchost, omezené odvodňování půdy, nepříznivá struktura a skeletovitost, mělká

hloubka zakořenění, špatné chemické vlastnosti půdy a příkrý svah. V takto vymezených oblastech proběhlo ověření, zda nedošlo k odstranění přírodního znevýhodnění investičními opatřeními například závlahovými či odvodňovacími systémy, následně byla tato území z ANC vyjmuta (Ministerstvo zemědělství, 2018).

Specifické ANC jsou oblasti postižené zvláštními omezeními. Jako specifické ANC byla vymezena území obcí nebo katastrálních území s průměrnou výnosností půdy nižší 80 % průměru ČR bez horských oblastí nebo s průměrnou výnosností půdy nižší 90 % průměru ČR bez horských oblastí a zároveň sklonitostí nad 7° (12,3 %) na ploše větší než 50 % výměry zemědělské půdy území obcí a katastrálního území (Ministerstvo zemědělství, 2018).

Výše uvedená kritéria vymezení ANC platí v ČR od roku 2018. Zároveň došlo ke změně označení LFA (Less Favoured Areas) na ANC (Areas with Natural Constraints) a došlo ke změnám v ostatních a specifických LFA (Ministerstvo zemědělství, 2018).

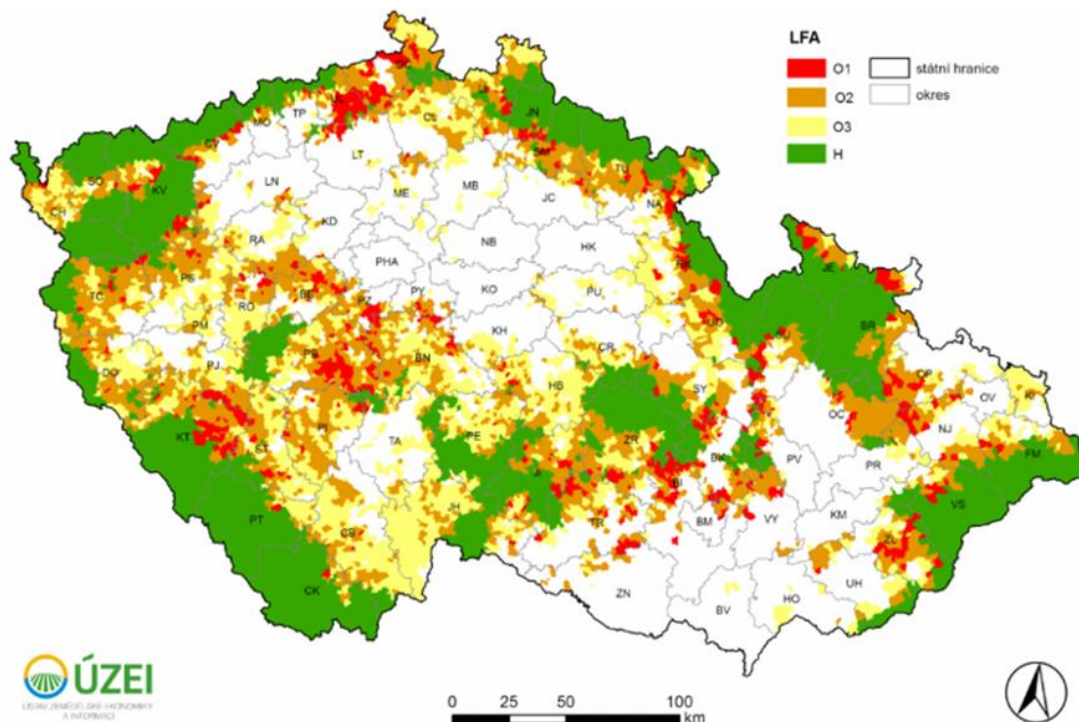
Tabulka 2 – Změna LFA na ANC

Typ	LFA 2015-2017		ANC 2018+	
	z.p. (tis. ha)	% z.p.	z.p. (tis. ha)	% z.p.
LFA horské	523	14,7	523	14,7
LFA ostatní	1050	29,5	1256	35,3
LFA specifické	208	5,9	231	6,5
Celkem LFA	1781	50,1	2010	56,5
Mimo LFA	1774	49,9	1545	43,5
Celkem ČR	3555	100	3555	100

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, 2017

Ze stávajících LFA nesplnilo kritéria pro zařazení do ANC-O nebo ANC-S celkem 48 tis. ha zemědělské půdy (z.p.), z toho LFA-O představují 42 tis. ha z. p. Pro tyto oblasti je navrhována přechodná, postupně se snižující platba do roku 2020 (Kuna, 2017).

Obrázek 1 – ANC od roku 2018

Zdroj: ÚZEI, 2016

3.2.2 Struktura zemědělství

Česká republika má klasickou strukturu zemědělství složenou ze zemědělské prvovýroby, rozdělené na rostlinnou a živočišnou výrobu. Nejdůležitější částí rostlinné výroby je obilnářství. Obiloviny pokrývají více než polovinu osevních ploch ČR. Ekonomicky nejvýznamnější oblastmi živočišné výroby je chov skotu (produkce mléka, produkce hovězího masa), chov prasat, chov drůbeže (kuřecí maso, krutí maso, kachní a husí maso). Podíl těchto oblastí činil 99,5 % z celkové živočišné produkce. Další oblasti živočišné výroby jsou chov ryb, ovcí, včel a koní. V živočišné výrobě se spotřebuje přibližně 80 % výroby všech obilovin (Ministerstvo zemědělství, 2017).

3.2.3 Způsoby hospodaření

Způsoby hospodaření se v České republice neustále vyvíjejí. Z původních zemědělských soustav, žďárových či úhorových, se lidé dopracovali k industriálnímu pojetí zemědělství. Kromě převládajícího konvenčního zemědělství se ve vyspělých zemích setkáváme s alternativními formami zemědělství, jako je např. ekologické zemědělství, integrované zemědělství, biologické zemědělství, organické zemědělství a biodynamické zemědělství (FVU, 2011).

Konvenční zemědělství

Konvenční zemědělství je nejrozšířenější způsob hospodaření v České republice i v Evropské unii. Pro zmíněnou metodu hospodaření je charakteristická vyšší intenzita, vysoký stupeň mechanizace, intenzivnější použití chemických vstupů, velmi nízká rozmanitost druhů (biodiverzita) zapříčiněná pěstováním monokultur, snížená adaptace k prostředí a degradace půd (Němec, 2006). Cílem konvenčního zemědělství je maximalizace produkce za použití vyšších energetických a materiálových vstupů. Tento cíl s sebou může nést negativní dopad na ekologickou rovnováhu.

Ekologické zemědělství

Ekologický způsob hospodaření má snahu na rozdíl od konvenčního o ochranu životního prostředí, zachování rozmanitosti rostlinných a živočišných druhů a šetření neobnovitelných zdrojů. Jeho hlavním cílem je kvalita produkce kvalitní potraviny a krmiva o vysoké nutriční hodnotě a v dostatečném množství. V ekologickém zemědělství se půda neošetřuje chemickými prostředky, umělými látkami ani se zde nepoužívají umělá hnojiva či hormony a je zde kladen značný důraz na welfare zvířat, tedy na ohleduplné zacházení s chovnými zvířaty (Šarpatka, Urban, a kol., 2005).

Ekologické zásady podle Hrabalové (2015):

- základem je zdravá půda, bez chemického hnojení,
- úrodnost půdy se zlepšuje organickým hnojením, zeleným hnojením, a šetrným zpracováním půdy,
- pestrými osevními postupy se vytváří biologická rovnováha,
- zvířata jsou krmena většinou z vlastní produkce a je jim umožněn pohyb,
- zákaz genové mutace (GMO),
- podpora druhové rozmanitosti,
- ochrana vzácných přirozených stanovišť a přírodních útvarů,
- prioritou je využívání obnovitelných zdrojů a recyklace,
- bránit znečištění životního prostředí.

Právní úprava EZ

Zaregistrování do ekologického zemědělství v České republice upravuje § 6 zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a v evropské legislativě tuto povinnost stanovuje článek 28 nařízení Rady (ES) č. 834/2007. Pravidla přechodu na ekologickou

produkci pak obsahuje článek 17 nařízení Rady (ES) č. 834/2007 a články 36 až 38 nařízení Komise (ES) č. 889/2008. Metodický pokyn č. 1/2012 upravuje nový systém registrace do ekologického zemědělství, který se změnil s účinností novely zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a dále podmínky přechodného období farmy a zkracování a prodlužování přechodného období na pozemcích.

3.2.4 Struktura farem

Pro české zemědělství je charakteristické výrazné zastoupení velkých podniků. Průměrná velikost zemědělských podniků byla v roce 2016 130 ha, zatímco průměr EU byl pouze 16 ha na subjekt, přičemž 65 % podniků v EU má rozlohu menší než 5 ha a pouze 7 % farem má rozlohu nad 50 ha. Takže ačkoli průměrná velikost zemědělského podniku v EU byla v roce 2016 vyjádřena číslem 16,6 ha, medián byl méně než 5 ha (Eurostat, 2016). Současnou strukturu zemědělských podniků v České republice významně ovlivnila politická situace po sametové revoluci. Po roce 1989 se systém zemědělství změnil. Vznikl soukromý sektor, stále však velkou část zemědělské půdy obhospodařovala zemědělská družstva, část státní půdy patřila státním statkům, soukromě hospodařící rolníci hospodařili pouze na necelém 1 % zemědělské půdy (Beranová, Kubačák, 2010). V druhé polovině 90. let došlo k mírnému nárůstu obchodních společností a fyzických osob, tím k poklesu družstev. Ke změně počtu hospodařících subjektů došlo také vzhledem ke změně vlastnických poměrů. Během transformačního období vznikly nové korporace a rodinné farmy, významně poklesl podíl státních podniků. Ve většině zemí EU převládají zemědělské podniky typu rodinných farem. V porovnání s velkým zemědělským podnikem má rodinný podnik jednodušší výrobní i rozhodovací strukturu, což vede k rychlejší reakci na změnu podmínek a vyšší efektivitě. Rodinné farmy se tak jeví jako efektivnější forma vlastnictví (Pěluha a kol, 2006).

Malé podniky do 10 ha jsou nejpočetnější skupinou v českém zemědělství, tvořící téměř 65 % všech zemědělských subjektů, obhospodařují však pouze 2 % zemědělské půdy. Jádro zemědělské produkce v ČR je koncentrováno u velkých zemědělských podniků nad 1000 ha, které obhospodařují přes 50 % zemědělského půdního fondu ČR.

Tabulka 3 – Velikostní struktura podniků fyzických a právnických osob obhospodařujících zemědělskou půdu 2016

Počet ha	Podniky celkem				Podniky fyzických osob				Podniky právnických osob			
	počet		výměra obhospodařované z. p.		počet		výměra obhospodařované z. p.		počet		výměra obhospodařované z. p.	
	abs.	%	ha	%	abs.	%	ha	%	abs.	%	ha	%
>0<5	23 642	51,6	40 026	1,1	23 044	55,3	38 570	3,6	598	14,4	1 456	0,1
5<10	5 608	12,2	39 327	1,1	5 296	12,7	37 137	3,5	312	7,5	2 190	0,1
10<50	9 319	20,3	210 983	6,0	8 681	20,8	195 684	18,5	638	15,4	15 300	0,6
50<100	2 542	5,5	180 781	5,2	2 283	5,5	161 756	15,3	259	6,2	19 025	0,8
100<500	2 985	6,5	660 528	18,8	2 151	5,2	419 712	39,7	834	20,1	240 816	9,8
500<1000	837	1,8	600 997	17,1	196	0,5	133 630	12,6	641	15,4	467 367	19,1
1000<2000	630	1,4	884 128	25,2	45	0,1	54 986	5,2	585	14,1	829 142	33,9
2000 a více	292	0,6	887 684	25,3	6	0,0	16 531	1,6	286	6,9	871 152	35,6
Celkem	45 855	100,0	3 504 454	100,0	41 702	100,0	1 058 006	100,0	4 153	100,0	2 446 448	100,0

Zdroj: ÚZEI, 2016

Jedním z dalších charakteristických rysů českého zemědělství je vysoké zastoupení subjektů právnických osob, které obhospodařují téměř 70 % zemědělské půdy. Ostatních 30 % zemědělské půdy obhospodařují podniky fyzických osob. Z toho vyplývá fakt, že ve srovnání s EU má Česko nejmenší podíl rodinných pracovníků na celkovém počtu pracujících (ÚZEI, 2016).

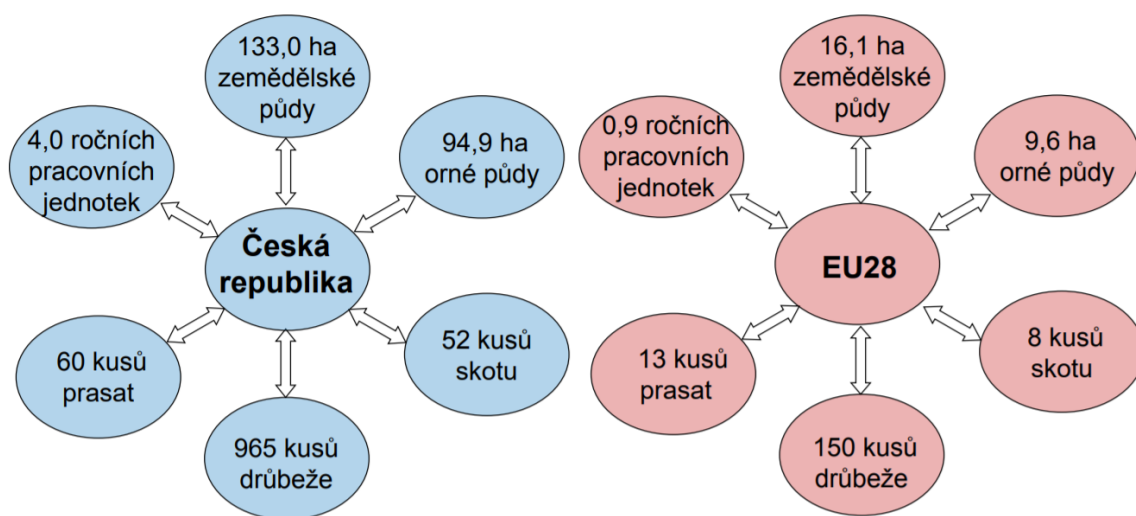
Tabulka 4 – Podnikatelská struktura fyzických a právnických osob v zemědělství 2016

Právní forma	Počet podniků	Obhospodařovaná zemědělská půda		Obhospodařovaná orná půda		Průměrná výměra	
		Tis. ha	%	Tis. ha	%	ha z. p.	ha o. p.
Fyzické osoby	43 153	1 058	30,2	629	25,3	25	14,6
Právnické osoby	4 451	2 446	69,8	1 861	74,7	550	418,2
- Obchodní společnosti	3 609	1 747	49,9	1 298	52,1	484	359,8
- s. r. o.	2 841	865	24,7	578	23,2	305	203,3
- a. s.	728	865	24,7	708	28,4	1189	972,3
- Družstva	517	669	19,1	546	21,9	1294	1 055,90
- Ostatní	325	29	0,9	17	0,7	92	52,8
Celkem	47 604	3 504	100	2 491	100	74	52,3

Zdroj: ÚZEI, 2016

Hypotetický průměrný zemědělský subjekt v České republice v roce 2016 obhospodařoval 133 ha zemědělské půdy, což je o 116 ha více než průměrný podnik v EU. Z této výměry subjekt 35 ha půdy vlastnil a 98 ha si pronajímal. V průměrném zemědělském subjektu pracovalo 7 osob, z toho 4 pravidelně, zatímco v průměrném podniku v EU reprezentuje 0,9 ročních pracovních jednotek (ČSÚ, 2016).

Obrázek 2 – Průměrný podnik v ČR a EU

Zdroj: ČSÚ, 2016

3.3 Ekonomika farem

Tato kapitola je zaměřena na hodnocení ekonomiky farem v České republice, hodnotí ekonomické výsledky zemědělských podniků tříděných podle ekonomické velikosti, výrobního zaměření, oblastí LFA a zda jsou zařazeny v ekologickém či konvenčním režimu hospodaření. V České republice sleduje účetní údaje o zemědělských podnicích účetní síť FADN, která čítá přibližně 1400 podniků. Podle této sítě je jedním ze souhrnných ukazatelů ekonomické situace čistá přidaná hodnota na pracovníka (ČPH/AWU), která vyjadřuje vliv produkce, efektivnost využití vstupů a v neposlední řadě úroveň provozních dotací.

Obrázek 3 – Koncept výpočtu ekonomických ukazatelů dle metodiky FADN

Celková zemědělská produkce (Total output)			Saldo provozních dotací a daní (Balance current subsidies and taxes)		
Produkce RV (Output crops and crop products)	Produkce ŽV (Output livestock and livestock products)	Ostatní produkce (Other output)			
Výrobní spotřeba (Intermediate consumption)		Hrubá přidaná hodnota (Gross Farm Income)			
Přímé náklady (Specific costs)	Ostatní věcné náklady (Farming overheads)				
		Odpisy (Depreciation)	Čistá přidaná hodnota (Farm net value added)	Saldo investičních dotací a daní (Balance subsidies and taxes on investment)	
		Externí faktory (External factors)			
		Mzdové náklady (Wages)	Pachtovné (Rent paid)	Úroky (Interests)	Důchod ze zemědělské činnosti (Family Farm Income)

Zdroj: FADN, 2016

3.3.1 Ekonomika farem podle velikosti

Téma optimální velikosti zemědělských podniků je v transktivních ekonomických podmínkách stále široce diskutováno. Analýza podle Novotné a Volka (2018) se zabývá rozborem vztahů mezi efektivností využívání výrobních faktorů v zemědělských podnicích a jejich finanční výkonností. Analýza ukázala, že nadprůměrné podniky bez ohledu na velikostní skupinu dosahují vyšší rentability, mají vyšší zadluženost a nižší pohotovou likviditu. Tyto skutečnosti mohou být považovány za potvrzení úzkého vztahu mezi ukazateli efektivity práce výrobního faktoru a finanční výkonnosti. Jejich analýza byla zaměřena na 1098 zemědělských podniků rozdělených dle metodiky Evropské komise na mikro, malé a střední (do 10 zaměstnanců se dle vymezení EU jedná o mikro podniky, do 50 o malé a do 250 o střední podniky) (Recommendation EU, 2003). Z výsledků plyne, že mikro podniky a malé podniky dosahují vyšší ziskovosti než střední podniky, avšak se

zmenšující se velikostí podniku se zvyšuje jeho zadluženost. Nejvyšší zadluženost se vyskytuje u mikro podniku (v průměru 56 %), zatímco jako nejméně zadlužené podniky se jeví farmy střední velikosti s průměrnou zadlužeností 38 %. Tato analýza se shoduje s názory Lososové a Zdeňka (2014).

Podle výzkumu Rudinskaya (2016) jsou nejméně efektivní mikro podniky s malým počtem pracovníků. S vyšším počtem zaměstnanců je pozorován růst efektivnosti. Nejvyšší efektivností se vyznačují zemědělské podniky s počtem pracovníků nad 150. Uvedený výsledek autorka vysvětluje tím, že větší farmy mají diverzifikovanější činnost a ke zvýšení efektivnosti taktéž přispívá efekt výnosů z rozsahu.

Boudný a kol. (2011) rozdělují farmy na skupiny dle velikosti plochy obhospodařované půdy. Ve své práci dokázali, že existují znatelné rozdíly mezi zkoumanými skupinami. Vyšších hodnot nabývají buď menší farmy s výměrou do 500 ha nebo naopak velké podniky s výměrou nad 2 500 ha, velikost farmy má tedy vliv na efektivnost podniku.

FADN třídí zemědělské podniky do velikostních tříd podle ekonomické velikosti. Třidu malých podniků reprezentují podniky fyzických osob. Největší podniky se nacházejí ve vlastnictví právnických osob. V následující tabulce je znázorněno rozdělení zemědělských podniků podle ekonomické velikosti.

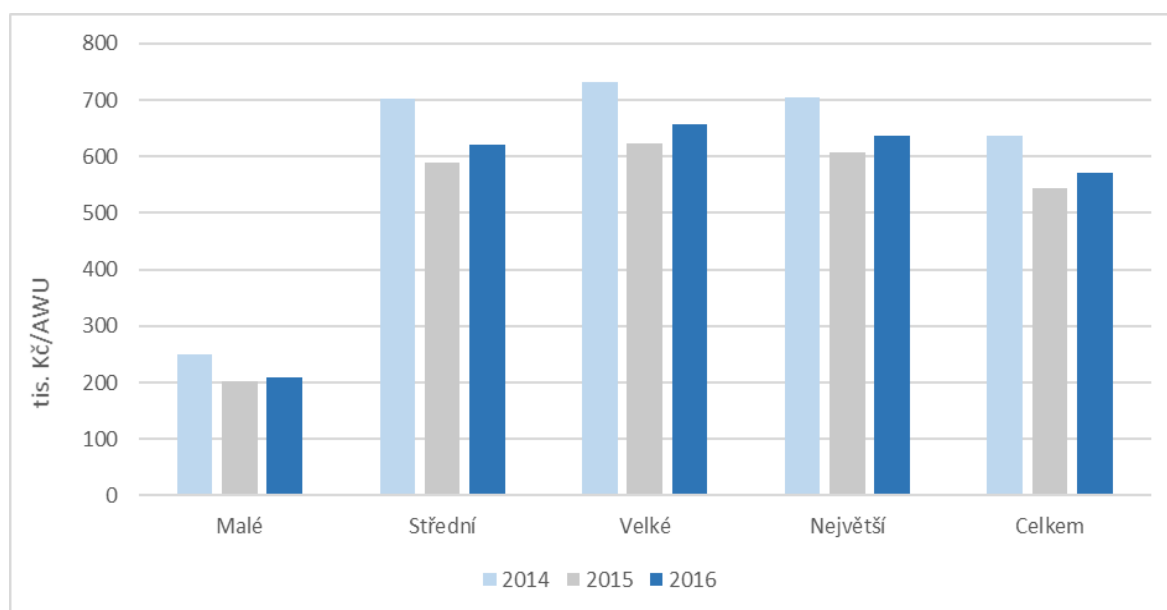
Tabulka 5 – Vymezení tříd ekonomické velikosti podniků podle standardní produkce FADN

Třídy	Prahové hodnoty standardní produkce	Označení velikostních tříd
IV.-VI.	nejméně 8 000 €, méně než 50 000 €	Malá
VII.-IX.	nejméně 50 000 €, méně než 500 000 €	střední
X.-XI.	nejméně 500 000 €, méně než 1 000 000 €	velké
XII.-XIV	nejméně 1 000 000 €	největší

Zdroj: FADN, 2016; vlastní zpracování

V grafu číslo 2 je uveden vývoj čisté přidané hodnoty na pracovníka v letech 2014 – 2016 podle ekonomické velikosti podniků. Z grafu vyplývá, že ve všech velikostních kategoriích zemědělských podniků byl nejhorší rok 2015, kdy ČPH/AWU meziročně klesla. Podle ukazatele ČPH/AWU jsou na tom nejhůře podniky malé ekonomické velikosti, velké podniky vykazují až dvojnásobně vyšší hodnoty.

Graf 2 – ČPH/AWU podle ekonomické velikosti

Zdroj: ÚZEI, 2016

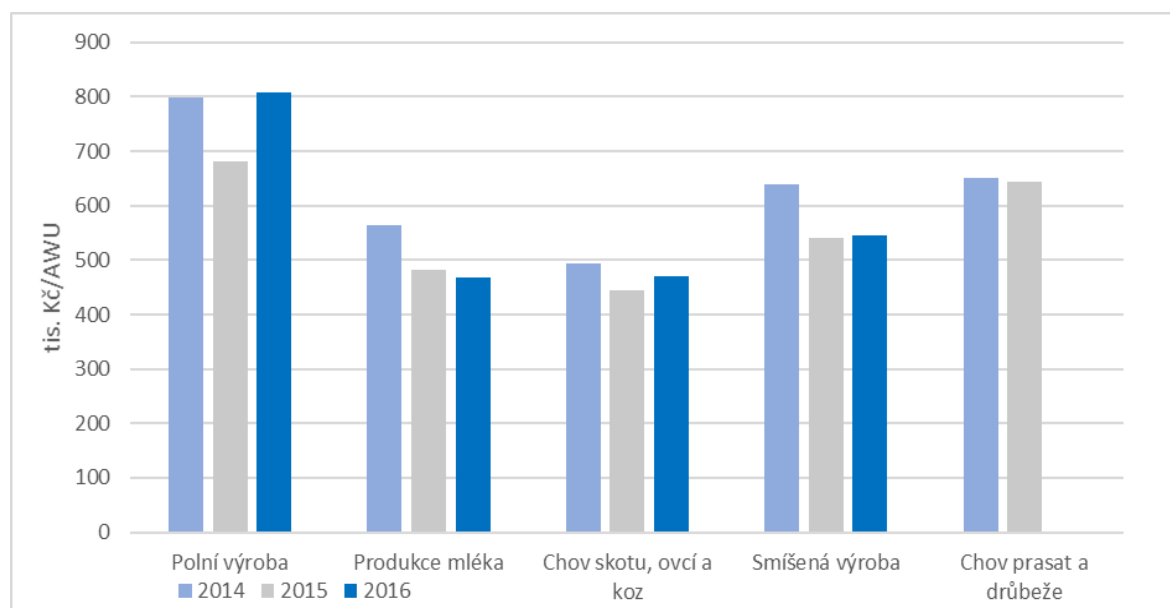
3.3.2 Ekonomické výsledky zemědělských podniků podle výrobního zaměření

Čechura (2009) se zabýval vlivem výrobního zaměření na ekonomické výsledky farem po vstupu ČR do EU. Autorova analýza prokázala, že se lépe se vstupem do Evropské unie vyrovnaly farmy se zaměřením na rostlinnou výrobu. Efektivnost těchto farem však spíše stagnovala. U farem se specializací na živočišnou výrobu došlo k poklesu efektivnosti, a to především důsledkem silnější konkurence, se kterou se váže pokles produkce a následně pak nedostatečné využívání kapacit. Některé negativní tendence ovlivňující efektivnost zemědělských podniků mohou být podle autora potlačeny diverzifikací výroby. Specializace neboli výrobní zaměření je podle Čechury a kol. (2014) definována jako zemědělský podnik mající nejméně 50 % podíl výroby určitého produktu na celkové výrobě.

Pro zhodnocení ekonomické situace podniků byly vybrány následující hlavní typy výrobního zaměření dělených podle FADN: polní výroba; produkce mléka; chov skotu, ovcí a koz a ostatních zvířat zkrmujičích objemnou píci; smíšená výroba; chov prasat a drůbeže. Pro farmy s převažujícím chovem skotu, ovcí a koz je charakteristické extenzivní hospodaření v horských oblastech LFA, též 83 % podniků zaměřených na produkci mléka se nachází v méně příznivých oblastech. Farmy těchto výrobních zaměření vykazují nejnižší hodnoty ČPH/AWU. Zatímco farmy s polní výrobou reprezentují především produkčně intenzivní oblasti a jsou pro ně typické vyšší hodnoty ČPH/AWU.

Podniky specializované na polní výrobu jsou z hlediska celkové zemědělské produkce velmi významné – podílejí se ze 44 % na produkci rostlinné výroby ČR. Vzhledem k nedostatečné datové základně bylo možné provést odhady za rok 2016 pro všechna hlavní výrobní zaměření kromě chovů specializovaných na chov prasat a drůbeže (ÚZEI, 2016).

Graf 3 – ČPH/AWU podle výrobního zaměření

Zdroj: ÚZEI, 2016

3.3.3 Ekonomické výsledky zemědělských podniků podle oblastí LFA

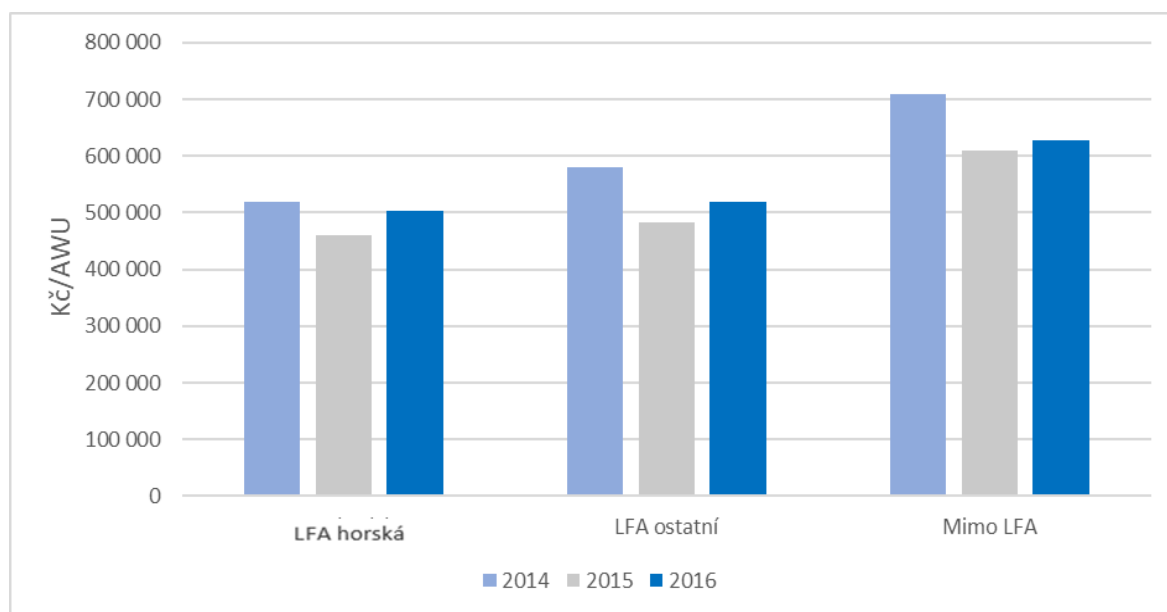
Podle vztahu k méně příznivým oblastem LFA jsou podniky klasifikovány následujícím způsobem:

- Horské oblasti LFA = více než 50 % výměry využívané z. p. v LFA horská (H).
- Ostatní LFA = více než 50 % výměry využívané z. p. v LFA ostatní (O) a specifické (S), pokud H je menší než 50 %.
- Oblasti převážně mimo LFA = více než 50 % výměry využívané z. p. mimo LFA (N).

Oblasti nacházející se mimo LFA vykazují nejvyšší hodnoty ČPH/AWU, dalo by se tedy říci, že zemědělské podniky v této oblasti jsou životaschopnější než podniky hospodařící v méně příznivých oblastech (ÚZEI, 2016).

V grafu č. 4 je znázorněna čistá přidaná hodnota na AWU podle zařazení do LFA. V horských oblastech LFA došlo v roce 2015 k poklesu ČPH/AWU. Tento jev byl způsoben poklesem hodnoty produkce, především té živočišné, který byl způsoben cenovou krizí u mléka. Nepříznivě na produkci také působilo počasí, které ovlivnilo výnosy polních plodin. Dalším faktorem, který způsobil pokles tohoto ukazatele, jsou dotace. Došlo k mírnému snížení provozních dotací, a to především ke snížení jednotné platby na plochu a snížení dotací do LFA (o 20 %). Vzrostly naopak ostatní dotace na výrobu vlivem podpor vázaných na produkci a přechodných vnitrostátních podpor určených na podporu živočišné výroby (ÚZEI, 2016). Příčinou poklesu ČPH/AWU v roce 2015 u LFA ostatních se stala nižší produkce rostlinné výroby a nižší produkce živočišné výroby. Nepříznivě na produkci stejně jako u LFA horských působilo počasí a nízké ceny mléka. Příčinou poklesu v oblasti mimo LFA se stal dynamičtější nárůst nákladů na výrobní spotřebu v porovnání s vývojem celkové produkce a pokles provozních dotací a podpor, které jsou v oblastech mimo LFA tvořeny převážně jednotnou platbou na plochu (ÚZEI, 2016).

Graf 4 – ČPH/AWU podle zařazení LFA

Zdroj: FADN, 2014, 2015, 2016, vlastní zpracování

Podle Lososové (2013) je patrná rostoucí závislost na dotacích ve všech kategoriích LFA. Závislost výsledku hospodaření na dotacích byla prokázána největší v horských LFA. Podniky zaměřené na rostlinnou výrobu jsou nejméně závislé na dotacích, ale jejich

výsledky hospodaření jsou více ovlivněny ostatními vnějšími podmínkami hospodaření, především klimatickými podmínkami a cenovým vývojem (Lososová, Zdeněk, 2014).

Rozdíl v úrovni zadlužení mezi méně příznivými oblastmi byl zanedbatelný (tabulka č. 6), hodnota celkového zadlužení v roce 2012 byla 37,9 % v ostatních LFA a 41,2 % v horských oblastech. Nejnižší hodnota zadlužení 34 % byla v oblastech mimo LFA. Nejvyšší hodnoty zadlužení klasifikovaného podle typu hospodaření byly zaznamenávány u zemědělských podniků se smíšenou výrobou a nejnižší u zemědělských podniků zaměřených na rostlinnou výrobu. U farem specializovaných na živočišnou výrobu byla zaznamenána největší průměrná roční změna (-3,4 pb). U rozdělení podle ekonomické velikost podniků bylo vyšší zadlužení u malých farem (Lososová, Zdeněk, 2014).

Tabulka 6 – Zadluženost podniků (%) 2002-2012

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Index
Horské LFA	42	43	42	39	41	40	39	39	41	36	41	2,13
Ostatní LFA	42	39	37	37	39	39	40	40	36	36	38	2,29
Mimo LFA	43	39	39	40	38	36	37	39	36	33	34	2,32
Malé farmy	56	53	55	48	46	46	45	41	41	39	41	2,22
Střední farmy	39	37	36	37	37	36	37	39	35	33	65	2,31
Rostlinná výroba	28	43	30	25	29	30	37	38	36	31	30	2,73
Smíšená výroba	44	38	41	40	41	39	36	37	37	37	42	2,08
Živočišná výroba	43	40	40	39	39	38	42	42	38	35	34	2,27
Celkem	42	40	39	39	39	38	39	39	37	35	37	2,30

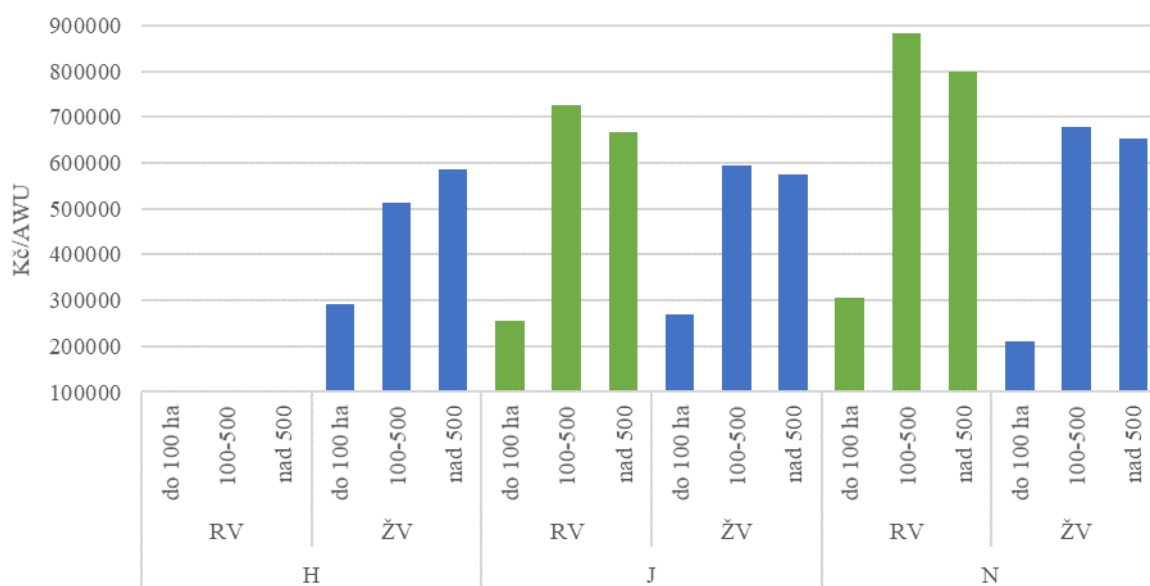
Zdroj: Lososová, Zdenek, 2014

Malá a Trnková (2014) hodnotily ekonomickou výkonost podniků účetní přidanou hodnotou, hrubou přidanou hodnotou, provozním výsledkem hospodaření a výsledkem hospodaření za účetní období. Jako zdroj dat byl využit především Creditinfo – Firemní monitor a Státní zemědělský intervenční fond, ze kterých byla získána data cca 140 podniků za období let 2005-2010. Podniky hospodařící v LFA vykazují průměrně jen 28 % výše účetní přidané hodnoty farem lokalizovaných mimo LFA. Tuto nerovnost však účinně eliminují podpory plynoucí do oblastí LFA. Průměrná výše hrubé přidané hodnoty podniků v LFA je již na úrovni 73 % hrubé přidané hodnoty podniků mimo LFA. Statisticky významný vliv lokalizace farmy do LFA byl však prokázán jen u sledovaných výsledků hospodaření, do kterých však vliv dotace není plně přesunut. Podniky v oblasti LFA dosahují průměrně o 65 % nižší provozní výsledek hospodaření a o 70 % nižší výsledek hospodaření za účetní období.

Ekonomické výsledky zemědělských podniků podle oblastí LFA, velikosti a faremního systému

V horských oblastech nebylo možno publikovat výsledky farem za velikostní skupiny u faremního systému rostlinná výroba kvůli nedostatečnému počtu reprezentantů. Pro účely diferenciací sazeb plateb byly farmy v ANC rozděleny na farmy s převahou živočišné výroby (ŽV), které mají od 0,3 DJ³ přežvýkavců a koní na ha zemědělské půdy (z. p.) a na farmy s převahou rostlinné výroby (RV), které mají hustotu DJ pod touto mezí. Životaschopnost farem ŽV stoupala s jejich velikostí. Nízkou životaschopnost vykazovaly farmy do 100 ha v LFA, a to jak u živočišné výroby, tak u rostlinné. Nejnižší hodnota byla však u farem zaměřené na živočišnou výrobu do 100 ha, které se nacházejí mimo ANC. Vyšší životaschopnost vykazovaly farmy od 100 do 500 ha, a to především u rostlinné výroby mimo ANC.

Graf 5 – ČPH/AWU podle velikosti, zařazení LFA a FS

Zdroj: FADN, 2016

3.3.4 Porovnání ekonomiky ekologických a konvenčních podniků

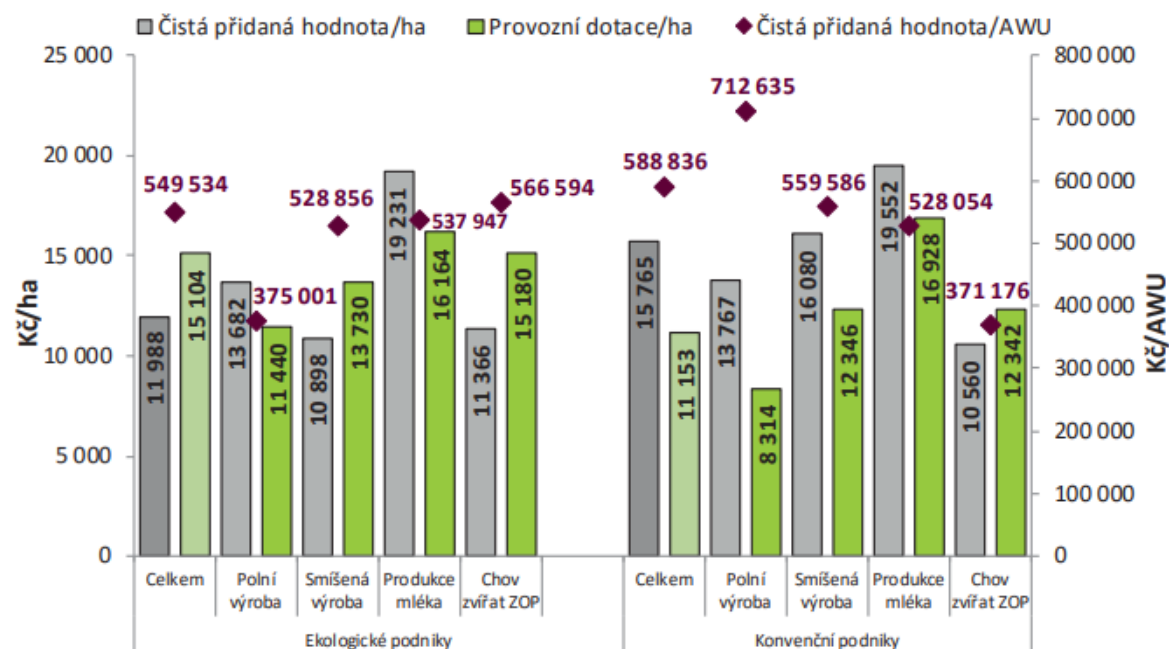
Při porovnání produkce ekologicky hospodařících podniků s konvenčními je důležité vzít v potaz faktory, které odlišují tyto výroby, zejména tedy technologická omezení ekologické výroby, převažující lokalizace výroby do LFA a výrazně odlišná výrobní

³ Dobyččí jednotka (DJ) je standardní měřicí jednotka umožňující sružení různých kategorií hospodářských zvířat za účelem jejich srovnání. 1 DJ představuje 500 kg živé váhy zvířete.

struktura ekologických a konvenčních podniků ČR. U ekologických podniků převažuje především chov skotu (27,6 % z celkové produkce) a pěstování krmných plodin (22,0 %). Produkce kravského mléka (7,3 %) a obilovin (7,4 %) je u ekologických podniků jen okrajová. Konvenční podniky se plošně zaměřují na produkci obilovin (celkem 45,9 % výměry a 26,1 % z celkové produkce), olejnin (13,2 % z celkové produkce) a produkci mléka (16,2 % z celkové produkce). Ostatní položky, s výjimkou krmných plodin (7,8 %) a hovězího masa (6,4 %), tvoří méně než 4 % podílu z celkové konvenční produkce (FADN, 2016).

U skupiny podniků hospodařících v ekologickém režimu je čistá přidaná hodnota závislá na úrovni podpor více než u ostatních skupin zemědělců. Vyšší úroveň dotací ekologických podniků je dána především environmentálními dotacemi a dotacemi na LFA. Z níže uvedeného grafu č. 6, ve kterém se nacházejí hodnoty za farmy aplikující ekologické zemědělství a za konvenčně hospodařící podniky, je zřejmé, že podpory poskytované ekologickým zemědělcům relativně dobře vyrovnávají situaci ekologických zemědělců a jsou dokladem takto cíleného nastavení poskytování podpor.

Graf 6 – ČPH, provozní dotace podle výrobního zaměření v ekologicky a konvenčně hospodařících podnicích 2016

Zdroj: FADN, 2016

V tabulce č.7 jsou hodnoty čisté přidané hodnoty na AWU rozdělené podle oblastní LFA a způsobu hospodaření. Z tabulky je patrné, že nejnižších hodnot dosahují farmy

hospodařící mimo LFA v ekologickém režimu. To opět dokazuje význam dotací, které plynou do LFA.

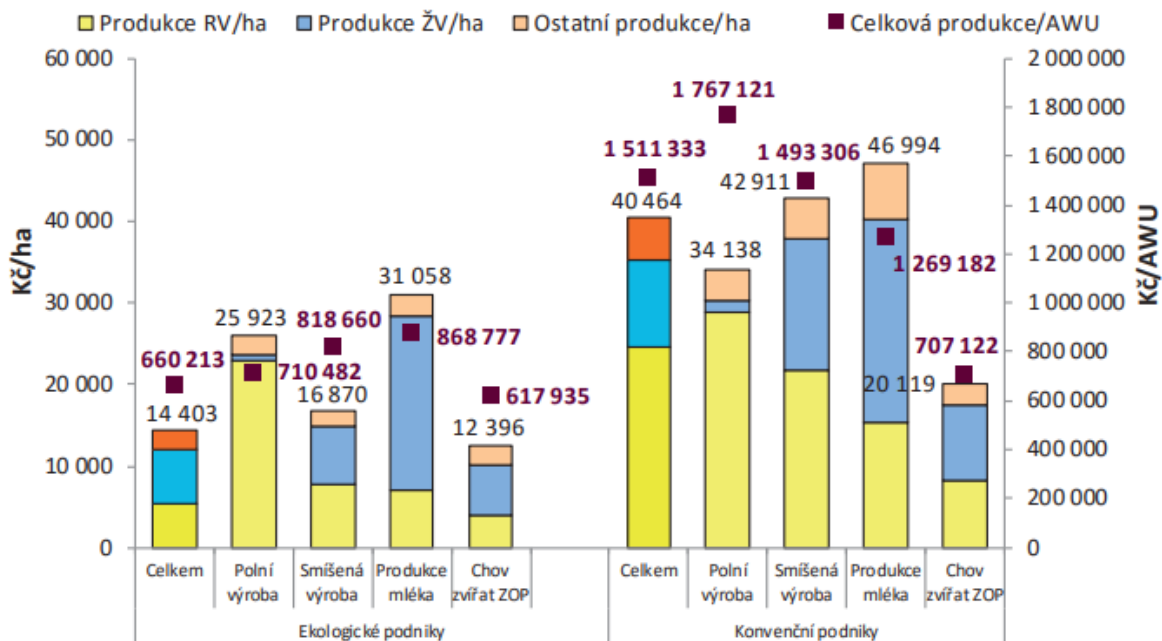
Tabulka 7 – ČPH/AWU (Kč/AWU) podle režimu hospodaření a zařazení do LFA

Typ	Konvenční	Ekologické
LFA H	502 764	560 074
LFA O	577 515	570 458
Mimo LFA	641 381	440 523

Zdroj: FADN, 2016

Při porovnání ekologických podniků s konvenčními vykazují podniky aplikující ekologické zemědělství nižší intenzitu výroby, pouze 35,6 % úrovně podniků hospodařících konvenčně. Pro ekologické podniky je charakteristický nižší objem nakoupených průmyslových hnojiv a prostředků na ochranu rostlin, což je důkazem šetrného a udržitelného způsobu hospodaření. Hodnota zemědělské produkce pro ekologické a konvenční podniky je uvedena v grafu č. 7. Produkce ekologické živočišné výroby dosahuje 62,5 % živočišné produkce konvenčního zemědělství. U ostatní produkce činí poměr 46,8 %. Hodnota rostlinné produkce u ekologických podniků v roce 2016 odpovídá 21,7 % rostlinné produkce podniků konvenčního zemědělství (FADN, 2017).

Graf 7 – Hodnota zemědělské produkce v ekologicky a konvenčně hospodařících podnicích 2016

Zdroj: FADN, 2016

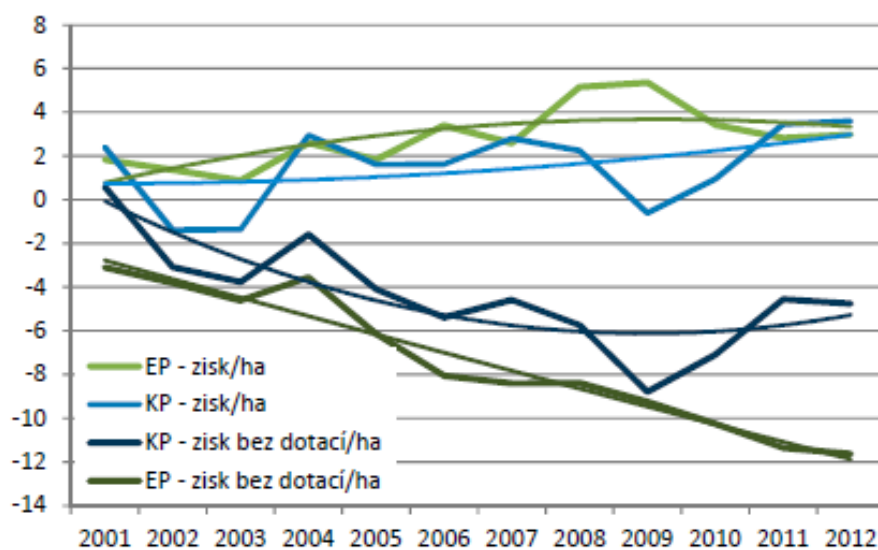

Podle Redlichové a kol. (2014), kteří do výzkumu použili data z FADN za roky 2000 – 2012, ekologické podniky v porovnání s konvenčními hospodaři s nižší ekonomickou efektivností. Nižší ekonomická efektivita je způsobena nižší intenzitou zemědělské výroby a nízkou produktivitou pracovních a materiálních vkladů, a tím je způsobeno zvýšení nákladů na jednotku produkce.

Z Graf 8 je patrné, že ekologické podniky realizují mírně vyšší zisk na 1 ha a vyšší výnosovou míru rentability oproti podnikům konvenčním. Tento rozdíl je v podmínkách LFA podle Redlichové, Bečvářové, Vinohradského (2014) poněkud větší. Rozdílnost v rentabilitě hospodaření mezi podniky je podle nich způsobena:

- rozdíly v intenzitě zemědělské výroby, produktivitě práce a v materiálních vkladech,
- rozdíly v cenách vstupů a výstupů,
- provozními dotacemi.

Graf 8 – Zisk na ha z. p. v ekologicky a konvenčně hospodařících podnicích (tis. Kč/ha)

Zdroj: FADN, 2014

Kumbhakar a kol. (2009) dále předpokládají, že v dlouhém časovém horizontu lze očekávat nárůst efektivnosti ekologických farem, neboť dotace motivují k přechodu na ekologické zemědělství i efektivní farmy. Z uvedeného předpokladu vychází závěr, že dotace na podporu ekologického zemědělství jsou z dlouhodobého hlediska potřebné, pouze pokud nižší produktivita ekologického zemědělství a produkce veřejných statků nebude kompenzována vyšší prodejní cenou (Kroupová, 2010).

Podle výzkumu Kroupové (2010) provedeného na datech 129 ekologických farem je deklarována o 13,5 % nižší efektivnost ekologického zemědělství ve srovnání s konvenčními farmami. V průměru se ekologické farmy pohybují na 55,1 % potenciální produkce, avšak 50 % zkoumaných ekologických subjektů dosahuje nižší než 50 % míru technické efektivnosti. Vysoká technická neefektivnost ekologických farem je zapříčiněna zejména lokalizací ekofarem do oblastní LFA, ve kterých hospodaří 70 % analyzovaných podniků. Uvedená lokalizace zvyšuje míru technické neefektivnosti o 0,43 %. Ekologický způsob hospodaření se pro 33 % ekofarem jeví jako nevhodný. Přejít na konvenční hospodaření by zmíněným farmám umožnil značný nárůst produkce. Zkoumanou míru technické efektivnosti lze vyjádřit jako poměr mezi skutečně dosaženým objemem produkce a potenciálním objemem výstupu, kvantifikovaným hraniční produkční funkcí (Aignera a kol., 1977).

Malá a Trnková (2014) též hodnotí vybrané ukazatele ekonomické výkonnosti podle způsobu hospodaření. Je patrné, že podniky hospodařící v ekologickém režimu dosahují vyšší přidané hodnoty na ha a vyšších hodnot výsledků hospodaření než podniky hospodařící konvenčně. U ukazatele účetní přidaná hodnota přesahují ekologické farmy konvenční v průměru o 64 %. Autorky předpokládají, že je tento jev způsobený vyššími výkupními cenami certifikovaných bioproduktů a vyšší podpor ekologického zemědělství. Konvenční farmy vykazují 88 % průměrné výše hrubé přidané hodnoty ekologických farem. Konvenčně hospodařící podniky tak vykazují vyšší potenciál využití veškerých dostupných dotačních titulů, zatímco specifická podpora ekologických subjektů snižuje jejich úsilí o získání dalších dotačních zdrojů. Konvenční podniky průměrně dosahují 85 % průměru provozního výsledku hospodaření ekologických podniků (Malá, Trnková, 2014).

3.4 Vybrané faktory ovlivňující ekonomiku (efektivnost) farem

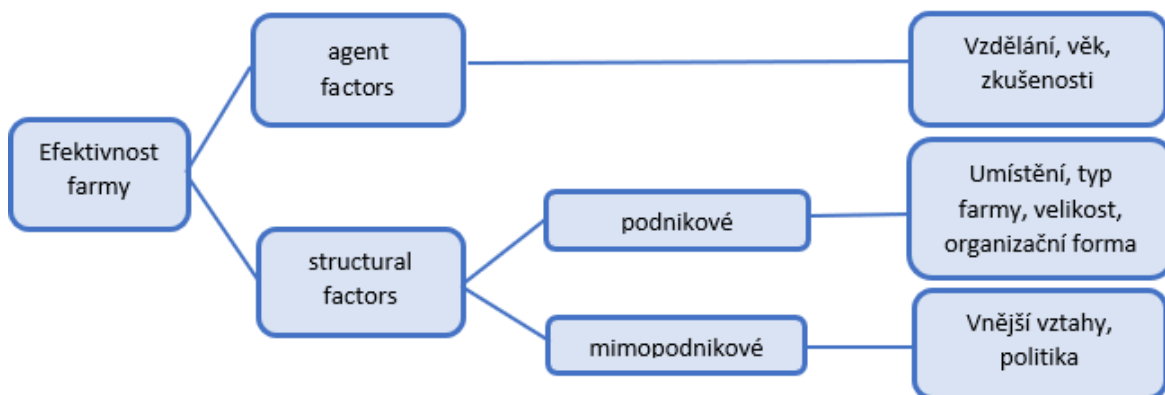
Všeobecně se uvádí, že ekonomická efektivnost farmy záleží na charakteristikách jako je způsob řízení, management, specializace a velikost farmy a její umístění. Faktory, které ovlivňují efektivnost a výkonost farem, mohou být podle Beňové Jančíkové (2004) rozděleny na tvrdé a měkké. Měkké faktory jsou neměřitelné a řadí se mezi ně kvalita managementu, styl řízení, přístup pracovníků k práci, nemateriální formy odměny a další. Skupina tvrdých faktorů se vyznačuje snadnou měřitelností, patří mezi ně velikost podniku, výrobní zaměření, právní forma, specializace podniku, úroveň diverzifikace, lokalizace podniku a přírodní podmínky na něj působící.

Chrastinová (2008) považuje za rozhodující faktory ovlivňující efektivnost a výkonnost zemědělských podniků přírodní podmínky, právní formu, úroveň koncentrace zemědělské půdy a úroveň managementu.

Ve srovnání s ostatními sektory je ekonomika zemědělství známá svými specifickými rysy. Mezi faktory ovlivňující zemědělskou výrobu řadí Lososová a Zdeněk (2014) vliv přírodních podmínek, počasí, délku výrobního procesu a délku obratu aktiv.

Podle Passela a kol. (2007) můžeme faktory ovlivňující efektivnost podniku rozdělit do dvou skupin na structural factors a agent factors. Agent faktory jsou spojeny s lidskými charakteristikami, zatímco faktory strukturální s podnikem a jeho okolím. Příklady těchto faktorů jsou uvedeny na obrázku č. 4. a dále pak hlouběji pospsány.

Obrázek 4 – Faktory ovlivňující efektivnost farem

Zdroj: Passel a kol. (2007)

3.4.1 Vliv managementu

Do vlivu manažera lze zařadit faktory jako manažerské schopnosti, věk manažera či jeho vzdělání. Jak již bylo zmíněno jsou tyto faktory řazeny mezi tzv. agent faktory.

Manažerské schopnosti

Rougoor (1988) definuje manažerské schopnosti jako vhodné osobní charakteristiky a schopnosti řešit problémy ve správný čas vhodným způsobem. Mezi významné faktory, které ovlivňují efektivnost farem, můžeme zařadit proces rozhodování v podniku. Snaha farmáře hledat informace při rozhodování pozitivně ovlivňuje úroveň efektivnosti. Wilson a kol. (2001) vymezil čtyři zdroje informací, které jsou klíčové pro proces rozhodování. Jsou to informace personální (nezávislý poradce, další farmář), písemné (farmářský tisk, literatura ministerstva zemědělství), elektronické (internet) a ostatní zdroje informace (konference, setkání farmářů).

Věk manažera

Věk manažera zemědělského podniku může být indikátorem úrovně dosažených zkušeností (Passel a kol., 2007). S touto teorií se ztotožňují i Wilson a kol. (2001). Dle jejich názoru jsou starší farmáři zkušenější a využívají svých znalostí efektivněji. Podle Parikh a kol. (1995) má vyšší věk negativní vliv na efektivnost. Argumentuje tím, že mladší farmáři jsou otevřenější inovacím a mají větší ochotu riskovat. Závěrem může být, že s rostoucím věkem se farmáři stávají schopnějšími, avšak v rámci nabývání znalostí praxí dochází ve středním věku k útlumu tolerance k riziku.

Vzdělání

Na vzdělání je v dnešní době kladen velký důraz. Zvyšování úrovně vzdělání je pozitivní pro efektivnější řízení farmy (Solís a kol., 2009), jelikož se dá předpokládat, že vzdělanější zemědělci budou disponovat více dovednostmi pro to, aby vedli svůj podnik efektivněji v porovnání s ostatními. Avšak Mazvimavi a kol. (2012) zjistili, že faktory jako je věk, pohlaví či vzdělání nemají žádný vliv na efektivnost farem.

3.4.2 Velikost farmy a její specializace

Dalšími faktory, které ovlivňují ekonomiku zemědělského podniku, jsou velikost farmy a její specializace.

Velikost farmy

Velikost farem lze určit více způsoby, a to buď podle velikosti plochy obhospodařované zemědělské půdy, podle počtu pracovníků na mikro, malé a střední podniky (Commission Recommendation, 2003) nebo podle ekonomické velikosti (FADN). Existence vztahu mezi efektivností a velikostí zemědělského podniku je některými autory zpochybňována. Například autoři Seckler a Young (1978) se přiklánějí k názoru, že efektivnost farem je závislá na odlišné kvalitě managementu u malých a u větších zemědělských podniků. Zemědělské podniky s kvalitním managementem dosahují vyššího zisku a jsou ochotné investovat do rozšíření obhospodařované půdy a do následného rozvoje.

Výrobní typ, specializace farem

Specializace zemědělských podniků je často spojována s diverzifikací. Velký počet farem má tendenci směřovat k větší specializaci své činnosti, i přesto však stále zůstává mnoho farem smíšeného charakteru. Diverzifikace v zemědělství je důležitá pro multifunkčnost farmy. Příkladem výhod lze uvést úspory z rozsahu (Chavas, 2001). Thirtle a Holding (2003) tvrdí, že méně specializované farmy ve Velké Británii jsou více efektivní. Tento názor vyvrací Santarossa (2003), jehož výsledky prokazují, že specializované farmy ve Skotsku jsou efektivnější.

3.4.3 Společná zemědělská politika

Společná zemědělská politika (SZP) je nejstarší, a přitom stále nejaktuálnější politikou Evropského společenství. Má krajinnotvornou a environmentální funkci, velký podíl na rozpočtu Evropské unie a představuje centrálně řízenou zemědělskou produkci ve všech členských státech. Tvoří souhrnná opatření chránící spotřebitele. Obecně je definována ve Smlouvě o fungování Evropské unie, a to ve člancích 38-44 (Úřad vlády České republiky, 2009).

3.4.3.1 Podstata vzniku SZP

Hlavní příčinou vzniku SZP byla neschopnost států zajistit svou zemědělskou produkci pro obživu obyvatel po druhé světové válce. Základem zemědělství je prvovýroba, proto bylo nutné vytvořit účinný mechanismus, který by nastavil ekonomickou a politickou

rovnováhu. Při vytváření SZP byl brán ohled na specifické rysy zemědělství. Zemědělství je ovlivňováno přírodními podmínkami, které ovlivňují rozhodování zemědělských producentů o struktuře výroby. Další politické příčiny, které přispěly ke vzniku SZP a měly srovnat životní úroveň na venkově a ve městech, byly kromě zajištění výživy obyvatelstva, také rozvinutí zemědělské produkce, podpora rodinných farem a stabilizování důchodů zemědělců (Kučerová, 2010). Dlouhodobým cílem bylo vytvoření volného trhu se zemědělskou produkcí, který by zároveň ochraňoval domácí producenty před zahraničním dovozem.

3.4.3.2 Cíle SZP

Společná zemědělská politika si stanovila určitou hierarchii pěti základních cílů podle článku 39 smlouvy o fungování EU (Úřad vlády ČR, 2009):

- zvýšit produktivitu zemědělství podporou technického pokroku a optimalizací výrobních faktorů, a to především pracovních sil;
- zajistit odpovídající životní úroveň zvyšováním důchodů zemědělců;
- předcházet výkyvům cen, cenová stabilizace agrárních trhů;
- zajistit plynulé zásobování trhu;
- zajistit přiměřené ceny pro spotřebitele.

3.4.3.3 Vývoj a reformy SZP

Základní charakteristiky společné zemědělské politiky jsou zakotveny již od roku 1957 v Římské smlouvě. V článku 39 této smlouvy se nachází pět cílů, kterých mělo být dosaženo. Zmíněné cíle se nacházejí v kapitole 2.4.3.2.

I přes různé původní zájmy členských států Evropského hospodářského společenství (EHS) přispěla společná zemědělská politika k rozvoji soběstačnosti v potravinách. V Evropě bylo velice odlišné zemědělství a každá ze zakládajících zemí Společenství (Francie, Německo, Itálie a Benelux) měla komparativní výhodu při výrobě určitého statku, a proto byla pro tyto státy společná zemědělská politika výhodná (Musilová, 2016).

I když se SZP povedlo úspěšně vypořádat se svými cíli z Římské smlouvy, vznikly vedle těchto úspěchů i nové problémy. Tyto problémy souvisely ve většině případů s nadprodukcí a několikanásobným růstem výdajů na SZP. Společná zemědělská politika podporovala jen prosperující zemědělce, a tak vznikla nespravedlivost v poskytování dotací. Ve všech zemích začal postupně slábnout podíl zemědělského sektoru

na ekonomice. Podíl zemědělství na HDP se snížil, a tím poklesl i počet zaměstnaných v zemědělství. Přišla potřeba reformy, protože SZP se stala značně kritizovanou (Bečvářová 2008).

Prvním pokusem o reformu se stal tzv. Mansholtův plán⁴ v roce 1968. Pojednával o snížení zaměstnanců v zemědělském sektoru a o zvýšení efektivity zemědělské výroby. Primárně byl plán zaměřen na podporu rodinných farem. Tento plán ale narazil na odpor (Kučerová, 2010).

O další reformu se pokusila Evropská komise roku 1985, kdy vydala Zelenou knihu „Perspektivy pro Společnou zemědělskou politiku“. Komise navrhla fundamentální reformu, která se snažila zavést rovnováhu na trhu, snížit produkci v problémových částech, a tím zabránit růstu výdajů na SZP. Ani tato reforma však neuspěla (Fajmon, 2007).

V roce 1992 byla přijata tzv. McSharryho reforma⁵, která se ve společné zemědělské politice stala průlomovou. Primárně ovlivnila sektor pěstování obilnin a sektor produkce hovězího masa. Úkolem této reformy bylo snížení přímé cenové podpory. Reforma podpořila význam dotací, jež se týkaly přímo výrobních faktorů. Dotace tedy směřovaly rovnou k výrobcí nezávisle na objemu. Reforma dále omezila dotace vázané na velikost výroby. Poskytování podpor v oblasti pěstování obilnin mělo podmínku, že určitá část půdy se musela uvádět do klidu, tedy zanechat část orné půdy ladem. (Fojtíková, 2008).

I přes zavedená opatření byly výdaje na SZP stále vysoké. V roce 1997 přišla Evropská komise s novým návrhem Agenda 2000. Tato reforma omezila intervence na trhu pomocí intervenčních cen a posílila rozvoj venkova. Agenda 2000 obsahovala určitá opatření jako např. snížení dotací u obilovin, hovězího masa a mléka, zajištění lepší úrovně života zemědělců nebo posílení konkurenceschopnosti zemědělských výrobků na domácích i světových trzích. Kladla také důraz na nezávadnost potravin, ochranu životního prostředí a na dobré zacházení se zvířaty. Dalším jejím úkolem se stalo začlenění ekologie do SZP. Tato opatření přijala v roce 1999 Evropská rada v Berlíně (Kučerová, 2010).

---

⁴ Pojmenován podle jeho hlavního předkladatele nizozemského komisaře pro zemědělství Sicca Mansholta

⁵ Pojmenována podle komisaře pro zemědělství Ray McSharry

V roce 2003 byla kvůli příchodu nových deseti států do EU navržena další úprava reformy z roku 1999, která vešla v platnost v roce 2005. Úprava obsahovala tyto aspekty:

- Decoupling, což bylo odstranění vazeb podpor vázaných na zemědělskou produkci;
- Single farm payment, zavedení jednotné platby na farmu. Zemědělský výrobce bude v budoucnosti získávat jednu platbu namísto několika plateb;
- Cross compliance, respektování standardů na úrovni farmy, které se týkají ochrany životního prostředí, kvality a bezpečnosti potravin, pohody zvířat a dobré zemědělské praxe;
- Modulace se týká farem, kterým jsou poskytovány přímé platby nad 5.000 eur. Z těchto plateb půjdou odvody na venkovský rozvoj. Farmy pobírající platby do 5.000 eur ročně jsou od snižování plateb výše uvedenými procenty osvobozeny. Modulace se nevztahuje na nové členské státy do té doby, než dosáhnou jejich přímé platby stejné úrovně, jaká je v současných členských státech;
- Venkovský rozvoj, podpora mladých zemědělců, malých zpracovatelů a také důraz na kvalitu potravin a welfare;
- Zavedení poradenského systému tzv. Auditů farem, jehož úkolem bylo zjišťování, zda jsou na farmách dodržovány standardy správného hospodaření (Fojtíková, 2008).

V letech 2004 a 2007, kdy do EU vstoupily nové státy, došlo k uvolnění obchodu se zemědělskými výrobky. EU podepsala s jednotlivými státy bezpečnostní klauzuli, která platila pouze v prvních třech letech po podpisu a zajišťovala ochranu před neočekávanými změnami v dané oblasti a také klauzuli o potravinové bezpečnosti. Vstupem nových států do EU narostl počet zemědělců, produkce však už takový nárůst nezaznamenala. Dle Fajmona (2013) pro ČR znamenal vstup do EU několik novinek. ČR se musela postupně přizpůsobit systému tržní regulace vládnoucí v EU. Změny se týkaly zákazu podpory vysazování nových vinic po vstupu do EU a jejich restrukturalizace nad povolený limit, kvót pro pěstování luštěnin, výrobu mléka, produkci dehydratovaného krmiva, bramborového škrobu či zpracovaného ovoce a zeleniny, kvót a prémie na pěstování dotovaného jatečného dobytka. Musela se také přizpůsobit vývoji evropské legislativy. Působí na ni světový proces liberalizace obchodu se zemědělskými výrobky v rámci WTO. Ten si např. v roce 2006 vynutil přijetí reformy cukerného pořádku. Musela spolu s přístupovou smlouvou přijmout deformovaná pravidla financování zemědělství

pro nové členské státy, která jim přiznávají až do roku 2013 pouze část přímých plateb, jež získávají státy EU-15 (Fajmon, 2013).

Health Check byla plánovaná revize z roku 2008, která měla za úkol zkontrolovat funkčnost mechanismů po roce 2003 (Svoboda a kol.). V souvislosti s Health Check byl přijat také návrh nového finančního rámce EU pro období 2007 – 2013. Členské státy EU se shodly na (Hrabák, 2018):

- Sazbě povinné modulace stanovené na 10 % (5 nyní + 5 dodatečných) od roku 2013.
- Úplném vyloučení zemědělských podniků s platbou od 100 000 EUR do 300 000 EUR z progresivní modulace.
- Dodatečné progresivní modulaci u podniků s platbou nad 300 000 EUR ve výši 4 %.
- Míře financování modulovaných prostředků ze zdrojů EU – příspěvku EU 75 % u základní sazby; příspěvku EU 90 % v regionech konvergence (tj. celá ČR mimo Prahy).
- Rozšíření podpory citlivých oblastí zemědělství – stropu pro vázané platby pro vybrané citlivé sektory do výše 3,5 %.
- Možnosti financování opatření v rámci PRV z dodatečně modulovaných prostředků – uznatelnosti některých existujících opatření programů týkajících se řešení tzv. nových výzev k financování z dodatečně modulovaných prostředků. Jedná se o opatření související s adaptací na klimatickou změnu, obnovitelnými zdroji, managementem vodních zdrojů, biodiverzitou, sektorem mléka a inovativními přístupy.

V roce 2011 představila Evropská komise legislativní balíček k budoucímu směřování SZP. Společná zemědělská politika po roce 2014 přináší důležité změny, které jsou formulovány ve čtyřech nařízeních. Jedná se o nařízení o přímých platbách, o rozvoji venkova, o společné organizaci trhu se zemědělskými produkty a o financování SZP (Musilová, 2016).

3.4.4 Dotační politika

Dotace lze definovat jako nenávratné financování určitého projektu, programu či činnosti, které je přiznáno uchazeči po splnění předem stanovených podmínek. Dotace v České republice jsou poskytovány jak ze státního rozpočtu (prostřednictvím státního rozpočtu České republiky, rozpočtu samosprávných celků), tak i ze zahraničních veřejných rozpočtů (prostřednictvím Národního fondu nebo rozpočtu Evropské unie). O administraci

a vyplácení jak evropských dotačních programů, tak národních doplňkových plateb se stará Státní zemědělský intervenční fond (SZIF).

Mezi základní dotační nástroje v ČR patří (Ministerstvo zemědělství, 2018):

- přímé platby,
- program rozvoje venkova,
- dotace v rámci Společné organizace trhu,
- národní dotace,
- podpůrný garanční a lesnický fond.

3.4.4.1 Přímé platby

Přímé platby zaujímají největší podíl vyplácených finančních prostředků v ČR. Zabývají se ohleduplností k životnímu prostředí pomocí režimu Greening, podporují nové generace programem pro mladé zemědělce, poskytují jednotné platby na plochu (SAPS), dobrovolné podpory vázané na produkci (VCS) a přechodné vnitrostátní podpory (PVP). Základními podmínkami pro žadatele na získání dotace je, aby byl aktivním zemědělcem, zemědělským podnikatelem a obhospodařoval zemědělskou půdu, jež je na něho evidovaná v registru zemědělské půdy LPIS. Poskytování přímých dotací probíhá podle Společné zemědělské politiky.

SAPS neboli jednotná platba na plochu je jednou z nejvýznamnějších podpor. Představuje zhruba 55 % částky, která je poskytnuta z rozpočtu EU. Záměrem této platby je podpořit zemědělce obhospodařující minimálně jeden hektar půdy s kulturou: standardní orná půda, vinice, chmelnice, úhor, trvalý travní porost, sad, školka, rychle rostoucí dřeviny, zalesněná půda. V roce 2017 bylo registrováno 29 905 žadatelů o tuto dotaci (Ministerstvo zemědělství, 2018).

Greening neboli ozelenění jsou platby pro zemědělce, kteří dodržují zemědělské postupy příznivé pro klima a životní prostředí. Jedná se o diverzifikace plodin, zachování úrovně trvalých travních porostů a zřizování ploch v ekologickém zájmu. Dotace je vyplácena jako součást SAPS. V ČR je z roční obálky finančních prostředků na přímé platby vyčleněno na greening 30 % (Ministerstvo zemědělství, 2018).

Platba pro mladé zemědělce má za úkol usnadnit založení zemědělského podniku a jeho rozvoj v počátcích. Žadatelé nesmí být více než 40 let. V souladu s legislativou EU jsou

mladí zemědělci podpořeni 25 % prémie k platbě SAPS na jeden hektar, a to pouze na maximální výměru 90 ha z celkové výměry zemědělské půdy podniku. Podíl plateb pro mladé zemědělce představuje 0,3 % z celkových finančních prostředků na přímé platby (Ministerstvo zemědělství, 2018).

Přechodné vnitrostátní podpory jsou dotace poskytované z rozpočtu České republiky, ve kterých lze požádat o platbu na zemědělskou půdu, chov krav bez tržní produkce mléka, chov ovcí či koz, dále o historické platby na chmel, brambory pro výrobu škrobu a na přežvýkavce.

Dobrovolné podpory vázané na produkci můžou být poskytnuty pouze v nezbytně nutné míře pro podporu motivace zachování současných úrovní produkce, a zároveň pro odvětví, kde zvláštní druhy zemědělské činnosti čelí určitým obtížím. Na tyto podpory je vyčleněno 15 % z celkového rozpočtu na přímé platby (Ministerstvo zemědělství, 2018). Dobrovolné podpory vázané na produkci obsahují:

- Podporu na produkci brambor určených pro výrobu škrobu
- Podporu na produkci konzumních brambor
- Podporu na produkci chmele
- Podporu na produkci ovocných druhů s velmi vysokou pracností
- Podporu na produkci ovocných druhů s vysokou pracností
- Podporu na produkci zeleninových druhů s velmi vysokou pracností
- Podporu na produkci zeleninových druhů s vysokou pracností
- Podporu na produkci cukrové řepy
- Podporu na produkci bílkovinných plodin
- Podporu na chov telete masného typu
- Podporu na chov krávy chované v systému chovu s tržní produkcí mléka
- Podporu na chov bahnice nebo na chov kozy

3.4.4.2 Program rozvoje venkova

Program pro rozvoj venkova (PRV) je dlouhodobým projektem na šest let, který je financován ze 2/3 z Evropské unie a z 1/3 z českého rozpočtu. Aktuálně se nacházíme v programovém období 2014 – 2020, jehož finální znění schválila Evropská komise v květnu 2015. Prioritními cíli tohoto programu jsou zachování, obnovení, zlepšení ekosystémů a konkurenceschopnosti zemědělských podniků, vytvoření nových pracovních

příležitostí a zvýšení hospodářského rozvoje. V souladu se strategií Evropa 2020 jsou tyto obecné cíle podpory pro rozvoj venkova na období 2014 – 2020 podrobněji vyjádřeny prostřednictvím těchto šesti priorit (Musilová, 2016):

- Podpora předávání znalostí a inovací v zemědělství, lesnictví a ve venkovských oblastech;
- Zvýšení životaschopnosti a konkurenceschopnosti zemědělských podniků;
- Podpora organizace potravinového řetězce, včetně zpracování zemědělských produktů a jejich uvádění na trh, dobrých životních podmínek zvířat a řízení rizik v zemědělství;
- Obnova, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím;
- Podpora účinného využívání zdrojů a podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku v odvětvích zemědělství, potravinářství a lesnictví, která je odolná vůči klimatu;
- Podpora sociálního začleňování, snižování chudoby a hospodářského rozvoje ve venkovských oblastech.

Tyto priority jsou plněny pomocí opatření v rámci PRV. Program poskytuje platby v oblastech (Musilová, 2016):

- předávání znalostí a informační akce,
- investic do hmotného majetku,
- rozvoje zemědělských podniků a podnikatelské činnosti,
- investic do rozvoje lesních oblastí a zlepšování životaschopnosti lesů,
- plateb pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními (ANC),
- agroenvironmentálně-klimatická opatření (AEKO),
- plateb v oblastech natura 2000 a podle rámcové směrnice o vodě,
- ekologického zemědělství,
- dobrých životních podmínek zvířat,
- lesnicko-environmentální a klimatické služby a ochrana lesů,
- spolupráce,
- podpory místního rozvoje na základě iniciativy leader (komunitně vedený místní rozvoj),
- technické pomoci.

3.4.4.3 Platby pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními (ANC)

Dotace do ANC kompenzují ušlé příjmy a dodatečné náklady pro zemědělce hospodařící v méně příznivých oblastech. Do roku 2017 se oblasti v ČR označovaly jako méně příznivé oblasti (LFA), od roku 2018 se oblasti zkráceně označují jako oblasti s přírodními omezeními (ANC) a rozlišuje se tak období před redefinicí a po ní (Hrabák, 2018).

Dle ministerstva zemědělství (2018) žadatel musí splňovat následující podmínky:

- musí být zemědělský podnikatel podle § 2e až § 2h zákona o zemědělství,
- musí splnit podmínky aktivního zemědělce,
- min. 1 ha zemědělské půdy podle uživatelských vztahů (LPIS) v LFA, na který lze platbu poskytnout (orná půda, trvalé travní porosty a trvalé kultury),
- žadatel musí na travních porostech dodržet minimální úroveň chovu hospodářských zvířat.

Oblasti ANC se dělí na 3 základní typy na horské, ostatní a specifické. Horské oblasti jsou charakterizovány vyšší nadmořskou výškou nebo vyšší nadmořskou výškou v kombinaci se svažitémi pozemky, jsou označovány písmenem H. Ostatní jsou vymezeny na základě jednotných, Evropskou komisí definovaných omezení (tzv. biofyzikálních kritérií). Do ANC nejsou zařazeny takové oblasti, které přírodní znevýhodnění překonaly např. investičními opatřeními nebo mají nadprůměrný výnosový potenciál. Ostatní oblasti v ANC jsou označovány písmenem O. Specifické oblasti ANC jsou charakterizovány nižší výnosností zemědělské půdy a nenacházejí se ani v horských ani v ostatních ANC a nesou označení S (Ministerstvo zemědělství, 2018).

Tabulka 8 – Sazby v ANC 2018

	převažující ŽV (alespoň 0.3 VDJ/ha)	převažující RV (méně než 0.3 VDJ/ha)
H1	219 EUR/ha	93 EUR/ha
H2	206 EUR/ha	87 EUR/ha
H3	145 EUR/ha	61 EUR/ha
H4	176 EUR/ha	74 EUR/ha
H5	132 EUR/ha	56 EUR/ha
O1	124 EUR/ha	53 EUR/ha
O2	98 EUR/ha	41 EUR/ha
O3	73 EUR/ha	31 EUR/ha
S	67 EUR/ha	28 EUR/ha

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, 2018

U žádostí farem, které mají nad 300 ha zemědělské půdy, dochází ke krácení plateb, a to následujícím způsobem (Ministerstvo zemědělství, 2018):

- nad 300 ha do 500 ha (včetně) – platba bude snížena o 10 %,
- nad 500 ha do 900 ha (včetně) – platba bude snížena o 18 %,
- nad 900 ha do 1800 ha (včetně) – platba bude snížena o 22 %,
- nad 1800 ha do 2500 ha (včetně) – platba bude snížena o 27 %,
- nad 2500 ha – platba bude snížena o 30 %.

3.4.4.4 Agroenvironmentálně-klimatická opatření (AEKO)

Tato opatření podporují zachování obhospodařovaných území vysoké přírodní hodnoty, přírodních zdrojů, biologické rozmanitosti a údržbu krajiny. Agroenvironmentálně-klimatická opatření jsou tvořena 8 podopatřeními: integrovanou produkcí zaměřenou na pěstování ovoce, vinné révy a zeleniny, postupy šetrnými k životnímu prostředí, podopatření ošetřování travních porostů zaměřené na údržbu cenných stanovišť na trvalých travních porostech, podopatření zatravňování orné půdy, s cílem prevence eroze půdy, podopatření biopásy, sloužící k podpoře biodiverzity ptáků, drobných obratlovců a opylovačů v zemědělské krajině a podopatření ochrana čejky chocholaté s cílem chránit hnízdiště tohoto druhu a dalších druhů ptáků hnízdících v zemědělské krajině (Ministerstvo zemědělství, 2017).

Žadatel o podporu musí splňovat následující požadavky (SZIF, 2018):

- musí být subjektem, který obhospodařuje v evidenci půdy alespoň 1 ha zemědělské půdy,
- žadatel se vstupem do závazku zavazuje po celou dobu trvání závazku hospodařit v souladu s podmínkami daného podopatření,
- vše musí být v souladu s podmínkami cross compliance a ostatními podmínkami danými platnou evropskou a národní legislativou,
- žadatel nemusí být zemědělským podnikatelem.

3.4.4.5 Platby v rámci sítě Natura 2000 a podle rámcové směrnice o vodě

Cílem opatření je pomoci zemědělcům při řešení specifického znevýhodnění vyplývajícího z implementace evropských směrnic pro soustavu Natura 2000 (Svoboda, Lososová, Zdeněk, 2017).

Žadatelem musí splňovat (SZIF, 2017):

- musí být zemědělským podnikatelem podle § 2e až § 2h zákona o zemědělství,
- minimálně 1 ha zemědělské půdy s druhem zemědělské kultury T se musí nacházet v oblasti Natura 2000 s překryvem s 1. zónou NP nebo CHKO a oblasti navazující na tato území,
- žadatel musí dodržovat požadavky cross compliance.

3.4.4.6 Ekologické zemědělství

Opatření má za úkol podporovat systémy hospodaření, které jsou šetrné k životnímu prostředí. Cílem je posílit prevenci degradace půd, zachovat a obnovit druhovou rozmanitost a zvýšit ekologickou stabilitu a estetickou hodnotu krajiny. Předmětem dotace je zemědělská půda obhospodařovaná v ekologickém či přechodném období. Podpora je poskytována na určité zemědělské kultury, a to na trvalý travní porost, na standardní ornou půdu, na travní porost na orné půdě, na úhor na orné půdě, na trvalou kulturu ovocný sad, na vinice a chmelnice a na jiné trvalé kultury (Ministerstvo zemědělství, 2018).

Dle ministerstva zemědělství podmínky pro udělení podpory jsou (SZIF, 2016):

- žadatel musí být zemědělský podnikatel podle § 2e až § 2h zákona o zemědělství,
- žadatel musí splnit podmínky aktivního zemědělce,
- je nutná registrace ekologického podnikatele podle § 6 až 8 zákona o ekologickém zemědělství, který má zařazeno min. 0,5 ha zemědělské půdy podle uživatelských vztahů (LPIS),
- je nutné plnit podmínky nařízení Rady (ES) č. 834/2007, nařízení Komise (ES) č. 889/2008 a zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, v platném znění a dodržovat požadavky cross compliance,
- opatření je směřováno pouze pro ekofarmy, které nehospodaří souběžně v režimu konvenční produkce na zemědělské půdě.

3.4.4.7 Dobré životní podmínky zvířat

Úkolem opatření je přispět k zavedení inovativních technologií a postupů do chovu hospodářských zvířat, a tím naplnit jejich přirozené potřeby. Žadatel musí být zemědělský podnikatel podle § 2e až § 2h zákona o zemědělství a aktivní zemědělec, který v případě podopatření na skot chová ke dni podání žádosti min. 5 VDJ dojnic evidovaných v ústřední evidenci a v případě podopatření na prasata chová ke dni podání žádosti minimálně 3 VDJ

prasat evidovaných v ústřední evidenci. Žadatel musí dodržovat požadavky cross compliance (Ministerstvo zemědělství, 2016).

3.4.4.8 Dotace v rámci Společné organizace trhu

Společná organizace trhů (SOT) reguluje nabídku výrobků, snaží se tedy minimalizovat výkyvy v nabídce jednotlivých komodit a zajistit stabilizaci cen pro konečné spotřebitele (Ministerstvo zemědělství, 2017). SOT je dělena na dva okruhy, na živočišnou a rostlinnou výrobu, a je aplikovaná Evropskou unií u vybraných zemědělských komodit, u nichž stanovuje některé podmínky výroby a obchodu, podporuje je některými intervenčními zásahy, dotacemi, licenční politikou při dovozu a vývozu zemědělských komodit z a do třetích zemí a úpravou obchodních podmínek (SZIF, 2018).

3.4.4.9 Národní dotace

Národní dotace poskytuje Česká republika skrze řadu cílených programů, které pomáhají plnit potřebné aktivity. Těmito aktivitami přispívá k rozvoji venkovského prostoru a udržení výrobního potenciálu zemědělství. Úkolem těchto dotačních programů není zvyšování zisku, ale podpora funkcí zemědělství, které přispívají k udržování a zachování zdraví hospodářských zvířat a plodin (Ministerstvo zemědělství, 2018).

3.4.4.10 Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond

Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond (PGRLF) poskytuje podpory formou dotací úroků z komerčních úvěrů, finanční podpory pojištění, poskytování záruk, půjček a úvěrů či poskytování finančních prostředků ke snížení jistiny úvěrů (SZIF, 2018).

3.4.4.11 Cross compliance

Cross compliance je kontrolní systém, který se zabývá dodržováním souboru základních požadavků, které slouží jako podklad pro nárokování přímých plateb. Jedním z požadavků je shoda s evropskými právními normami, pokrývajícími oblasti životního prostředí, nezávadnost potravin, správného zacházení s hospodářskými zvířaty (welfare) a rostlinolékařství (Svoboda, Lososová, Zdeněk, 2017). Dalším požadavkem je, aby zemědělec udržoval své pozemky v dobrém zemědělském a environmentálním stavu.

3.4.4.12 Podmínka aktivního zemědělce

Statut aktivního zemědělce je definován v článku 9 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) číslo 1307/2013. Tento statut automaticky splňují žadatelé, pokud jejich roční příjem z přímých plateb činí alespoň 5 % částky těch příjmů, které nepocházejí ze zemědělské činnosti. Druhou možností je doložení, že alespoň třetina z celkových příjmů žadatele jsou příjmy ze zemědělské činnosti. Splněním jednoho z těchto požadavků je zároveň splněna podmínka aktivního zemědělce, v opačném případě není možné přímé platby poskytnout (Ministerstvo zemědělství, 2017).

Obrázek 5 – Schéma aktivní zemědělec

Pro zjednodušení uvádíme následující schéma:

Zdroj: Ministerstvo zemědělství, 2017

3.5 Databáze FADN

Ekonomická situace a hospodářské výsledky farem jsou sledované a citlivé informace, které vypovídají o efektivnosti zemědělských podniků a důchodové situaci farmářů. Objektivní zjišťování těchto informací není jednoduché. Oficiálním zdrojem informací o ekonomické situaci farem se po vstupu do Evropské unie stává databáze FADN. Zkratka je tvořena z anglického Farm Accountancy Data Network, v překladu Zemědělská účetní datová síť. Tato síť byla založena v Evropské unii v roce 1965 a každoročně realizuje statistické výběrové šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků. Sběrem a zpracováním dat jsou v jednotlivých zemích EU pověřena tzv. kontaktní pracoviště FADN. Databáze poskytuje mnoho pohledů na mikroekonomické výsledky farem a pro respondenty představuje zapojení do databáze cenný zdroj informací, které lze využít pro efektivní řízení farmy. Databáze je členěna na moduly přizpůsobené pro využití širokému spektru uživatelů a umožňuje generování předem nastavených či individuálně vytvořených datových výstupů, a to i v delší časové řadě. Zemědělské podniky jsou do výběrového šetření zvoleny tak, že každému podniku v souboru FADN je možné přidělit tzv. váhový faktor vypovídající o počtu podniků stejného typu. Pomocí těchto váhových faktorů lze provádět vážení výsledků tak, aby byly reprezentativní a současně bylo možné z výběrového souboru FADN provádět extrapolaci celorepublikových hodnot, například vypočítat celkovou produkci, náklady, přidanou hodnotu či další ukazatele. Tyto cenné informace poté slouží k hodnocení zemědělského sektoru a pro makroekonomické analýzy. Výběrový soubor podniků FADN v České republice obsahuje v současnosti přes 1 400 zemědělských podniků. Soubor tvoří z 60 % podniky fyzických osob, zbývajících 40 % představují právnické osoby (FADN, 2017).

4 Vlastní práce

4.1 Popis zemědělského podniku

Zvoleným podnikem pro tuto práci je rodinná ekologická farma. Tato farma se zabývá chovem skotu plemene masný simentál v režimu ekologického zemědělství a jeho následným prodejem. Plemeno masný simentál bylo zvoleno po poradě s odborníky, s přihlédnutím k místním klimatickým podmínkám a zároveň proto, že zcela splňuje požadavky farmy na ekonomickou rentabilitu chovu. Další příjem farmě plyne z prodeje elektrické energie vyrobené z obnovitelných zdrojů prostřednictvím solárních panelů.

Historie farmy sahá do roku 1995, kdy se manželé po zralé úvaze rozhodli pro podnikání v oblasti zemědělství, chovu skotu, a učinili první kroky k založení farmy. Zpočátku hospodařili na 120 h půdy, kterou měli pouze pronajatou. Přibližně polovina pronajatých pozemků byly trvalé travní porosty a druhou část tvořila orná půda. Aby noví hospodáři mohli pozemky začít využívat k zamýšleným účelům, bylo vyvinuto nemalé úsilí a vynaloženo mnoho hodin práce na úpravy zanedbané půdy tak, aby mohla být využívána jako louky a pastviny. Po dvou letech, na jaře roku 1997, byla nakoupena zvířata základního stáda, které čítalo 18 ks převážně červeno-strakatého českého skotu. Prvotní rozšiřování stáda bylo prováděno výhradně inseminací. Od roku 2000 bylo základní stádo rozšířeno o plemenného býka masný simentál, a tím byla nastartována přirozená plemenitba. Majitelé farmy se však nespokojili s prvními úspěchy a na základě již získaných zkušeností se rozhodli také pro chov plemenného skotu. Z tohoto důvodu byly v roce 2003 nakoupeny první jalovice plemene simentál a další plemenný býk. Již následujícího roku 2004 se narodila první čistokrevná telata. Rok 2010 byl rokem, kdy se manželé rozhodli zainvestovat do výroby elektrické energie z obnovitelných zdrojů. S přihlédnutím k pořizovacím nákladům a návratnosti investic padla volba na solární panely o výkonu 15 kW, které umístili na střeche zimoviště. Realizací této investice se podnikání majitelů farmy v oblasti zemědělství rozšířilo o prodej elektrické energie do sítě.

Současné pozemky farmy se nacházejí v západních Čechách v chráněné krajinné oblasti v průměrné nadmořské výšce 620 m n. m. Celé území farmy spadá do oblasti LFA. Posledních několik let farma obhospodařuje 142 ha trvalých travnatých porostů, z nichž 134 ha má již ve svém vlastnictví, zbývající část půdy je v pronájmu. Trvalé travní porosty jsou tvořeny pastvinami a loukami, které zajišťují krmivovou základnu pro hospodářská

zvířata. Farma nemá žádné procento zornění. Sklizeň travních porostů je pro farmu jedním z nejdůležitějších procesů, na jehož rychlosti závisí výsledná kvalita získané krmivové základny pro zimní období. Ekologická farma produkuje z velké části (cca 90 %) seno slisované do kulatých balíků. Jen asi 10 % produkce tvoří senáž, která je bezprostředně po slisování zabalena do senážní folie pro zajištění její co nejvyšší kvality. V těchto činnostech je farma nejen zcela soběstačná, ale navíc provádí služby s tímto zaměřením u dalších zemědělských subjektů. Krmivo je produkováno pro základní stádo, které je v současnosti tvořeno čistokrevnými kusy i kříženci plemene simentál. V chovu je celkem 59 ks krav, z nichž je 26 kusů plemenných. Do budoucna by farma chtěla mít 100 % chovaných zvířat čistokrevných. Nyní jsou na farmě 2 plemenní býci. Hospodaření farmy je čistě ekologické a klade velký důraz na welfare zvířat. Welfare představuje stav dokonalého fyzického a psychického zdraví zvířete žijícího v souladu se svým prostředím. Skot je tedy v letních měsících umístěn na pastvinách, kde mu je umožněn neomezený pohyb v jeho přirozeném prostředí. V zimním období jsou zvířata svezena do zimoviště, které poskytuje chovanému skotu optimální podmínky pro neomezený pohyb, krmení i odpočinek na dvanáctihektarovém pozemku. Krmivo v tomto období tvoří seno a senáž.

Zimoviště bylo vybudováno jako soubor staveb, zpevněných ploch a technologií. Přístřešky jsou postaveny do tvaru písmene „U“. Zvířata jsou tak v chladných měsících nejen chráněna před větrem a nepřízní počasí, ale zároveň jim přístřešky poskytují dostatečný prostor k odpočinku na hluboké podestýlce. V období od ledna do dubna zde také probíhají porody telat. Pro bezpečnost otelených a březích krav, včetně narozených telat, nainstalovali majitelé farmy v zimovišti kamerový systém, který umožňuje mít prostor zimoviště stále pod dohledem, a tím minimalizovat úhyny narozených telat. Přibližně po 7 až 8 měsících od narození telat probíhá jejich prodej. Prodej je rozdělen na prodej zástavového skotu a na prodej plemenných býků a jalovic. Býci, kteří plní plemenné hodnoty, jsou dáni do odchovny a nejlepší jalovice se ponechají na farmě pro obnovu stáda. Tímto způsobem chtějí majitelé postupně docílit čistokrevného chovu. Zástavový skot majitelé prodávají jak v rámci České republiky, tak do zahraničí, především do Německa, kde jsou výhodnější cenové podmínky pro prodej. Plemenné kusy jsou prodávány nejčastěji formou dražby, přičemž skot „z Ležnice“ patří u chovatelů a účastníků těchto dražeb k vyhledávanému a vysoce ceněnému.

4.2 Komparace ekonomických výsledků farem v letech 2014 – 2017

Vybraný zemědělský podnik je porovnáván se třemi referenčními skupinami farem. Aby bylo možné provést porovnání individuálních dat vybrané farmy s jinými farmami podobného rázu, bylo nutné v databázi FADN vytvořit fiktivní podnik, u kterého byla vyplněna data za vybraný podnik od roku 2014 až do roku 2017.

První skupina farem pro porovnání jsou podniky, které mají stejné výrobní zaměření, tedy odchov a výkrm skotu, a stejnou ekonomickou velikost. Ekonomická velikost podniku je dána množstvím produkce vyrobené za rok. Výrobní zaměření odchov a výkrm skotu je nejvýznamnější specializace ekologického zemědělství a je významně zastoupena ve všech oblastech LFA, hlavně tady v horské oblasti Tato skupina farem je v databázi FADN nastavena jako výchozí pro srovnání. Další dvě skupiny farem byly vybrány na základě volitelné komparace, kde byla snaha vybrat skupiny farem, které jsou podobnější sledovanému podniku. Druhá skupina tedy reprezentuje farmy, které mají stejnou ekonomickou velikost, stejné výrobní zaměření (chov skotu), nacházejí se též v oblasti LFA horské, jen na rozdíl od sledované farmy neaplikují ekologické zemědělství. Záměrně byla vybrána skupina farem, které neaplikují ekologické zemědělství, aby bylo možné porovnat, který systém hospodaření se jeví jako ekonomicky výhodnější. Třetí zvolená skupina farem na rozdíl od druhé aplikuje ekologické zemědělství, a je tedy nejpodobnější ke sledované farmě. Všechna data pocházejí z databáze FADN od roku 2014 – 2017. Za rok 2014 nemohly být pro nedostatečný počet reprezentantů zveřejněny hodnoty ukazatelů ve skupině 2.

Tabulka 9 – Rozdělení farem do skupin

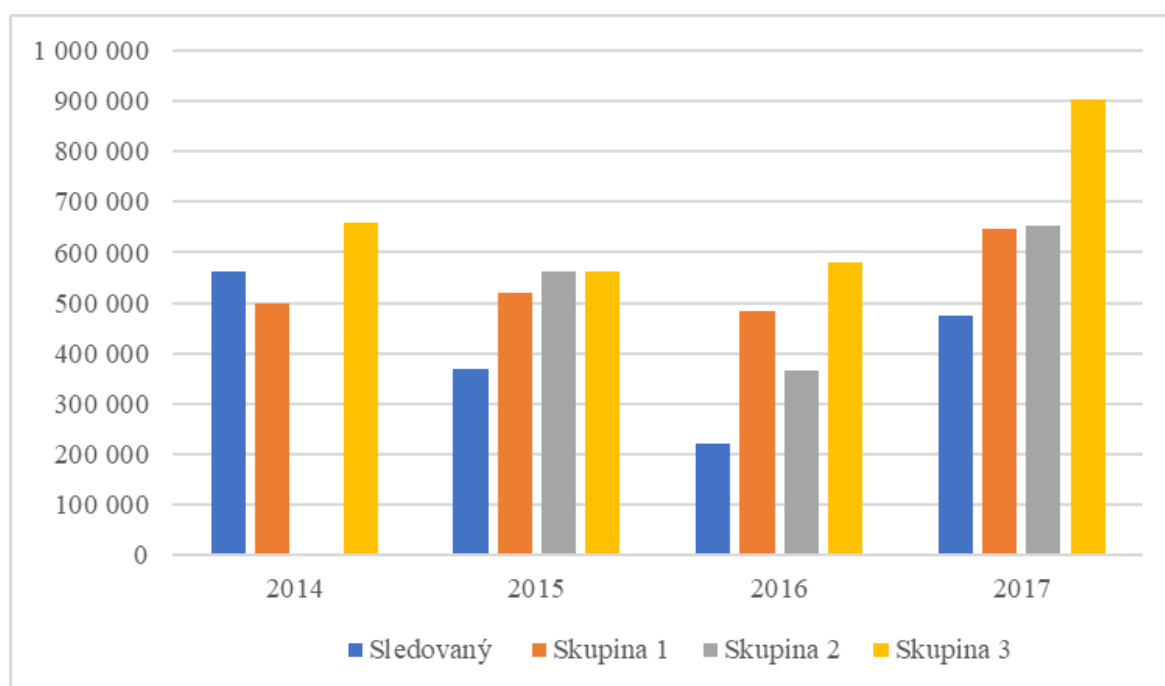
	Ekonomická velikost	Výrobní zaměření	Oblast hospodaření	Způsob hospodaření
Sledovaný	střední	odchov a výkrm skotu	LFA horské	ekologický
Skupina 1	střední	odchov a výkrm skotu	celá ČR	nespecifikováno
Skupina 2	střední	odchov a výkrm skotu	LFA horské	konvenční
Skupina 3	střední	odchov a výkrm skotu	LFA horské	ekologický

Zdroj: vlastní zpracování

Podle sítě FADN je jedním z nejvýznamnějších souhrnných ukazatelů ekonomické situace čistá přidaná hodnota na pracovníka (ČPH/AWU), která vyjadřuje vliv produkce, efektivnost využití vstupů a v neposlední řadě úroveň provozních dotací, od nichž jsou odečteny všechny náklady včetně odpisů, mimo nákladů faktorů: práce (mzdových

nákladů), půdy (pachtovné a nájemné budov) a kapitálu (úroků z úvěrů). ČPH tak vyjadřuje zdroje na pokrytí nákladů těchto faktorů a případný zisk podniku. Na grafu č. 9 lze pozorovat, že sledovaný podniky nijak nevyniká v hodnotě ČPH/AWU, jeho hodnoty jsou nejmenší ze všech skupin podniků, tedy kromě roku 2014. Vyšší hodnota ukazatele v tomto roce je způsobená nadprůměrně vysokou produkcí sledované farmy a nižší hodnotou odpisů. Z grafu č. 9 je též patrné, že v roce 2016 byla ČPH na AWU u skupiny podniků 3 až dvojnásobná oproti sledovanému podniku, u kterého v tomto roce poklesl důchod ze zemědělské činnosti až na značně rizikovou úroveň. Lze říci, že sledovaný podnik je v tomto hledisku oproti ostatním skupinám farem velice podprůměrný. Při porovnání všech tří skupin farem vycházejí jako nejvíce životaschopné farmy skupiny 3, které aplikují ekologické zemědělství. Tento fakt může dokazovat, že kompenzace (dotace do EZ) těchto farem jsou postačující. Podíl na vyšší hodnotě u této skupiny mají též nižší hodnota odpisů a nízké náklady na ha.

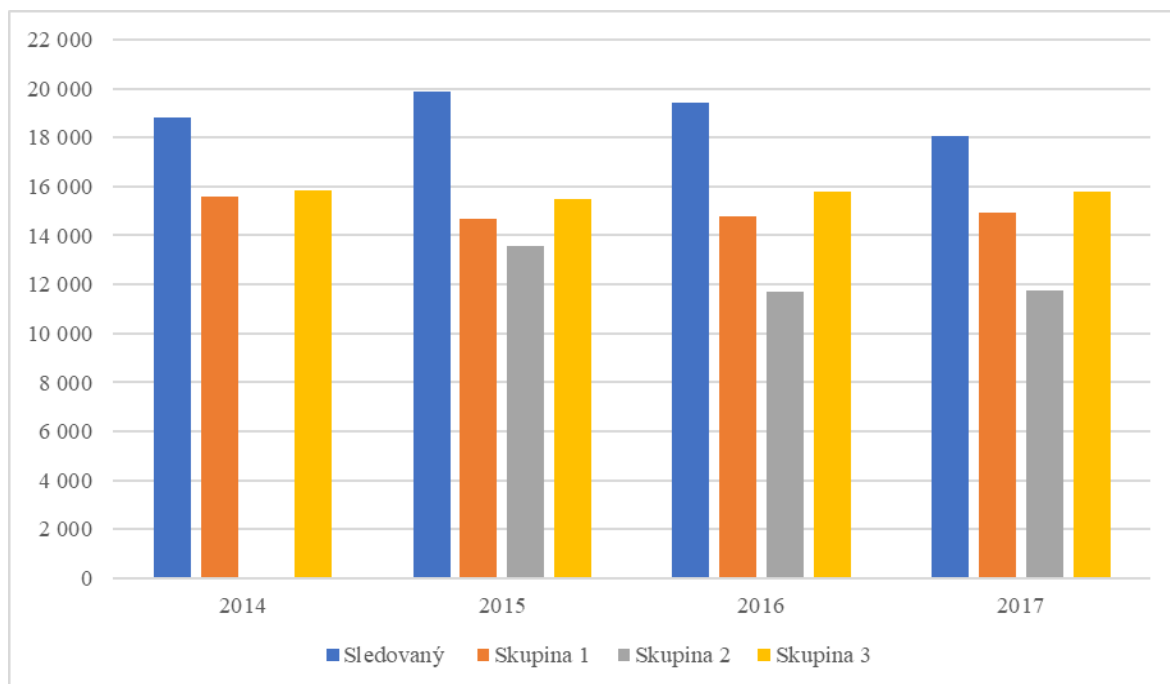
Graf 9 – ČPH na AWU v letech 2014-2017 (Kč/AWU)

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Graf č. 10 znázorňuje velikost provozních dotací na ha. Sledovaná farma má nejvíce provozních dotací na ha ze všech skupin, a tím i největší podíl provozních dotací na ČPH (tabulka č. 10). I přes tento fakt má nejnižší hodnotu ČPH na ha, a to kvůli vysokým nákladům, které lze vidět na grafu č. 11.

Graf 10 – Provozní dotace na ha v letech 2014 až 2017 (Kč/ha)

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

V tabulce č. 10 se nacházejí hodnoty podílu provozních dotací na čisté přidané hodnotě. Jak již bylo zmíněno, sledovaný podnik má tento podíl nejvyšší ze všech sledovaných skupin. V roce 2016 dosáhl tento podíl hodnoty 4,81, což vypovídá o tom, že podnik je z velké části závislý na dotacích a bez dotací by nebyl životaschopný. Při porovnání všech výsledků v tabulce s hodnotou za celou ČR jsou hodnoty až dvojnásobně vyšší, neboť průměrný podíl provozních dotací na čisté přidané hodnotě v České republice je okolo 70 %, z toho vyplývá, že u podniků střední ekonomické velikosti zabývajících se odchovem a výkrmem skotu přesahují v průměru 1,5krát provozní dotace čistou přidanou hodnotu.

Tabulka 10 – Provozní dotace na ČPH (%)

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	219	354	481	208
Skupina 1	164	152	153	124
Skupina 2		170	280	149
Skupina 3	165	175	159	129

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Graf č. 11 znázorňuje strukturu nákladů. Na celkových nákladech u všech farem má největší podíl výrobní spotřeba, která je u sledované farmy až dvojnásobně vyšší než u ostatních skupin. Vysoké náklady výrobní spotřeby jsou u sledované farmy zapříčiněné oceněním vlastních krmiv vycházející z vlastních nákladů. Majitelé se snaží produkovat

kvalitní krmivo v dostatečném množství. Vliv na tuto vysokou hodnotu mají i náklady na léčiva, veterinární služby a na opravy a udržování budov a strojů. Jistý rozdíl je i v hodnotě odpisů. Odpisy ovšem nejsou reálné náklady, farma se neustále snaží o modernizaci a vývoj, proto by se především měla zaměřit na snížení přímých nákladů. V porovnání skupin farem mezi sebou, nejsou již rozdíly tak markantní. U konvenčních podniků jsou celkové náklady vyšší než u podniků hospodařících v ekologickém režimu (v roce 2015, 2016), a to i přesto, že konvenční podniky mají minimální mzdové náklady, v letech 2015 a 2016 dokonce nulové, což znamená, že majitelé nemají žádné zaměstnance a jejich počet placených AWU, tedy ročních pracovních jednotek, je nejnižší ze všech skupin. Ekologické podniky mají obecně větší podíl vstupů, které mají povahu fixních nákladů, tj. odpisy, náklady budov a strojů, energie atp., což souvisí s extenzivním charakterem výroby. Spotřeba vlastních krmiv v přepočtu na hektar je srovnatelná, ale spotřeba nakoupených krmiv je u ekologických podniků podstatně nižší a spotřeba nakoupených hnojiv a prostředků ochrany rostlin je dokonce zanedbatelná, což je dáno povahou tohoto způsobu hospodaření. Vysoké náklady u skupiny konvenčních podniků jsou tedy nejspíš zapříčiněné velikostí výrobní spotřeby a odpisy, které mají obdobně vysoké jako sledovaný podnik.

Graf 11 – Náklady zemědělské produkce na ha (Kč)

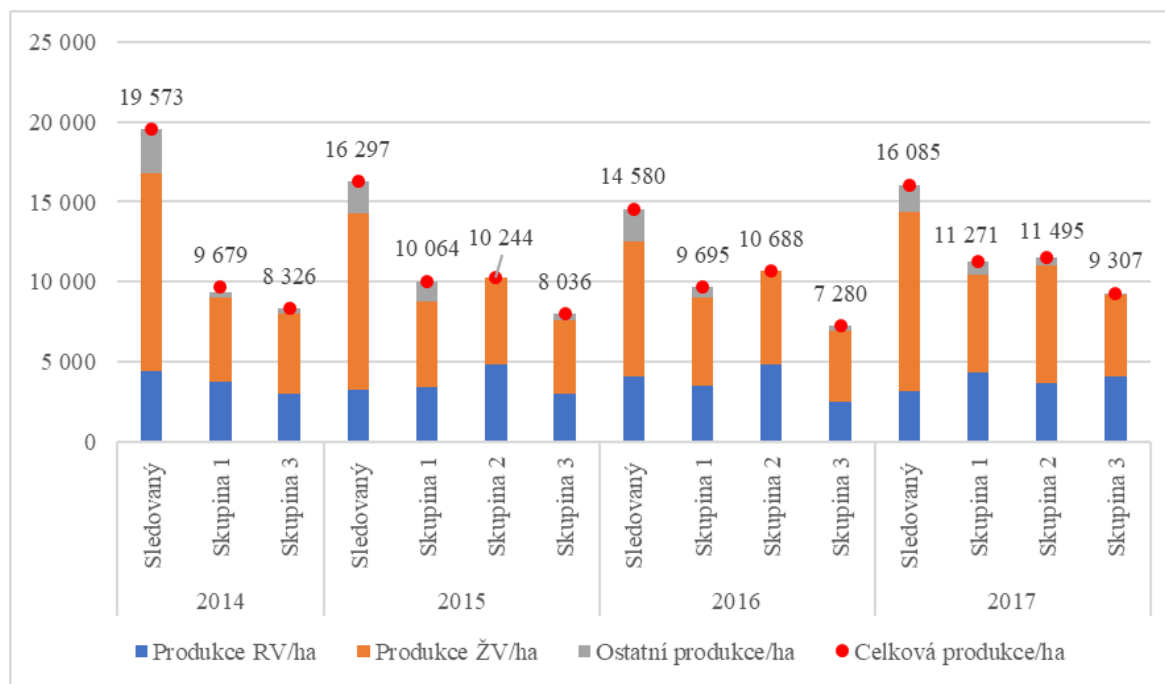
Zdroj: FADN; vlastní zpracování

V grafu č. 12 je vyobrazena celková hodnota produkce. Všechny farmy mají výrobní zaměření na odchov a výkrm skotu, jsou to tedy podniky zaměřené na živočišnou výrobu, a proto se v oblasti rostlinné produkce nijak zásadně neliší. Velké rozdíly lze vidět u ukazatele ostatní produkce. Malé farmy se většinou neorientují na produkci mimo zemědělství. V tomto případě je rozdíl nejspíše způsobený tím, že sledovaná farma má nezanedbatelný příjem z fotovoltaické elektrárny. V živočišné produkci sledovaný zemědělský podnik vyniká. Farma má oproti ostatním podnikům vysoké přírůstky zvířat a chová převážně čistokrevný dobytek, který je prodáván za vyšší ceny. Majitelé sledované farmy věnují zvířatům veškerou péči, která se poté odráží v nadprůměrných výsledcích.

Při srovnání produkce podniků hospodařících ekologicky a podniků praktikující konvenční zemědělství, mají ekologické podniky nižší živočišnou i rostlinou produkci, což je zapříčiněné odlišností ekologického zemědělství od konvenčního v mnoha aspektech. Jako první je třeba zdůraznit přístup ke zvířatům v ekologickém zemědělství. Zemědělci hospodařící v tomto režimu preferují systémové přístupy a priority zdraví a pohody zvířat, které jsou kladeny na celé stádo, a ne pouze na jednotlivce. Všeobecně platí, že ekologické chovy vynikají důrazem na welfare. Další zásadou farmáře hospodařícího v ekologickém zemědělství je, že se soustředí na výběr plemene dle klimatických podmínek farmy. Ve většině případů si nevybírají vysoce prošlechtěná plemena, jež jsou směřována na vysokou užitkovost. Volí si především tradiční nebo místní plemena, což je zásadou hlavně v horských oblastech. V ekologickém zemědělství se smí krmit pouze ekologickým krmivem, jsou zakázány GMO plodiny. Konvenční, intenzivní zemědělství využívá umělých hnojiv a chemických prostředků na ochranu rostlin, což přináší vyšší výnosy, ale také znečištění životního prostředí, ohrožení půdy erozí, její vyčerpání, zdevastování krajiny. Ekologické zemědělství nedosahuje takové produkce, ale snaží se produkovat kvalitní krmiva o vysoké nutriční hodnotě v dostatečném množství.

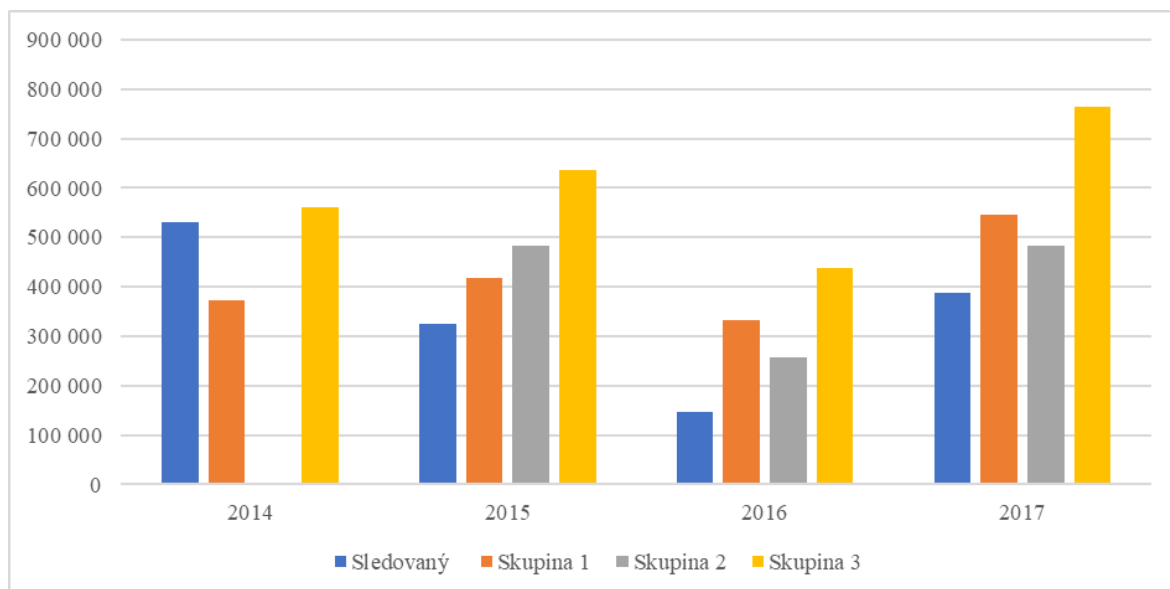
Graf 12 – Hodnota zemědělské produkce na ha (Kč)

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Důchod ze zemědělské činnosti je vyjádřen jako čistá přidaná hodnota po odečtení nákladů na externí faktory (mzdové náklady, nájemné půdy a budov a nákladové úroky) a přičtení investičních dotací. Důchod ze zemědělské činnosti vyjadřuje zisk či ztrátu. U podniků fyzických osob však zahrnuje i odměnu neplacených pracovníků. V důsledku nižšího objemu vyplacených investičních dotací a mírného nárůstu nákladů na externí faktory hodnota v roce 2016 poklesla. Důchod ze zemědělské činnosti tedy kladně ovlivňuje výše celkové produkce a výše dotací, naopak negativní vliv na něj mají celkové náklady. Nejvyššího důchodu ze zemědělské činnosti na neplacenou pracovní jednotku (FWU)⁶ dosahuje skupina farem 3, aplikující ekologické zemědělství. Sledovaná farma v hodnotě důchodu zaostává ve všech letech kromě roku 2014, ve kterém farma prodala nejvíce zvířat a měla tedy vyšší tržby.

⁶ FWU z anglického Family Work Unit je roční pracovní jednotka nenámezdní (rodinné) pracovní činnosti v zemědělství

Graf 13 – Důchod ze zemědělské činnosti (Kč/FWU)

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

AWU, tedy Annual Work Unit, vstup roční pracovní síly. Jedna AWU zahrnuje takový počet hodin, který odpovídá počtu skutečně odpracovaných hodin v rámci plného pracovního úvazku v zemědělství, tedy 2000 hodin za rok. Nezahrnuje státní svátky, placenou dovolenou na zotavenou, dny pracovní neschopnosti, přestávky na jídlo a další (Ministerstvo zemědělství, 2017). V hodnotách AWU nejsou velké rozdíly u sledovaných skupin. Nepatrný rozdíl je mezi ekologickými a konvenčními podniky, přičemž konvenční podniky potřebují pro své hospodaření menší počet placených pracovníků, čímž snižují mzdové náklady.

Tabulka 11 – Vstup roční pracovní síly AWU na podnik

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	2,15	2,15	2,60	2,60
Skupina 1	3,08	3,11	3,03	2,63
Skupina 2		1,86	2,00	1,84
Skupina 3	2,72	2,73	3,06	2,42

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

4.2.1 Výsledky poměrové analýzy

Data pro zvolené poměrové ukazatele vycházejí z daňové evidence a z databáze FADN za období 2014 – 2017. Vybraný podnik je opět porovnáván se zvolenými skupinami farem.

Ukazatele rentability

Ukazatelé rentability poměřují vztah mezi hospodařením podniku a vloženými zdroji a jsou klíčovou skupinou poměrových ukazatelů ve finanční analýze. Tabulka č. 12 obsahuje hodnoty rentability aktiv, které hodnotí schopnost podniky využívat majetek vložený do podnikání, bez ohledu na to, zda se jedná o majetek dlouhodobý, oběžný, financovaný z vlastního nebo cizího kapitálu. Výsledek ROA může být v zemědělství zkreslen tím, že do vykazovaného majetku není započtena pronajatá zemědělská půda, z níž je rovněž tvořen hospodářský výsledek. U všech skupin farem je zastoupení vlastní půdy okolo 40 %, u sledovaného podniku více než 80 %. V rentabilitě aktiv dosahovala sledovaná farma nejnižších hodnot ze všech skupin. U všech skupin farem bylo dosaženo pouze záporných výsledků, což bylo způsobené tím, že farmy mají záporný zisk, tedy ztrátu a vysoké hodnoty odpisů, hlavně u sledované farmy v roce 2016, kde byl propad zapříčiněn novými investicemi do farmy. Tím bylo způsobeno již zmíněné zvýšení odpisů.

Tabulka 12 – Rentabilita aktiv

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	-0,12	-0,11	-0,19	-0,10
Skupina 1	-0,09	-0,07	-0,05	-0,02
Skupina 2		-0,05	-0,05	-0,03
Skupina 3	-0,08	-0,11	-0,08	-0,07

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Rentabilita vlastního kapitálu vyjadřuje, kolik korun čistého zisku bylo vytvořeno z jedné koruny vlastního kapitálu, je to tedy vhodný indikátor ziskovosti podniku z pohledu vlastníků. Tabulka č. 13 svědčí o tom, že sledovaná farma i ostatní skupiny farem mají špatnou ziskovost pro vlastníky. Hodnoty ukazatele jsou opět záporné a sledovaná farma dosahuje nejhorsích výsledků, hlavně v roce 2016.

Tabulka 13 – Rentabilita vlastního kapitálu

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	-0,14	-0,14	-0,23	-0,14
Skupina 1	-0,10	-0,08	-0,05	-0,03
Skupina 2		-0,05	-0,06	-0,03
Skupina 3	-0,09	-0,13	-0,09	-0,08

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Dalším ukazatelem rentability je rentabilita tržeb, která je počítána jako podíl hospodářského výsledku (EBIT) a tržeb. Rentabilita tržeb vypovídá o tom, kolik korun hospodářského výsledku před odečtem nákladových úroků a daní zůstalo z jedné koruny tržeb. Sledovaná farma i skupiny farem dosáhly opět nepříznivých hodnot tohoto ukazatele, který byl díky zápornému výsledku hospodaření záporný stejně jako předchozí ukazatele rentability. Hodnoty ROS se nacházejí v tabulce č. 14.

Tabulka 14 – Rentabilita tržeb

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	-0,63	-0,67	-1,30	-0,39
Skupina 1	-1,31	-0,87	-0,68	-0,23
Skupina 2		-0,74	-0,56	-0,33
Skupina 3	-1,34	-1,57	-1,39	-1,60

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Při zhodnocení všech výše zmíněných ukazatelů rentability se podniky jeví jako ztrátové, jelikož všechny hodnoty jsou menší než nula. Tento fakt svědčí o tom, že zkoumané podniky zabývající se odchovem a výkrmem skotu nejsou rentabilní. Vystává otázka, proč tyto farmy pokračují ve své činnosti. Vysvětlením mohou být efekty, které nejsou zahrnuty do finančních ukazatelů, a to zejména proto, že nejsou přímo měřitelné. Za přínos výkrmu skotu je možné považovat zlepšování kvality půdy. Zvýšení kvality půdy se samozřejmě projeví nejen ve výkrmu skotu, ale i v dalších výrobních činnostech farem, což nebývá ve finančním účetnictví zohledněno. Dalším důvodem mohou být sociální aspekty. Některé rodinné farmy s dlouholetou tradicí, považují hospodaření za způsob života, který upřednostňují před maximalizací zisku z vložených prostředků. Ani takové indikátory výše uvedené výpočty nezahrnují. V neposlední řadě lze mezi argumenty pro pokračování ve výkrmu skotu zařadit i hledisko, že majitelé farmy mají příjmy i z jiných zdrojů.

Rentabilita nákladů vyjadřuje, kolik korun podnik získal či ztratil ze 100 korun nákladů vložených do výroby. Tento ukazatel se většinou uvádí jako doplňkový k rentabilitě tržeb a může ho tedy ovlivnit zejména snižováním nákladů nebo zvýšením marže za prodané služby či výrobky. Ve sledovaném období dosahoval tento ukazatel kladných hodnot u všech skupin. Nejvyšších hodnot dosahovala skupina farem 3, zabývající se ekologickým zemědělstvím.

Tabulka 15 – Rentabilita nákladů

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	1,63	1,67	2,30	1,39
Skupina 1	2,31	1,87	1,68	1,23
Skupina 2		1,74	1,56	1,33
Skupina 3	2,34	2,57	2,39	2,60

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Ukazatele likvidity

Ukazatele likvidity zobrazují schopnost podniku dostát svým závazkům. Existuje několik stupňů likvidity. Pro porovnání byla vybrána pohotová likvidita, která je vhodná pro mezipodnikové srovnání, protože nepočítá v krátkodobých oběžných aktivech se zásobami, jež jsou považovány za nejméně likvidní zdroj. Výsledek ukazuje, kolikrát by bylo možné uhradit krátkodobé závazky inkasem pohledávek z prostředků v pokladně a na účtech. Optimální hodnoty tohoto ukazatele by se měly nacházet v rozmezí od 0,7 do 1. V tabulce č. 16 se ovšem nacházejí hodnoty výrazně nižší. Sledovaná farma není zcela schopna pokrýt své krátkodobé závazky krátkodobými pohledávkami a finančním majetkem. Nejvyšší hodnotu byla u sledovaného podniku a u skupiny farem 1 a 3 dosažena v roce 2015, v tomto roce se hodnota sledované farmy nejvíce přiblížila optimálnímu stavu. Hodnoty v čase kolísají, nejvyšší hodnoty dosáhla skupina farem 3, což jsou farmy ekologické, v roce 2015. Z této hodnoty vyplývá, že jsou tyto farmy schopny z inkasovaných pohledávek a z peněžních prostředků uhradit 55,7násobek krátkodobých závazků.

Tabulka 16 – Pohotová likvidita

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	-8,26	0,52	-7,86	-8,18
Skupina 1	-1,31	10,74	-12,93	-14,78
Skupina 2		-19,88	-13,8	-6,2
Skupina 3	16,66	55,7	-15,74	-5,26

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Rozdílných hodnot, jak v čase, tak mezi skupinami, dosahuje ukazatel cash flow likvidity (tabulka č. 17), který označuje schopnost podniku splácet své splatné závazky z vytvořených peněžních prostředků. Jeho vysoká disparita vychází ze značné rozdílnosti ve finanční stabilitě. Ukazatele na bázi cash flow se snaží zachytit varovné signály možných platebních potíží a posoudit vnitřní finanční potenciál farmy. Jako optimální jsou považovány hodnoty větší než jedna, kterých sledovaných podnik dosahuje. Ostatní sledované skupiny dosahují záporných hodnot tohoto indikátoru, kromě roku 2017, ve kterém se hodnota cash flow zvýšila.

Tabulka 17 – Cash flow likvidita

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	10,54	15,2	9,38	12,24
Skupina 1	-80,81	-108,34	-130,07	92,64
Skupina 2		-27,09	-27,04	15,41
Skupina 3	-108,52	-173,45	-251,75	15,67

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Ukazatele zadluženosti

Ukazatele zadluženosti hodnotí míru využívání cizích zdrojů a včasně informují o riziku neúnosného zadlužení podniku. Pro mezipodnikové srovnání byly zvoleny dva indikátory zadluženosti, a to celková zadluženost a úrokové krytí. Celková zadluženost je mírou věřitelského rizika. Znárodnuje podíl cizích zdrojů na celkovém kapitálu. V případě sledovaného podniku se hodnoty pohybují od 0,16 do 0,3 a jsou nejvyšší ze všech skupin farem, avšak i tak v únosných mezích. Hodnoty u skupin farem jsou si velice podobné, pohybují se od 0,1 do 0,14, což znamená, že cizí zdroje se na celkových pasivech podílejí okolo 10 až 14 %. Tato nízká zadluženost vypovídá o převažujícím financování těchto zemědělských podniků vlastním kapitálem.

Tabulka 18 – Celková zadluženost

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	0,16	0,23	0,2	0,3
Skupina 1	0,1	0,11	0,14	0,1
Skupina 2		0,14	0,13	0,13
Skupina 3	0,12	0,1	0,1	0,1

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Ukazatel úrokového krytí v této části finanční analýzy odhalil problémy ve finanční stabilitě. Z tabulky č. 19 vyplývá, že úroky nejsou kryty ziskem u žádné ze skupin

podniků, všechny hodnoty tabulky jsou záporné, což představuje pro farmy riziko. V žádném roce během sledovaného období nedosahoval ukazatel úrokového krytí doporučených hodnot, které jsou 3–8 (Konečný, 2005).

Tabulka 19 – Úrokové krytí

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	-24,23	-16,92	-33,64	-13,21
Skupina 1	-35,93	-16,63	-21,44	-4,67
Skupina 2		-9,47	-8,94	-7,78
Skupina 3	-65,89	-26,75	-33,73	-0,64

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Ukazatele aktivity

Ukazatele aktivity hodnotí schopnost splácet závazky a inkasovat pohledávky. V tabulce č. 20 je uveden první vybraný ukazatel aktivity, doba splatnosti pohledávek, který dává informaci o průměrném počtu dnů inkasa pohledávek z obchodních vztahů. Čím je tato doba kratší, tím lépe. Vysoké hodnoty tohoto indikátoru jsou zaznamenány u skupiny podniků 1 a 2 v roce 2017, což mohlo být způsobeno zvýšením krátkodobých pohledávek a poklesem tržeb. Skupina farem 3, aplikující ekologické zemědělství, dosahuje nejpříznivějších hodnot.

Tabulka 20 – Doba splatnosti pohledávek

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	40,31	37,96	17,69	26,3
Skupina 1	79,14	55,73	55,97	121,29
Skupina 2		6,88	12,94	127,05
Skupina 3	18,98	15,76	9,8	10,38

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Dalším zvoleným ukazatelem je obrat aktiv (tabulka č. 21). Tento ukazatel měří využití veškerých aktiv, informuje o tom, kolikrát se celková aktiva vrátí v tržbách za zboží a za prodej vlastních výrobků a služeb ve sledovaném období. Čím vyšší je jeho hodnota, tím lépe. Minimální hodnota obratu celkových aktiv uvedená v literatuře je 1, této hodnoty ovšem žádná skupina nedosahuje.

Příčinou nízké návratnosti aktiv může být nízká rentabilita tržeb společně s nízkou hodnotou obratu aktiv. Lze říci, že vyšší hodnoty obratu aktiv přispívají společně s rentabilitou tržeb k vyšší návratnosti aktiv, tedy k rentabilitě aktiv.

Tabulka 21 – Obrat aktiv

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	0,19	0,16	0,14	0,24
Skupina 1	0,11	0,13	0,12	0,13
Skupina 2		0,09	0,08	0,1
Skupina 3	0,08	0,09	0,1	0,11

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Doba splatnosti krátkodobých závazků představuje dobu, za kterou podnik splatí své závazky jiným podnikům. Ukazatel se pohyboval u sledovaného podniku v rozmezí 14 až 40 dní. V roce 2017 došlo k prodloužení doby splácení krátkodobých závazků, což způsobil nárůst krátkodobých závazků. Doba splatnosti krátkodobých závazků je u sledované farmy výrazně nižší než u ostatních skupin. Lze tedy říci, že sledovaný podnik má dobrou platební morálku. Ukazatel doby obratu závazků je jedním z nejvýznamnějších ukazatelů pro věřitele. Je to zrcadlo řízení provozního financování firmy. Pokud má podnik dlouhou dobu obratu závazků, signalizuje tento stav zpravidla problémy v likviditě, jež bylo možné sledovat v tabulce č. 16 u všech skupin farem kromě u sledovaného podniku.

Tabulka 22 – Doba splatnosti krátkodobých závazků

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	14,89	18,15	14,1	39,45
Skupina 1	174,87	128,39	198,82	269,92
Skupina 2		106,15	62,04	24,78
Skupina 3	246,21	165,36	130,62	138,4

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

4.2.2 Rozdílové ukazatele

Chce-li být podnik likvidní, musí mít potřebnou výši relativně volného kapitálu, tedy čistého pracovního kapitálu. Velikost čistého pracovního kapitálu je důležitým ukazatelem platební schopnosti podniku. Čím je ČPK vyšší, tím vyšší by měla být schopnost podniku hradit své finanční závazky. Je-li tento ukazatel záporný, jde o tzv. nekrytý dluh. Avšak ani záporná hodnota nemusí být nepříznivá, pokud podnik dodržuje platební morálku. Je to spíše známkou agresivnějšího finančního řízení. Čistý pracovní kapitál se počítá jako rozdíl mezi krátkodobými oběžnými aktivy a krátkodobými pasivy, tedy závazky, a je úzce spjat s likviditou. Všechny hodnoty v tabulce jsou kladné, což by mohlo svědčit o dobré platební schopnosti, avšak musí se brát zřetel i na předchozí ukazatele, aby mohla

být tato platební morálka posouzena. Velikost čistého pracovního kapitálu opět svědčí o dobré platební morálce sledované farmy.

Tabulka 23 – Čistý pracovní kapitál (tis. Kč)

	2014	2015	2016	2017
Sledovaný	2303	2879	2540	956
Skupina 1	1600	1691	1256	1481
Skupina 2		897	982	2482
Skupina 3	1283	1641	1245	1425

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

4.3 Výběr sledovaných ukazatelů

Podkladová data pro zhodnocení hospodaření farem tvoří 19 ukazatelů rozdělených do 4 okruhů. První okruhem je finanční stabilita, dále pak výkonnost, produkce a jako poslední byl vybrán okruh sociální. Výběr indikátorů byl inspirován metodikou FADN pro vícekriteriální hodnocení farem (Hloušková, 2017). Tento výběr ukazatelů je založen na analýze hlavních komponent ze souboru tvořených přibližně 1400 zemědělskými podniky. Po důkladné analýze dat pro jednotlivé ukazatele a skupiny farem bylo pro každý ukazatel stanoveno, zda je maximalizační (výnosový) či minimalizační (nákladový). Maximalizačním kritériem se rozumí kritérium, pro které je nejvhodnější maximální hodnota ukazatele, a naopak minimalizačním kritériem se rozumí kritérium, pro které je nejvhodnější minimální hodnota ukazatele.

Výběr ukazatelů pro okruh finanční stabilita

Pro okruh finanční stabilita bylo vybráno celkem 6 ukazatelů, tři ukazatelé maximalizační a tři minimalizační. Zvolené ukazatel jsou následující: čistý pracovní kapitál, pohotová likvidita, cash flow likvidita, doba splatnosti pohledávek, celková zadluženost a provozní dotace na čisté přidané hodnotě. Ukazatel cash flow likvidity označuje schopnost podniku splácet své splatné závazky z vytvořených peněžních prostředků. Ukazatele na bázi cash flow se snaží zachytit varovné signály možných platebních potíží a posoudit vnitřní finanční potenciál firmy. Pohotová likvidita ukazuje, kolikrát by bylo možné uhradit krátkodobé závazky inkasem pohledávek a z peněžních prostředků. Obě likvidity i velikost pracovního kapitálu jsou do souhrnného indikátoru brány jako maximalizační. Pracovní kapitál je zjednodušeně řečeno kapitál, který každá firma potřebuje ke svému fungování a který neustále obíhá, tedy pracuje. Ukazatel čistého pracovního kapitálu vyjadřuje, kolik provozních prostředků zůstane k dispozici, když podnik uhradí všechny své krátkodobé

závazky. Doba splatnosti pohledávek určuje, kolik dní trvá, než jsou pohledávky převedeny na peníze, tedy inkasovány. Celková zadluženost lze též nazvat jako finanční závislost. Tento ukazatel měří, v jaké výši využívá podnik ke svému financování dluhy. Podíl provozních dotací na čisté přidané hodnotě ukazuje, z jak velké míry je podnik závislý na dotacích. Doba splatnosti pohledávek, celková zadluženost a podíl provozních dotací na ČPH vstupují do souhrnného indikátoru jako kritéria minimalizační, menší hodnota těchto ukazatelů je pro podnik příznivější.

Ukazatele pro okruh výkonnost

Pro okruh výkonnost bylo vybráno opět 6 ukazatelů: čistá přidaná hodnota na pracovní jednotku, celková produkce na ha a na pracovní jednotku, rentabilita vlastního kapitálu, přímé náklady na ha a produktivita výrobní spotřeby. Ukazatel ČPH ve vyjádření na přepočteného pracovníka vypovídá o úrovni produkce a provozních podpor a efektivnosti využití vstupů. Vyšší hodnota tohoto ukazatele je proto žádoucí stejně jako rentabilita vlastního kapitálu, která dává informace o tom, s jakou efektivností podnik využívá kapitál vlastníků. Celková produkce vstupuje do souhrnného indikátoru jako hodnota vyjádřená na ha i na AWU. Ukazatel celkové produkce na jednoho přepočteného pracovníka (AWU) lze považovat za indikátor produktivity práce, zatímco celková produkce na ha vypovídá o produkční účinnosti vynaložených faktorů. Oba tyto ukazatele vstupují do výpočtu souhrnného indikátoru jako maximalizační. Minimalizační kritérium bylo zvoleno pro přímé náklady na ha, které se ve výsledných kalkulacích vlastních nákladů zjišťují přímo na kalkulovaný výkon ve skutečné výši vykázané v účetnictví. Produktivita výrobní spotřeby je podíl celkové produkce a výrobní spotřeby, čím je tato vyšší, tím je ukazatel příznivější pro výkonnost farmy.

Ukazatele pro produkční okruh

Pro produkční okruh byly vybrány 4 ukazatele, a to krmné plodiny na ha, přírůstky zvířat, intenzita chovu přežvýkavců, tržby na ha. U všech těchto ukazatelů svědčí vyšší hodnota o vyšší produktivitě farem. Ukazatel krmné plodiny na ha vypovídá o tom, jakou mají farmy produkci krmných plodin v Kč na hektar zemědělské půdy. Přírůstek zvířat zase o tom, jak se zvyšuje váha skotu v kg na den. Intenzita chovu je počet DJ na ha. Do výpočtu této intenzity se započítávají veškerá hospodářská zvířata, která má žadatel veden na hospodářství v integrovaném registru zvířat, bez ohledu na to, zda se nacházejí ve stáji, na krmišti nebo na pastvě.

Ukazatele pro sociální okruh

Do sociální okruhu jsou zahrnuty následující ukazatele: důchod ze zemědělské činnosti na neplacenou pracovní jednotku (FWU), procento zastoupení vlastní půdy a vstup roční pracovní síly AWU. První dva ukazatelé, tedy důchod ze zemědělské činnosti na FWU a procento zastoupení vlastní půdy, vstupují do souhrnného indikátoru jako hodnoty maximalizační. Důchod ze zemědělské činnosti je ukazatelem hospodářského výsledku, který je vyjádřen jako čistá přidaná hodnota po odečtení nákladů na externí faktory (mzdové náklady, nájemné půdy a budov a nákladové úroky) a přičtení investičních dotací. Důchod ze zemědělské činnosti vyjadřuje zisk, případně ztrátu, u podniků fyzických osob však zahrnuje i odměnu neplacených pracovníků. AWU neboli roční pracovní jednotka představuje počet skutečně odpracovaných hodin v rámci plného pracovního úvazku v zemědělství. V České republice odpovídá 1 AWU počtu 2000 odpracovaných hodin. Nižší hodnota tohoto ukazatel svědčí o tom, že farma zvládá svou činnost při nižším vstupu pracovníků, tedy s menšími mzdovými náklady, proto je toto kritérium zvoleno jako minimalizační.

V tabulce č. 25 se nacházejí přehledně seřazené vybrané okruhy s vybranými ukazateli.

Tabulka 24 – Okruhy souhrnných indikátorů

Okruh finanční stabilita	Čistý pracovní kapitál (tis. Kč)
	Pohotová likvidita (QR)
	Doba splatnosti pohledávek
	Celková zadluženost
	Provozní dotace na ČPH
	Cash flow likvidita (CPR)
Okruh výkonnost	ČPH/AWU
	Celková produkce/ha
	Rentabilita VK (ROE)
	Přímé náklady/ha
	Produktivita výrobní spotřeby
	Celková produkce/AWU
Produkční okruh	Krmné plodiny / ha
	Přírůstek zvířat
	Intenzita chovu přežvýkavců
	Tržby celkem/ha
Sociální okruh	Důchod ze zemědělské činnosti /FWU
	Zastoupení vlastní půdy (%)
	Vstup pracovní síly AWU

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

4.4 Výběr metody kalkulace souhrnných indikátorů

Pro každý okruh byl zkonstruován souhrnný indikátor zvlášť, a to za roky 2014, 2015, 2016, 2017. Data pochází z databáze FADN, v této databázi dochází každý rok k obměně části podniků, skupiny farem nemusí mít tedy každý rok stejné zastoupení podniků. Pro tvorbu souhrnných indikátorů byly vybrány čtyři metody, a to metoda pořadí, poměrová, standardizační a škálovací metoda. Výsledky těchto metod se nacházejí v příloze. Pro tvorbu souhrnného indikátoru je zvolena metoda poměrová, která v porovnání s ostatními metodami nejvíce vyhovuje.

Výhody metod

Metoda pořadí je velice jednoduchá pro výpočet a snadno interpretovatelná. Poměrovou metodu lze jednoduše vypočítat i komentovat, je hned známo, které výsledky jsou podprůměrné a které nadprůměrné. S výhradou lze akceptovat i metodu škálovací z pohledu jednoduchosti výpočtu, která pracuje s variačním rozpětím, což není pro běžného uživatele známý pojem. Výsledky poměrové metody jsou bezrozměrná čísla, která jsou velice citlivá k odlehlým pozorováním, což je pro výpočet žádoucí, dobře zachytí rozdíly mezi farmami. Všechny porovnávané metody byly shledány jako aplikovatelné pro zhodnocení hospodaření farem, avšak vybrána byla metoda pořadí, která se jeví jako nejvhodnější.

Nevýhody metod

Nevýhodou metody pořadí je ztráta informací o původních hodnotách a zobrazení rozdílnosti ve výsledcích zkresleně. Nevýhodou u poměrové metody je, že nemůže být ve jmenovateli nula, což by mohlo být omezující u některých ukazatelů, avšak v případě porovnání farem žádné nulové hodnoty nejsou známy. U metody standardizační je za rezervy považována jednoduchost výpočtu a odolnost vůči extrémním hodnotám. Tato metoda počítá s rozptylem, jehož interpretace může činit potíže. Standardizační metoda by neměla obsahovat nulový průměr, ke kterému se těžko vztahují výsledky dalších skupin. U škálovací metody se s průměrem vůbec nekalkuluje, na první pohled tedy není znát, které hodnoty jsou podprůměrné a které nadprůměrné. Tato metoda je také velice odolná vůči odlehlým hodnotám.

Pro snazší orientaci jsou hlavní výhody a nevýhody znázorněny v tabulce č. 24.

Tabulka 25 – Výběr metody výpočtu souhrnného indikátoru

	Výhody	Nevýhody
Metoda pořadí	<ul style="list-style-type: none"> • snadno interpretovatelný • jednoduchý výpočet 	<ul style="list-style-type: none"> • horší využitelnost • naprostá ztráta informace o skutečných hodnotách
Metoda poměrová	<ul style="list-style-type: none"> • snadno interpretovatelný • jednoduchý výpočet • citlivost k odlehlým hodnotám • dobrá využitelnost 	<ul style="list-style-type: none"> • zkreslení průměrné hodnoty v případě $x = 0$
Standardizační metoda	<ul style="list-style-type: none"> • dobrá využitelnost 	<ul style="list-style-type: none"> • hůře interpretovatelný v případě $x = 0$ • eliminace odlehlých pozorování
Škálovací metoda	<ul style="list-style-type: none"> • dobrá využitelnost 	<ul style="list-style-type: none"> • hůře interpretovatelný • méně citlivá vůči odlehlým hodnotám

Zdroj: vlastní zpracování

4.5 Hodnocení pomocí souhrnných indikátorů v letech 2014 – 2017

V následující kapitole jsou kvantifikovány rozdíly mezi vybraným podnikem a skupinami farem pomocí souhrnných indikátorů v období od roku 2014 do roku 2017. Pro každý rok byly souhrnné indikátory zkonstruovány čtyřmi metodami a hodnoceny čtyřmi hledisky, finanční stabilitou, výkonností, produkcí a sociálním hlediskem. Pro srovnání v časové řadě byla zvolena jedna metoda, a to metoda poměrová, která byla vyhodnocena jako nejvhodnější.

4.5.1 Souhrnné indikátory pro rok 2014

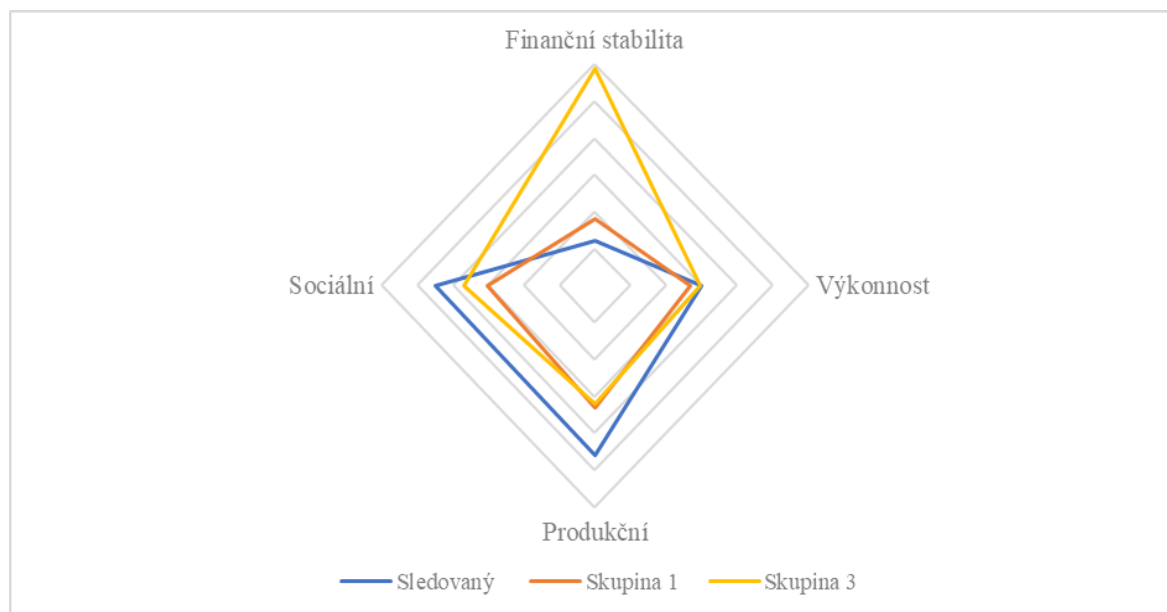
Pro rok 2014 nejsou dostupná data pro skupinu farem 2, tedy pro farmy, které mají stejnou ekonomickou velikost, stejné výrobní zaměření, nacházejí se ve stejné oblasti a neaplikují ekologické zemědělství. V tomto roce tedy chybí srovnání ekologických a konvenčních farem, které by mohlo přinést zajímavé výsledky, o tom zda se vyplatí či nevyplatí aplikovat ekologické zemědělství.

Z grafu č. 14 je patrné, že ve finanční stabilitě vyniká skupina farem 3, což jsou farmy aplikující ekologické zemědělství, naopak nejhůře je na tom sledovaný podnik. V roce 2014 finanční stabilitu z části ovlivnila pohotovost likvidita, u které bylo zaznamenáno velké variační rozpětí, byly zde tedy značné rozdíly mezi hodnotami tohoto ukazatele. Pouze skupina farem 3, aplikující ekologické zemědělství dosáhla kladných hodnot a s příspěvkem nízké doby splatnosti pohledávek, vychází pro tento rok jako finančně nejstabilnější.

V oblasti výkonnosti nejsou rozdíly markantní, žádná ze skupin zcela nevyniká. Naopak v okruhu produkce vyniká sledovaná farma, která se může chlubit nezvykle vysokými přírůstky zvířat a vysokými tržbami za jejich prodej.

V sociálním okruhu jsou znatelné rozdíly mezi všemi skupinami. Nejlepších výsledků dosáhl sledovaný podnik, který má vysoké procento zastoupení vlastní půdy okolo 80 %. Skupina farem 1 má nízký důchod ze zemědělské činnosti a ke svému hospodaření potřebuje více pracovních sil, proto dosahuje nejnižších hodnot. Při porovnání farem s nejpodobnější charakteristikou, tedy sledované farmy se skupinou farem 3, je důchod ze zemědělské činnosti srovnatelný, avšak skupina farem 3 má nízké procento zastoupení vlastní půdy, kolem 40 %, což je důvod, proč nedosahuje takových hodnot souhrnného indikátoru jako sledovaný podnik.

Graf 14 – Poměrová metoda 2014

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Údaje o vypočtených souhrnných indikátorech se nacházejí v tabulce č. 26. U každého souhrnného indikátoru je určeno pořadí. Z tabulky je patrné, že sledovaný podnik je na prvním místě ve třech okruzích, z toho vyplývá, že dosahuje nejnižších hodnot průměrného pořadí, mohl by proto být v roce 2014 hodnocen jako neúspěšnější podnik.

Tabulka 26 – Pořadí souhrnných indikátorů 2014

	Finanční stabilita	pořadí	Výkonnost	pořadí	Produkce	pořadí	Sociální	pořadí	Průměr pořadí
Sledovaný	0,131	3	0,750	1	1,310	1	1,268	1	1,5
Skupina 1	0,330	2	0,638	3	0,863	2	0,763	3	2,5
Skupina 3	1,761	1	0,733	2	0,827	3	0,992	2	2

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

4.5.2 Souhrnné indikátory pro rok 2015

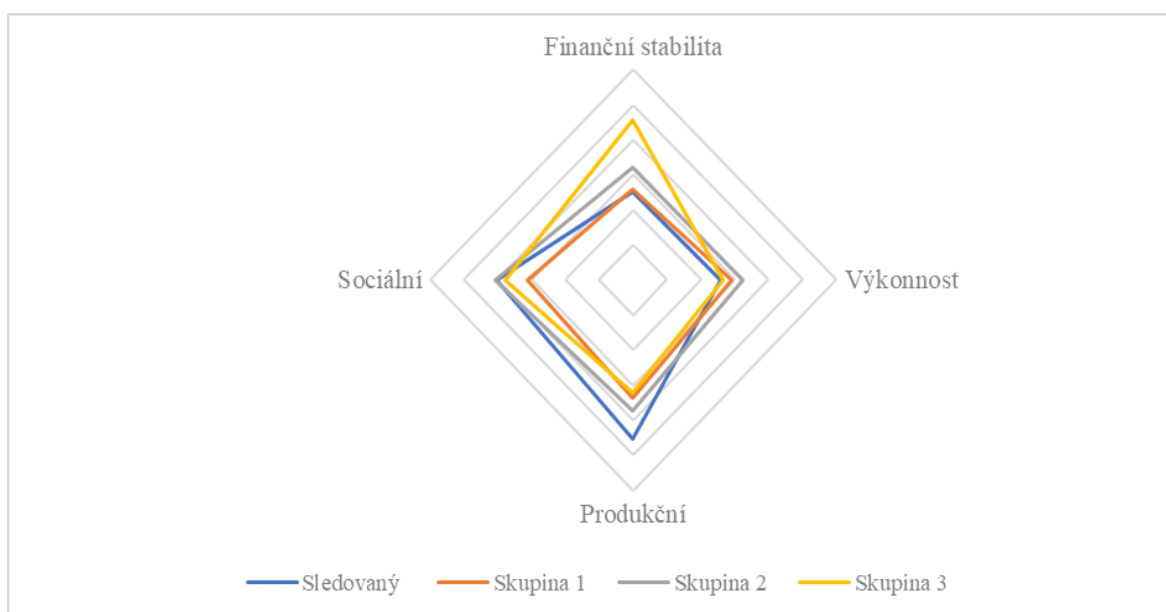
Pro rok 2015 jsou již známé všechny hodnoty souhrnných indikátorů. Ve finanční stabilitě opět vyniká skupina farem 3 aplikující ekologické zemědělství. Skupina farem 2, neaplikující ekologické zemědělství, za touto skupinou zaostává. Tento fakt může dokazovat, že kompenzace (dotace do EZ) těchto farem jsou postačující.

V okruhu výkonnosti, který je složen z ukazatelů čistá přidaná hodnota na pracovní jednotku, celková produkce na ha a na pracovní jednotku, rentabilita vlastního kapitálu, přímé náklady na ha a produktivita výrobní spotřeby, dosahuje nejlepších výsledků skupina farem 2, neaplikující ekologické zemědělství, jejíž čistá přidaná hodnota na AWU i zemědělská produkce v Kč na ha je větší než u ostatních skupin, tedy kromě sledovaného podniku v oblasti celkové produkce. V ukazatelích ČPH na AWU a v celkové produkci jsou největší rozdíly v hodnotě, a tak nejvíce ovlivňují výsledky okruhu výkonnosti. Při srovnání celkové produkce podniků hospodařících ekologicky a podniků praktikujících konvenční zemědělství mají ekologické podniky nižší živočišnou i rostlinou produkci, což je zapříčiněno odlišností ekologického zemědělství od konvenčního v mnoha aspektech, které byly zmíněny již v kapitole 4.2 při hodnocení produkce. Je to například v přístupu ke zvířatům, dbání na welfare, soustředění se na výběr plemene dle klimatických podmínek farmy, ne dle užitkovosti, či rozdílnost v produkci krmiva. Výkonost sledované farmy je sice nejnižší ze všech sledovaných skupin, ale ve velikosti celkové produkce vyniká. Výkonost sledované farmy je ovlivněna nízkou čistou přidanou hodnotou na pracovní jednotku, což je způsobeno vysokými náklady na hektar a vysokou hodnotou odpisů. Farma se snaží neustále obnovovat a modernizovat své vybavení, aby mohla produkovat kvalitní krmivo a zlepšovat životní podmínky chovaných zvířat, tím se hodnota odpisů neustále zvyšuje.

V produkčním okruhu sledovaná farma oproti ostatním skupinám vyniká. Má oproti všem skupinám nadprůměrné přírůstky zvířat a prodává dobytek za vyšší ceny, orientuje se totiž na prodej plemenných zvířat, která mají větší prodejní hodnotu. Majitelé sledované farmy věnují zvířatům veškerou péči, která se poté odráží v nadprůměrných výsledcích. Skupina farem 3 v produkčním okruhu dosahuje nejhorších výsledků, což je nejspíše způsobeno výše zmíněnými aspekty v rozdílnosti konvenčních a ekologických podniků.

V sociální oblasti je nejslabší skupina farem 1, což jsou farmy se stejnou ekonomickou velikostí a stejných výrobním zaměřením. Tyto farmy mají v průměru více pracovních jednotek a nejmenší zastoupení vlastní půdy. V sociálním hledisku se sledovaná farma v roce 2015 nachází mezi skupinou farem 2 a skupinou farem 3, přičemž skupina farem 2 dosahuje lepších výsledků, má větší zastoupení vlastní půdy (58 %) než skupina 3 (44 %) a méně pracovních sil (AWU).

Graf 15 – Poměrová metoda 2015

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Údaje o vypočtených souhrnných indikátorech se nacházejí v tabulce č. 27. U každého souhrnného indikátoru je určeno pořadí. V roce 2015 oproti roku 2014 sledovaný podnik klesl z 1. místa na 4. ve výkonnosti, a také si o jednu příčku pohoršil v sociálním okruhu. V průměrném pořadí je na tom nejlépe skupina farem 2, neaplikující ekologické zemědělství.

Tabulka 27 – Pořadí souhrnných indikátorů 2015

	Finanční stabilita	pořadí	Výkonnost	pořadí	Produkce	pořadí	Sociální	pořadí	průměr pořadí
Sledovaný	0,576	4	0,610	4	1,286	1	1,116	2	2,75
Skupina 1	0,605	3	0,725	2	0,880	3	0,797	4	3
Skupina 2	0,827	2	0,836	1	1,005	2	1,126	1	1,5
Skupina 3	1,301	1	0,628	3	0,829	4	1,016	3	2,75

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

4.5.3 Souhrnné indikátory pro rok 2016

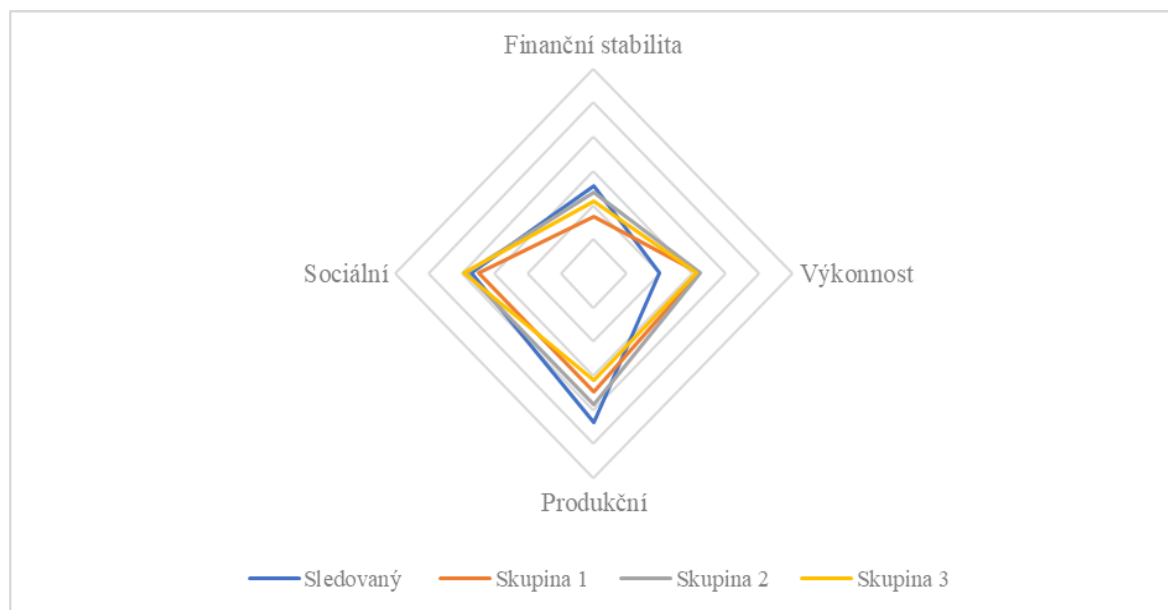
V roce 2016 došlo k markantnímu poklesu ve finanční stabilitě. V tomto roce se značně snížila pohotová likvidita u všech skupin a mírně i u sledované farmy, jejíž hodnoty se ve všech letech pohybují na podobné úrovni. Propad ve finanční stabilitě mohl být zapříčiněn nižším objemem vyplacených investičních dotací, mírným nárůstem nákladů na externí faktory a suchem.

V sociální a výkonnostní oblasti byl malý pokles u sledované farmy z důvodu prodeje menšího počtu zvířat (farma si nechala chovné jalovice), tudíž byly i nižší tržby ze živočišné výroby, a tím došlo ke snížení důchodu ze zemědělské činnosti na FWU a k poklesu v těchto okruzích.

Nejnižší hodnotu souhrnného indikátoru pro produkční okruh lze vidět u skupiny farem 3. Tyto ekologické farmy mají nízký přírůstek zvířat, menší sklizeň krmných plodin, nižší intenzitu chovu zvířat, a tím i nízké tržby za prodaná zvířata. Sledovaný podnik tento rok v produkčním okruhu opět vyniká, a to za stejných důvodů jako v roce 2015.

V celkovém hodnocení roku 2016 jsou na tom podniky hospodařící konvenčně lépe než podniky ekologické. Ekologická technologie se může jevit jako nevhodná, přechod na konvenční technologii výroby by farmám mohl umožnit nárůst produkce. V sociálním okruhu se hodnoty souhrnného indikátorů příliš neliší, dochází k vyrovnání hodnot u všech skupin farem (graf č. 16).

Graf 16- Poměrová metoda 2016

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Údaje o vypočtených souhrnných indikátorech se nacházejí v tabulce č. 28. U každého souhrnného indikátoru je určeno pořadí. V roce 2016 se umístil sledovaný podnik na prvním místě v okruhu finanční stabilita, ale pohoršil se o jednu příčku v okruhu sociálním oproti roku 2015. V průměrném pořadí opět vede skupina farem 2, neaplikující ekologické zemědělství, na druhém místě se pak nachází sledovaný podnik. V letech 2015 a 2016 je na tom nejhůře skupina farem 1, v této skupině jsou všechny farmy zabývající se chovem a výkrmem skotu, nehledě na oblast a způsob hospodaření vedené v databázi FADN. Tento fakt by mohl svědčit o tom, že farmy, které nedostávají kompenzaci za oblast hospodaření, nacházející se mimo oblast LFA, zhoršují celkové výsledky za tuto skupinu.

Tabulka 28 – Pořadí souhrnných indikátorů 2016

	Finanční stabilita	pořadí	Výkonnost	pořadí	Produkce	pořadí	Sociální	pořadí	průměr pořadí
Sledovaný	0,600	1	0,393	4	1,231	1	0,999	3	2,25
Skupina 1	0,284	4	0,822	2	0,918	3	0,916	4	3,25
Skupina 2	0,534	2	0,824	1	1,050	2	1,049	2	1,75
Skupina 3	0,438	3	0,794	3	0,801	4	1,076	1	2,75

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

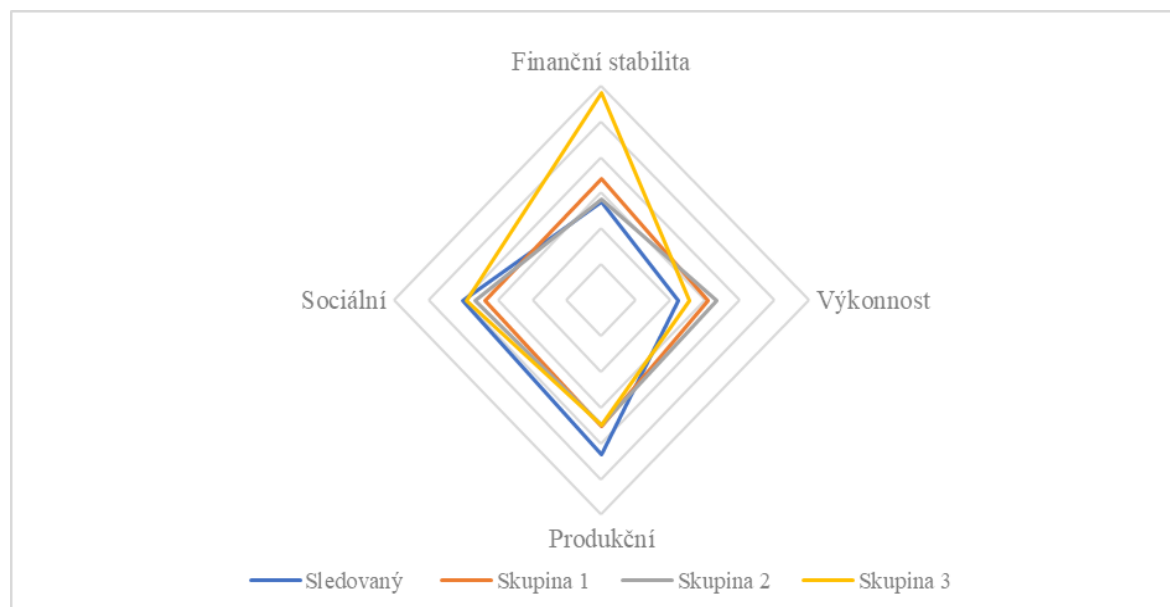
4.5.4 Souhrnné indikátory pro rok 2017

V roce 2017 se opět zvýšila finanční stabilita u ekologických farem. Došlo k výraznému snížení cash flow likvidity. U skupin farem 1 a 2 došlo k nárůstu doby splatnosti pohledávek až na 120 dní. U sledovaného podniku se markantně snížil čistý pracovní kapitál z důvodu zvýšení závazků a došlo k nárůstu celkové zadluženosti.

Výkonnost sledované farmy je z velké části ovlivněna odpisy a náklady, které snižují čistou přidanou hodnotu. Odpisy ovšem nejsou reálné náklady, farma se neustále snaží o modernizaci a vývoj, proto by se především měla zaměřit na snížení přímých nákladů. V oblasti výkonnosti byl zkoumán i ukazatel podílu provozních dotací na čisté přidané hodnotě, ten byl ze všech skupin podniků u sledované farmy nejvyšší, jak v roce 2017 tak v ostatních letech. Z toho vyplývá, že sledovaná farma je z velké části závislá na dotacích. V oblasti výkonnosti vyniká v tomto roce skupina farem 2, neaplikující ekologické zemědělství.

Produkční okruh zůstal na podobné úrovni jako v předchozích letech. V sociálním okruhu dosáhla sledovaná farmy nejlepších výsledků. Hodnoty ukazatele se ovšem nijak závratně neliší.

Graf 17 – Poměrová metoda 2017

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

V roce 2017 je průměrné pořadí vyrovnané. Celkově se hodnoty všech souhrnných indikátorů přibližují.

Tabulka 29 – Pořadí souhrnných indikátorů 2017

	Finanční stabilita	pořadí	Výkonnost	pořadí	Produkce	pořadí	Sociální	pořadí	Průměr pořadí
Sledovaný	0,663	4	0,476	4	1,216	1	1,099	1	2,5
Skupina 1	0,889	2	0,776	2	0,938	2	0,880	4	2,5
Skupina 2	0,682	3	0,865	1	0,926	3	0,978	3	2,5
Skupina 3	1,728	1	0,594	3	0,920	4	1,071	2	2,5

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

4.5.5 Zhodnocení farem za všechny okruhy dohromady

Celkový souhrnný indikátor byl vytvořen ze čtyř zvolených okruhů dohromady, pro jeho výpočet byl zvolen prostý aritmetický průměr jednotlivých okruhů. V tabulce č. 30 jsou uvedeny hodnoty celkového souhrnného indikátoru od roku 2014 až do roku 2017. Je patrné, že ve srovnání všech skupin má nejlepší postavení skupina farem 3, tedy farmy, které aplikují ekologické zemědělství. Dále v pořadí se nacházejí farmy konvenční a sledovaná farma. Všechny tyto farmy se nacházejí v horské LFA oblasti. Ve skupině farem 1 není zohledněno, v jaké oblasti se farmy nacházejí, ani jestli aplikují či neaplikují ekologické zemědělství. Farmy, které se nacházejí mimo LFA, mají nižší podíl dotací na ČPH a mohou tedy snižovat celkové výsledky za tuto skupinu. Výsledky skupiny farem 3 tedy svědčí o tom, že farmy v této skupině lépe hospodaří a jsou ekonomicky stabilnější. Tento fakt může dokazovat efektivnost poskytovaných dotací jak do ekologického zemědělství, tak do LFA oblastí. U sledované farmy se jeví jisté rezervy, a to hlavně ve finanční stabilitě a výkonnosti.

Tabulka 30 – Celkový souhrnný indikátor

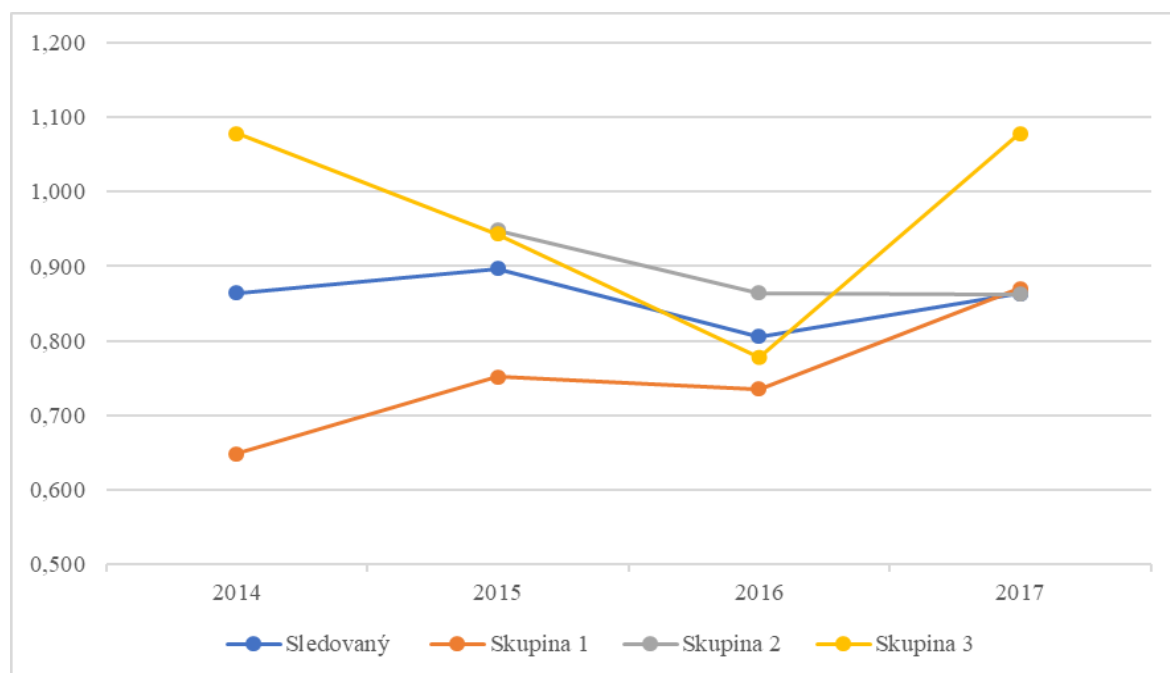
	2014		2015		2016		2017		průměr pořadí
	SI	pořadí	SI	pořadí	SI	pořadí	SI	pořadí	
Sledovaný	0,865	2	0,897	3	0,806	2	0,864	3	2,50
Skupina 1	0,648	3	0,752	4	0,735	4	0,871	2	3,25
Skupina 2			0,948	1	0,864	1	0,863	4	2,00
Skupina 3	1,078	1	0,943	2	0,777	3	1,078	1	1,75

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Pro porovnání vývoje hodnot celkového souhrnného indikátoru v čase byl vytvořen graf č. 18, z něhož je zřejmé, že v roce 2016 nastal propad hodnot u všech skupin farem i u sledované farmy. Propad byl nejspíše zapříčiněn poklesem produkce na ha, způsobené

suchem v tomto roce, tím došlo ke zhoršení finanční stability. V roce 2017 se srovnaly hodnoty celkového souhrnného indikátoru u všech skupin kromě skupiny farem 3, u které se hodnota zvýšila. Došlo totiž k nárůstu hodnoty souhrnného indikátoru pro finanční okruh, který byl z velké části ovlivněn dobou splatností pohledávek, v níž skupina farem 3 dosáhla nejmenší hodnoty ze všech. U splatnosti pohledávek v tomto roce byla vysoká variability hodnot a tím byla ovlivněna velikost průměru, která pak při výpočtu podílu zvýšila hodnotu souhrnného indikátoru pro okruh finanční stability u sledované farmy.

Graf 18 – Celkový souhrnný indikátor v letech 2014-2017

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

V tabulce č. 31 je hodnocena tendence snižování či zvyšování rozdílů mezi souhrnnými indikátory pomocí variačního koeficientu. Variační koeficient slouží k posouzení vyrovnanosti hodnot jednotlivých ukazatelů. Z časové řady je patrné, že od roku 2014 hodnota variačního koeficientu klesá, výjimka je pozorována u roku 2017, kde tento ukazatel opět stoupl. Snižování variačního koeficientu svědčí o tendenci přibližování celkové úrovně mezi farmami.

Tabulka 31 – Variační koeficient pro celkový SI v %

	2014	2015	2016	2017
Variační koeficient SI (%)	24,88	10,37	6,81	11,58

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Pro posouzení vyrovnanosti souhrnných indikátorů za tematické okruhy byl variační koeficient vypočítán i pro každý okruh zvlášť. Na první pohled je z tabulky č. 32 patrné, že největší rozkolísanost hodnot se nachází u okruhu finanční stabilita, a to především v roce 2014. U některých tematických okruhů dochází v čase ke snižování rozdílů. V roce 2017 se značně zvýšil variační koeficient okruhu finanční stabilita a mírně u okruhu sociálního. Klesající tendence svědčí o přibližování úrovně farem v produkční oblasti, naopak stoupající tendence je zaznamenána u výkonnostního okruhu.

Tabulka 32 – Variační koeficienty pro jednotlivé okruhy v %

	2014	2015	2016	2017
Variační koeficient okruh finanční stabilita (%)	120,09	40,52	29,54	50,70
Variační koeficient okruh výkonnost (%)	8,52	14,83	29,75	25,88
Variační koeficient produkční okruh (%)	26,90	20,43	18,47	14,44
Variační koeficient sociální okruh (%)	25,08	15,08	6,98	9,82

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

5 Závěr

Hlavním cílem práce bylo zhodnotit hospodářské výsledky a ekonomické ukazatele zvolené ekologické farmy v porovnání s referenčními skupinami farem databáze FADN v letech 2014 až 2017. K rozboru byla využita explorační analýza dat a souhrnné indikátory, které sloužily k agregaci různých vstupních ukazatelů do jedné veličiny. Vybraný zemědělský podnik byl porovnáván se třemi referenčními skupinami farem. První skupina farem pro porovnání jsou podniky, které mají stejné výrobní zaměření, tedy odchov a výkrm skotu, a stejnou ekonomickou velikost. Druhá skupina reprezentuje farmy, které mají stejnou ekonomickou velikost, stejné výrobní zaměření, nacházejí se též v oblasti LFA horské, jen na rozdíl od sledované farmy neaplikují ekologické zemědělství. Záměrně byla vybrána skupina farem, které neaplikují ekologické zemědělství, aby bylo možné porovnat, který systém hospodaření se jeví jako ekonomicky výhodnější. Třetí zvolená skupina farem na rozdíl od druhé aplikuje ekologické zemědělství, a je tedy nejpodobnější ke sledované farmě.

V první části diplomové práce byly porovnávány hospodářské výsledky. Hospodářské výsledky zemědělských podniků jsou velmi sledované a citlivé informace vypovídající o efektivnosti podniků a důchodové situaci farmářů. Podle sítě FADN je jedním z nejvýznamnějších souhrnných ukazatelů ekonomické situace čistá přidaná hodnota na pracovníka (ČPH/AWU). V této části práce bylo zjištěno, že nejlepších hospodářských výsledků dosahují farmy skupiny 3, aplikující ekologické zemědělství. Je tedy zřejmé, že podpory poskytované ekologickým zemědělcům relativně dobře vyrovnávají důchodovou situaci ekologických zemědělců a jsou dokladem takto cíleného nastavení poskytování podpor. A však i přes toto zjištění sledovaný podnik, který aplikuje též ekologické zemědělství, má velice nízkou hodnotu čisté přidané hodnoty na pracovníka. Tato hodnota je u sledované farmy z velké části ovlivněna náklady, z nichž nemalou část tvoří odpisy, které snižují čistou přidanou hodnotu. Odpisy ovšem nejsou reálnými náklady, farma se neustále snaží o modernizaci a vývoj, proto by se především měla zaměřit na snížení výrobní spotřeby, kterou má oproti ostatním referenčním skupinám až dvojnásobně vyšší. Jako vhodným řešením by se mohlo jevit důsledné uplatňováním dávkové pastvy, kterým lze zvýšit výměru ploch ke sklizni, která následně zvýší objem vyprodukovaného krmiva. A tím by mohlo dojít k navýšení početního stavu skotu, který je jedním z hlavních zdrojů příjmů. V celkové produkci tedy vybraná farma vyniká, je však

ve srovnání s ostatními referenčními skupinami nejvíce závislá na dotacích. Z výsledků práce plyne, že všechny sledované skupiny farem, zaměřené na odchov a výkrm skotu jsou z velké části závislé na dotacích. Při porovnání produkce podniků aplikujících ekologické zemědělství a farem konvenčních, dosahuje skupina konvenčních podniků vyšší produkce. Výsledky referenčních skupin z první části práce jsou srovnatelné s výsledky a informacemi zjištěnými v literární rešerši, avšak sledovaný podnik se vymyká.

V dalším kroku byla provedena finanční analýza pomocí poměrových ukazatelů, rentability, likvidity, zadluženosti a aktivity. Hodnoty ukazatelů rentability ve sledovaném jsou záporné. Z tohoto faktu vyplývá, že sledované zemědělské podniky nedosahovaly zisku, nýbrž se dostaly do ztráty. Vystává otázka, proč farmy zabývající se odchovem a výkrmem skotu pokračují ve své činnosti. Vysvětlením mohou být efekty, které nejsou zahrnuty do finančních ukazatelů, a to zejména proto, že nejsou přímo měřitelné. Důvodem mohou být sociální aspekty, je možné, že některé rodinné farmy s dlouholetou tradicí, považují hospodaření za způsob života, který upřednostňují před maximalizací zisku z vložených prostředků. Ani takové indikátory výše uvedené výpočty nezahrnují. V neposlední řadě lze mezi argumenty pro pokračování v této činnosti zařadit i hledisko, že majitelé farmy mají příjmy i z jiných zdrojů. Příčinou nízké rentability neboli návratnosti aktiv může být nízká rentabilita tržeb společně s nízkou hodnotou obratu aktiv, která byla zaznamenána u všech podniků. Pro porovnání likvidnosti farem byla vybrána pohotová likvidita, která je vhodná pro mezipodnikové srovnání, protože nepočítá v krátkodobých oběžných aktivech se zásobami, jež jsou považovány za nejméně likvidní zdroj, a cash flow likvidita, která označuje schopnost podniku splácet své splatné závazky z vytvořených peněžních prostředků. Hodnoty pohotové likvidity v čase kolísají. Nejlepších výsledků dosahují ekologické farmy tentokrát i včetně sledovaného podniku. U cash flow likvidity sledovaný podnik jako jediný dosahuje v celém sledovaném období kladných hodnot, dokáže tedy splácet své závazky z vytvořených peněžních zdrojů, i přesto že v hodnotě celkové zadluženosti dosahuje oproti ostatním referenčním skupinám vyšších hodnot. Aktivita byla hodnocena třemi ukazateli, a to dobou splatností závazků, dobou splatností pohledávek a obratem aktiv. Doba splatnosti krátkodobých závazků je jedním z nejvýznamnějších ukazatelů pro věřitele. Je to zrcadlo řízení provozního financování firmy. U sledované farmy je hodnota tohoto ukazatele výrazně nižší než u ostatních skupin. Tímto jevem je potvrzena teorie, že vysoké hodnoty signalizují

zpravidla problémy v likviditě, což bylo možné sledovat u všech referenčních skupin farem, kromě sledovaného podniku. V době splatnosti pohledávek se hodnoty nijak markantně neliší. U všech skupin farem byly zaznamenány nízké hodnoty obrátu aktiv, které, jak již bylo zmíněno, snižují společně s rentabilitou tržeb návratnost aktiv.

Posledním úkolem této práce byla konstrukce souhrnných indikátorů a z ní vycházející komplexní zhodnocení vybraného zemědělského podniku a referenčních skupin. Metodických postupů k vyjádření souhrnného indikátoru existuje celá řada. V práci byly souhrnné indikátory zkonstruovány čtyřmi metodami, ze kterých byla následně po podrobném prozkoumání zvolena jedna metoda, která byla vyhodnocena jako nejvhodnější, a to metoda poměrová. Podkladová data pro hodnocení farem tvoří 19 ukazatelů rozdělených do 4 okruhů. První okruhem je finanční stabilita, dále pak výkonnost, produkce a jako poslední byl vybrán okruh sociální. Výběr ukazatelů a okruhů byl inspirován metodikou FADN pro vícekritériální hodnocení farem (Hloušková, 2017). Pro každý tematický okruh byl zkonstruován souhrnný indikátor zvlášť. Následně byl pak pomocí prostého aritmetického průměru vypočten celkový souhrnný indikátor. Souhrnný indikátor byl tedy využit pro zhodnocení pozice farem v jednotlivých tematických okruzích a při celkovém zhodnocení za všechny okruhy dohromady, a to za roky 2014 až 2017. Nejpriznivější hodnoty bez ohledu na okruh vykazovala skupina farem aplikující ekologické zemědělství, nejhorších pak podniky ve skupině 1, ve které není zohledněno, v jaké oblasti farmy hospodaří ani zda aplikují nebo neaplikují ekologické zemědělství. Farmy, které se nacházejí mimo LFA, mají nižší podíl dotací na ČPH a mohou tedy snižovat celkové výsledky za tuto skupinu. Výsledky skupiny farem 3, aplikujících ekologické zemědělství, svědčí o tom, že farmy v této skupině lépe hospodaří a jsou ekonomicky stabilnější. Tento fakt může opět dokazovat efektivnost poskytovaných dotací, jak do ekologického zemědělství, tak do LFA oblastí.

Při zhodnocení každého tematického okruhu zvlášť vynikají v okruhu finanční stabilita farmy skupiny 3, aplikující ekologické zemědělství. U toho tematického okruhu byla zjištěna největší variabilita hodnot, což svědčí o nevyrovnanosti hodnot tohoto souhrnného indikátoru. V okruhu výkonnosti a v produkčním okruhu naopak vynikají konvenční farmy, tedy skupina farem 2. Rozdílnost ve výkonnosti se v čase stále prohlubuje a je nejspíše zapříčiněna odlišností ekologického zemědělství od konvenčního v mnoha aspektech, které jsou zmíněny v kapitole 4.2. V produkčním okruhu se vymyká sledovaný

zemědělský podnik, který díky péči majitelů dosahuje nadprůměrných výsledků v přírůstcích zvířat a vysokých tržeb za jejich prodej a přesahuje tedy v tomto okruhu i konvenční podniky. V sociálním okruhu se hodnoty souhrnného indikátoru srovnávají, referenční skupiny farem se tedy v tomto tematickém okruhu nijak zásadně neliší, jen u sledovaného podniku byl zaznamenán vysoký podíl zastoupení vlastní půdy, a to více než 80 %.

V diplomové práci jsou hodnoceny pouze skupiny farem zabývající se odchovem a výkrmem skotu. Z výsledků vyplývá, že jako nejvíce životaschopné se z referenčních skupin jeví farmy, které aplikují ekologické zemědělství a nacházejí se v horské méně příznivé oblasti. Naopak nejhorších výsledků dosahovala skupina farem 1, u které nebyl znám způsob ani oblast hospodaření. Skupina podniků 2, neaplikující ekologické zemědělství, ale nacházející se v horské méně příznivé oblasti, dosahuje vysoké produkce a jeví se jako nejvýkonnější ze všech skupin. Sledovaný zemědělský podnik vyniká v produkci, avšak není zcela finančně stabilní. Závěrem lze konstatovat, že sledovaný zemědělský podnik je možné hodnotit jako prosperující, avšak je z velké části závislý na dotacích. Bez poskytnutých dotací by byl podnik ztrátový, netvořil by hodnotu pro vlastníky a došlo by nejspíš k ukončení jeho činnosti. Dotace tvoří podstatnou a velice důležitou část rozpočtu a mají zásadní vliv na provozování činnosti podnik. Proto by pro farmu bylo vhodné uvažovat o diverzifikaci činnosti, a tím farmě zajistit další zdroj příjmů. Sledovaný podnik se nachází v kopcovité oblasti s dostatkem lesního porostu a má možnost úpravy nemovitosti, kterou vlastní, na ubytovací zařízení, které by mohlo nabídnout ubytování s možností seznámení se s hospodářskými zvířaty a začít tedy podnikat v oblasti agroturistiky.

6 Seznam použitých zdrojů

6.1 Seznam použité literatury

1. AIGNER, D., LOVELL, C.K., SCHMIDT, P., 1977. *Formulation and estimation of stochastic frontier production function models*. Journal of econometrics. 6.1: 21-37.
2. BEŇOVÁ JANČÍKOVÁ, V., 2004. *Influence of selected economic differentiation factors on successfulness of fading enterprises*. Agricultural Economics, 50 (12), 561–566.
3. BERANOVÁ, M., KUBAČÁK, A., 2010. *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*. Nakl. Libri. ISBN:978-80-7277-113-4
4. BOUDNÝ, J., JANOTOVÁ B. 2015. *Ekonomika výroby vepřového masa – postavení ČR v Evropě*. Náš chov, roč. 75, č. 4, s. 73–78. ISSN 0027-8068
5. ČECHURA, L., 2012. *Technical efficiency and total factor productivity in Czech agriculture*. Agricultural Economics/Zemedska Ekonomika, 58(4).
6. ČECHURA, L., GRAU, A., HOCKMANN, H., KROUPOVÁ, Z., LEVKOVYCH, I. 2014. *Total Factor Productivity in European Agrocultural Production*. Working Paper, N 9, October.
7. ČÚZK, 2018, *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*. Praha. 2018. ISBN: 978-80-88197-02-7
8. FADN. *Výběrové šetření hospodářských výsledků zemědělských podniků v síti FADN za rok 2016*. Praha: ÚZEI, 2017. ISBN 978-80-7271-230-4.
9. FAJMON, H., 2007. *Společná zemědělská politika Evropské unie a český venkov*. Praha. ISBN 807-32-5999-0
10. FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M., 2008. *Společné politiky EU : historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha : C.H. Beck, 2008. ISBN 978-80-213-2525-8
11. HLOUŠKOVÁ. Z. 2017. *Vícekritériální zhodnocení hospodaření zemědělských podniků*. UZEI. IVP. Číslo projektu 1281. Praha.

12. HRABÁK, J., 2018. *Multifunkční zemědělství v Česku po vstupu do Evropské unie: konceptualizace, vývoj a regionální diferenciaci*. Praha
13. HRABALOVÁ, A. 2015. *Ekologické zemědělství v České republice*. Praha : Ministerstvo zemědělství, 2015. ISBN 978-80-7434-250-9.
14. CHAVAS, J. P., ALIBER, M. 2001. *An Analysis of Economic Efficiency in Agriculture: A Nonparametric Approach*. Journal of Agricultural and Resource Economics, ISSN 1068-5502.
15. CHRASTINOVÁ, Z., 2008. *Economic differentiation in Slovak agriculture*. Agricultural Economics–Czech, 54(11), pp.536-545.
16. KALOUDA, F. 2015. *Finanční analýza a řízení podniku*. Plzeň : Vykladatelství a nakladatelství Aleš Čněk, s.r.o., 2015. 978-80-7380-526-5.
17. KNÁPKOVÁ, A, PAVELKOVÁ, D. A ŠTERKER, K. 2013. *Finanční analýza*. Praha : GRADA a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4456-8.
18. KONEČNÝ. M. 2005. *Finanční analýza a plánování*. 8. vyd. Brno: IMPS, 2005. 102 s. ISBN 80-7355-033-4.
19. KROUPOVÁ, Z. 2010. *Technická efektivnost ekologického zemědělství České republiky*. Central European Review of Economic Issues
20. KUBÍČKOVÁ, D. A JIDŘICHOVSKÁ, I. 2015. *Finanční analýza a hodnocení výkonnosti firmy*. Praha. C.H. Beck. 2015. ISBN 978-80-7400-538-1.
21. KUČEROVÁ. I., 2010. *Hospodářské politiky v kontextu vývoje Evropské unie*. Praha. Karlova Univerzita., ISBN 978-80-246-1628-5
22. LOSOSOVÁ, J., 2013. *Hodnocení hospodaření farem podle LFA od roku 2000*. INPROFORUM 2013, p.163. ISBN 978-80-7394-440-7
23. LOSOSOVÁ, J.; ZDENEK, R. 2014. *Key factors affecting the profitability of farms in the Czech Republic*. Agris on-line Papers in Economics and Informatics
24. MALÁ, Z., TRNKOVÁ, G., 2014. *Analýza rozdílů ekonomických výsledků zemědělských podniků zaměřených na polní výrobu v České republice*. Journal of Central European agriculture, 15(3), pp.322-334.

25. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. 2015. *Situační a výhledová zpráva: Půda*. Praha: ÚZEI, 2015. ISBN 978-80-7434-252-3.
26. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. 2017. *Zemědělství 2016*. Praha. ISBN 978-80-7334-365-0.
27. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. 2018. *Metodika k provádění nařízení vlády č. 43/2018 Sb., o podmínkách poskytování plateb pro horské oblasti a jiné oblasti s přírodními nebo jinými zvláštními omezeními*. 2018. Praha. ISBN 978-80-7434-429-9
28. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. 2018. *Výroční zpráva pro přímé platby za rok 2017*. Praha.
29. MUSILOVÁ, H., 2016. *Společná zemědělská politika po roce 2014*. Cofola 2018, p.117. Brno. ISBN 978-80-210-9147-4
30. NĚMEC M. 2006. Externality v ekologickém a konvenčním zemědělství. MZLU, Brno
31. NOVOTNÁ, M., VOLEK, T., 2018. *Efficiency of production factors in the eu. deturope-the central european journal of regional development and tourism*, 10(2), Pp.147-168.
32. PĚLUCHA M. a kol., 2006. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformy SZP EU*. IREAS, Praha. ISBN 80-86684-42-3
33. RECOMMENDATION, E.U. 2003. *Concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises*. Poslední aktualizace, 6(5).
34. REDLICOVÁ, R., BEČVÁŘOVÁ, V., VINOHRADSKÝ, K. 2014. *Vývoj ekologického zemědělství v ČR v ekonomických souvislostech*. Brno: Mendlova univerzita. ISBN 978-80-7509-173-4
35. ROŠOCHOTECKÁ, E. 2014. *Ekonomika podniků*. Praha. ČZU. ISBN 978-80-213-2502-9.
36. ROUGOOR, C. W., TRIP, G., HUIRNE, R. B., RENKEMA, J. A. 1998. *How to define and study farmers' management capacity: theory and use in agriculture economics*. Agricultural Economics. ISSN 1574-0862.

37. RUDINSKAYA, T. 2017. *Analýza technické efektivity českých zemědělských podniků s chovem prasat*. 2017. Disertační práce.
38. SANTAROSSA, J.M., 2003. *Technical and financial sustainability in Scottish agriculture*. Scottish Agriculture College Working Paper. Auchincruive, Ayr, UK.
39. SEDLÁČEK, J. 2011. *Finanční analýza podniku*. Brno: Computer Press, a.s. ISBN 80-251-3386-9
40. SOLÍS, D. BRAVO-URETA, B.E., QUIROGA, R.E. 2009. *Technical Efficiency among Peasant Farmers Participating in Natural Resource Management Programmes in Central America*. *Journal of Agricultural Economics*, 60 (1): 202–219
41. STROUHAL, J. 2014. *Ekonomika podniku*. Praha : Institut certifikace účetních, a.s., 978-80-86716-90-9.
42. SVOBODA, J., LOSOSOVÁ, J., ZDENĚK, R. 2017. *Zemědělské dotace v Evropské unii*. Praha. Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7552-919-0
43. SYNEK M. a kol. 2011. *Manažerská ekonomika*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-349431
44. SYNEK, M. 2006. *Podniková ekonomika*. Praha : nakladatelství C. H. Beck, 2006. 80-7179-892-4.
45. ŠARPATKA, B., URBAN, J. a kolektiv, a. 2005. *Ekologické zemědělství. Šumperk: PRO-BIO, 2005*. ISBN 80-903583-0-6
46. THIRTLE, C., HOLDING, J., 2003. *Productivity of UK agriculture: causes and constraints*. Report to Department for Environment, Food and Rural Affairs. Wye, Kent: Imperial College.
47. ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, Odbor informování o evropských záležitostech, 2009. *Lisabonská smlouva: konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie*. ISBN 8074400174
48. VAN PASSEL, S., LAUWERS, L. AND VAN HUYLENBROECK, G., 2006. *Factors of farm performance: an empirical analysis of structural and managerial characteristics. Causes and impacts of agricultural structures*. Nova Science Publishers Inc., New York, pp.3-22

49. VAN PASSEL, STEVEN, FRANK NEVENS, ERIK MATHIJS, AND GUIDO VAN HUYLENBROECK. 2007. *Measuring Farm Sustainability and Explaining Differences in Sustainable Efficiency*. Ecological Economics str. 149–161.
50. WILSON, P., HADLEY, D., ASHBY, C. 2001. *The influence of management characteristics on the technical efficiency of wheat farmers in eastern England*. Agricultural Economics, 24: 329-338. ISSN: 1574-0862.
51. ŽIVĚLOVÁ, I. 1998. Finanční řízení podniků I. Brno: MZLU,1998, ISBN 80-7157-339-6

6.2 Seznam použitých internetových zdrojů

1. ČSÚ. *Zemědělství* [online]. 2018 [cit. 2018-08-21]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zemedelstvi_zem
2. EUROSTAT. *Statistika struktury zemědělských podniků* [online]. 2015 [cit. 2018-08-21]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farm_structure_statistics/cs#Velikost_zem.C4.9Bd.C4.9Blsk.C3.BDch_podnik.C5.AF
3. ČSÚ. *Strukturální šetření v zemědělství – analytické vyhodnocení - 2016* [online]. 2016 [cit. 2018-08-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/strukturalni-setreni-v-zemedelstvi-analyticke-vyhodnoceni-2016>
4. FADN. *Databáze FADN* [online]. 2014 [cit. 2018-08-21]. Dostupné z: <https://public.FADN.cz/Cli1login.asp?Key>
5. FVU. *Charakteristika zemědělství* [online]. 2011 [cit. 2018-08-21]. Dostupné z: https://cit.vfu.cz/ivbp/wp-content/uploads/2011/07/Charakteristika_zemedelstvi.pdf
6. KUNA, D. *Změny v dotační politice v roce 2018* [online]. 2017 [cit. 2018-08-21]. Dostupné z: http://www.cschms.cz/DOC_ZAPISY_vcs/166_Prezentace_Kuna.pdf
7. ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY A INFORMACÍ. 2016. *Zpráva o stavu zemědělství ČR za rok 2016: „ZELENÁ ZPRÁVA“* [online]. 2017 [cit. 2018-08-21]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/569334/ZZ16_V3.pdf

8. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Redefinice LFA* [online]. 2018 [cit. 2018-08-21]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/opatreni/m13-platby-pro-oblasti-sprirodnimi-ci/redefinice-lfa/>
9. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Ministerstvo zemědělství* [online]. 2017 [cit. 2018-10-21]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/roslinna-vyroba>
10. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Struktura dotačních zdrojů* [online]. 2018 [cit. 2018-10-21]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/?fullArticle=1>
11. MAZVIMAVI, K., NDLOVU, P.V., MURENDO, C. 2012. *Productivity and Efficiency Analysis of Maize under Conservation Agriculture in Zimbabwe*. Selected Paper prepared for presentation at the International Association of Agricultural Economists (IAAE) Triennial Conference, Foz do Iguaçu, Brazil, 18-24 August, 2012. [Online] [cit.2018-11-04] Dostupné z: <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/126767/2/Mazvimavia.pdf>
12. SZIF. *Státní zemědělský intervenční fond* [online]. 2018 [cit. 2018-10-21]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/o-nas>
13. BEČVÁŘOVÁ, V., 2008. Issues of competitiveness of the present agriculture. *Agricultural Economics–Czech*, [online] [cit. 2018-10-21]. Dostupné z: <https://www.agriculturejournals.cz/publicFiles/02184.pdf>
14. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2018, *Charakteristika ANC od roku 2018* [online]. 2018 [cit. 2018-10-21]. Dostupné z: https://probio.cz/wpcontent/uploads/2018/03/554431943_1_p%C5%99%C3%ADloha-k-dopisu-o-schv%C3%A1len%C3%AD-ANC.doc
15. MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. 2010. *Úbytek půdy je stále alarmující* [online]. [cit. 2018-09-28]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/articles_091123_Zemedelec

7 Přílohy

7.1 Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh finanční stabilita

Tabulka 33 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh finanční stabilita 2014

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	13	3	0,131	3	-0,109	3	0,441	3
Skupina 1	11	1	0,330	2	-0,081	2	0,470	2
Skupina 3	12	2	1,761	1	0,190	1	0,608	1

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Tabulka 34 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh finanční stabilita 2015

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	16	4	0,576	4	-0,214	4	0,439	4
Skupina 1	14	1,5	0,605	3	-0,088	3	0,512	3
Skupina 2	16	3	0,827	2	0,005	2	0,563	2
Skupina 3	14	1,5	1,301	1	0,297	1	0,680	1

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Tabulka 35 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh finanční stabilita 2016

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	14	1	0,600	1	0,226	1	0,638	1
Skupina 1	15	2,5	0,284	4	-0,232	4	0,433	4
Skupina 2	16	4	0,534	2	0,042	2	0,559	2
Skupina 3	15	2,5	0,438	3	-0,036	3	0,525	3

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Tabulka 36 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh finanční stabilita 2017

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	21	4	0,663	4	-0,605	4	0,259	4
Skupina 1	12,5	2	0,889	2	0,070	3	0,566	3
Skupina 2	15	3	0,682	3	0,158	2	0,582	2
Skupina 3	11	1	1,728	1	0,376	1	0,715	1

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

7.2 Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh výkonnost

Tabulka 37 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh výkonnost 2014

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	12	2	0,750	1	-0,032	3	0,473	2
Skupina 1	13	3	0,638	3	-0,021	2	0,467	3
Skupina 3	11	1	0,733	2	0,053	1	0,507	1

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Tabulka 38 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh výkonnost 2015

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	18	4	0,610	4	-0,361	4	0,333	4
Skupina 1	15	2	0,725	2	0,121	2	0,573	2
Skupina 2	10	1	0,836	1	0,515	1	0,757	1
Skupina 3	17	3	0,628	3	-0,275	3	0,392	3

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Tabulka 39 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh výkonnost 2016

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	18	4	0,393	4	-0,511	4	0,333	4
Skupina 1	13	1	0,822	2	0,197	2	0,653	2
Skupina 2	13	1	0,824	1	0,352	1	0,726	1
Skupina 3	16	3	0,794	3	-0,038	3	0,549	3

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Tabulka 40 – Výsledky souhrnných indikátorů pro okruh výkonnost 2017

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	18	3,5	0,476	4	-0,367	4	0,358	4
Skupina 1	15,5	2	0,776	2	0,125	2	0,588	2
Skupina 2	8,5	1	0,865	1	0,553	1	0,790	1
Skupina 3	18	3,5	0,594	3	-0,311	3	0,374	3

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

7.3 Výsledky souhrnných indikátorů pro produkční okruh

Tabulka 41 – Výsledky souhrnných indikátorů pro produkční okruh 2014

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	4	1	1,310	1	1,114	1	1,000	1
Skupina 1	10	2,5	0,863	2	-0,420	2	0,162	2
Skupina 3	10	2,5	0,827	3	-0,693	3	0,023	3

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Tabulka 42 – Výsledky souhrnných indikátorů pro produkční okruh 2015

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	5	1	1,286	1	1,088	1	0,844	1
Skupina 1	12	3	0,880	3	-0,502	3	0,112	3
Skupina 2	9	2	1,005	2	0,016	2	0,336	2
Skupina 3	14	4	0,829	4	-0,603	4	0,069	4

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Tabulka 43 – Výsledky souhrnných indikátorů pro produkční okruh 2016

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	5	1	1,231	1	0,956	1	0,837	1
Skupina 1	12	3	0,918	3	-0,354	3	0,248	3
Skupina 2	7	2	1,050	2	0,336	2	0,540	2
Skupina 3	16	4	0,801	4	-0,938	4	0,000	4

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Tabulka 44 – Výsledky souhrnných indikátorů pro produkční okruh 2017

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	6	1	1,216	1	0,875	1	0,841	1
Skupina 1	10,5	2	0,938	2	-0,159	2	0,374	2
Skupina 2	12	4	0,926	3	-0,334	3	0,295	3
Skupina 3	11,5	3	0,920	4	-0,382	4	0,282	4

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

7.4 Výsledky souhrnných indikátorů pro sociální okruh

Tabulka 45 – Výsledky souhrnných indikátorů pro sociální okruh 2014

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	4	1	1,268	1	0,875	1	0,950	1
Skupina 1	9	3	0,763	3	-0,947	3	0,000	3
Skupina 3	5	2	0,992	2	0,073	2	0,539	2

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Tabulka 46 – Výsledky souhrnných indikátorů pro sociální okruh 2015

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	7	2	1,115688	2	0,291286	2	0,589333	2
Skupina 1	11	4	0,796664	4	-0,78003	4	0,099742	4
Skupina 2	5	1	1,125957	1	0,415576	1	0,63348	1
Skupina 3	7	2	1,016053	3	0,07317	3	0,46746	3

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Tabulka 47 – Výsledky souhrnných indikátorů pro sociální okruh 2016

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	7	2	0,999	3	0,132	2	0,478	2
Skupina 1	9	4	0,916	4	-0,409	4	0,223	4
Skupina 2	6	1	1,049	2	0,288	1	0,552	1
Skupina 3	8	3	1,076	1	-0,012	3	0,392	3

Zdroj: FADN; vlastní zpracování

Tabulka 48 – Výsledky souhrnných indikátorů pro sociální okruh 2017

	Metoda pořadí	pořadí	Poměrová metoda	pořadí	Standardizační metoda	pořadí	Škálovací metoda	pořadí
Sledovaný	8	3	1,099	1	-0,037	3	0,346	3
Skupina 1	10	4	0,880	4	-0,426	4	0,140	4
Skupina 2	7	2	0,978	3	0,176	2	0,426	2
Skupina 3	5	1	1,071	2	0,287	1	0,454	1

Zdroj: FADN; vlastní zpracování